

Thema **Gemeenteraads- verkiezingen**

Prof. dr. Maarten Allers: 'Extra taken gaan helemaal niet naar gemeenten, maar naar samenwerkingsverbanden waar geen kiezer op stemt.'

Ing. Arnold Versteeg: 'Gemeenten moeten zich niet overleveren aan zorgaanbieders.'

Zicht

- Zicht, 39e jaargang (2013) nr. 4
- ISSN 0167-2150
- Het tijdschrift *Zicht* is een uitgave van de Guido de Brès-Stichting, het Wetenschappelijk Instituut voor de SGP.
- *Zicht* stelt zich ten doel de bevordering van een wetenschappelijk verantwoorde bezinning op actuele politieke en maatschappelijke ontwikkelingen, in het licht van de bijbelse grondslagen en reformatorische levensbeschouwing. Het tijdschrift is opiniërend en thematisch van karakter.

Redactie

- Dhr. J.M. ten Hove MA
- Dr. ir. H. Kievit
- Ir. J. Maljaars
- Dhr. B. Provoost MA
- Drs. J.A. Schippers (secretaris en eindredacteur)
- Drs. J.D. Veldman
- Drs. P.J. Verheij RA
- Dr. K. van der Zwaag (voorzitter)

Adviesraad

- Dhr. B. van den Belt MA
- Drs. J.W. van Berkum
- Ing. J.J. van Burg MSc
- Mw. E. van Doorn MA
- Drs. A.I. Hoogeveen
- Dhr. H.J. Nijssink MA
- Prof. dr. J.J. Polder
- Dhr. W.J. Pijl

Redactieadres

- Wetenschappelijk Instituut voor de SGP
t.a.v. drs. J.A. Schippers
Dinkel 7
3068 HB Rotterdam
Telefoon 010-7200785
E-mail: wi@sgp.nl
Internet: www.wi.sgp.nl

Bestuur Guido de Brès-Stichting

- Prof. dr. H. van den Belt
- Dr. R. Bisschop
- Dr. ir. J.S. van den Brink (secretaris)
- Dr. W. Fieret (voorzitter)
- Dr. A. Goudriaan
- Mr. A. Klaassen (algemeen adjunct)
- Drs. P.C. den Uil (penningmeester)
- Mw. dr. M. Verduijn
- Prof. dr. ir. W. de Vries

Bijdragen en auteursrechten

- Lezersbijdragen zijn van harte welkom. Graag vooraf auteursrichtlijnen en informatie over het redactiebeleid opvragen via het redactieadres.
- De auteursrechten voor de bijdragen in dit tijdschrift berusten bij de uitgeefster. Auteurs schrijven op persoonlijke titel.
- Aanbevolen citeerwijze: *Zicht*, 2013-4, p. 1

Recensies

- Boeken ter recensie zenden aan het bovengenoemde redactieadres.
- Ter recensie aangeboden boeken worden niet getourneerd.

Abonnementenadministratie

- Wetenschappelijk Instituut voor de SGP
t.a.v. Coralien Pors-de Visser
Dinkel 7
3068 HB Rotterdam
telefoon 010-7200785
E-mail: wi@sgp.nl
- IBAN: NL93 INGB 0000 526 317 t.n.v. administratie
Zicht te Rotterdam

Abonnementen

- De prijs voor een jaarabonnement bedraagt € 21,50 (vier nummers); studenten/SGP-j leden € 12,50. Een proefabonnement (vier nummers) kost € 15,00. De prijs van een los nummer is € 8,50 (incl. verzendkosten).
- Guido-donateurs zijn automatisch abonnee van *Zicht*. De minimumdonatie bedraagt € 50,00 per jaar; studenten/SGP-j-leden € 25,00. Naast het tijdschrift *Zicht* ontvangen donateurs alle overige publicaties van het Wetenschappelijk Instituut voor de SGP.
- Een abonnement kan elk kwartaal ingaan. Abonnementen en donateurschappen worden jaarlijks automatisch verlengd, tenzij voor 1 december een schriftelijk bericht van opzegging bij de administratie is ontvangen.

Advertenties

- Hoornbeeck-college, afd. secretary support
e-mail: adverterenzicht@sgp.nl
Advertentietarieven zijn op aanvraag beschikbaar.

Vormgeving en druk

- Grafisch centrum De Toren BV te Nijkerk

Minder gelijkheid, meer vrijheid voor gemeenten!

Deze editie staat in het teken van de aanstaande gemeenteraadsverkiezingen. Allerlei facetten van lokale politiek komen aan bod. SGP-jongeren schrijven over campagnevoeren en diverse lokale SGP-lijsttrekkers belichten een item dat een belangrijke rol speelt bij de komende verkiezingen. Maar we steken de spa ook dieper in de grond: hoe zit het precies met de drie grote decentralisaties? En wat gaat dit allemaal voor de gemeentepolitiek betekenen?

Als u het mij vraagt, komen de gemeenten volledig klem te zitten tussen hun toegenomen takenpakket, de krappere budgetten (min 6 miljard) en de verlangens van hun inwoners als het gaat om dienstverlening en zorg. De hamvraag luidt daarom: hoe geven we gemeenten meer vrijheid?

In de eerste plaats door de 'gelijkheidsharp' aan de wilgen te hangen. Het liedje dat iedere Nederlander in elke gemeente op een gelijkwaardig pakket aan voorzieningen mag rekenen, klinkt toch al vals. Het harmonieert niet met de realiteit. Geen mens is gelijk, geen gemeente is gelijk. De werkelijkheid is niet maakbaar.

De SGP pleit ervoor dat elke overheid zich houdt aan het beginsel van bijbelse gerechtigheid en recht doet aan alle inwoners. Ook doen wij een beroep op iedere inwoner om niet alleen te letten op het eigenbelang, maar ook om te zien naar de ander – zeker naar de kwetsbare medemens in onze samenleving. Die verantwoordelijkheid mogen en willen we niet afschuiven op de overheid.

In de tweede plaats hebben gemeenten meer autonomie nodig: met eigen beleid en eigen belastingen kunnen zij beter lokaal maatwerk realiseren. Maar dan moet 'Den Haag' wel schrappen in de regels en vooral de belasting op arbeid verlagen! Is dat erg? Nee, economie en werkgelegenheid krijgen zo meer lucht en duurzaam beleid loont beter. Bovendien: door op lokaal niveau de link tussen lusten en lasten te herstellen, wordt gemeentepolitiek nóg interessanter!

Jan Schippers, eindredacteur

Blikopener

Aan de vreemdelingen, verstrooid in Pontus, Galatië, Kappadocië, Azië en Bythinië. (..) U groet de mede-uitverkorene gemeente, die in Babylon is.

I Petrus 1 vers 1

Ds. A. Hoekman, predikant van de Christelijke Gereformeerde kerk te Rotterdam-Kralingen

Een brief uit Babylon

Petrus schrijft een brief uit *Babylon* aan de *verstrooiden*. Wie zijn deze verstrooiden? En aan welke plaats moeten we denken bij de plaats van verzenden? En... wat kunnen we hieruit leren?

Diaspora

Het woord *verstrooid* (diasporas) moeten we uitleggen tegen de achtergrond van de oordelen van God over Zijn volk. Door hun zonden zijn de tien stammen door het Assyrische rijk

verwoest en in ballingschap gevoerd. Enige tijd later gebeurde dit ook met de overige twee stammen die door Babel werden gedeporteerd. Van de twee stammen is een gedeelte teruggekeerd. Van de tien stammen horen we, op een enkeling na, niets meer. Een groot deel van Israël woonde sindsdien buiten het eigen land.

Zo is de stand van zaken in de vier eeuwen tussen het Oude en Nieuwe testament.

De verstrooiing of diaspora is echter niet alleen een verhaal van zonde en oordeel. Juist bij de komst van Christus en de doorwerking van het Woord in de volheid des tijds, blijkt dat de diaspora Gods raad moest dienen. De verstrooiing heeft, net als Johannes de Doper, als een wegbereider gefunctioneerd. Israël onder de heidenen heeft ingewerkt op de heidenwereld, ter voorbereiding van de komst van de Heere en de verbreiding van Zijn Woord.

God vervult Zijn Woord

Maar dat niet alleen. De verstrooiden van Israël worden ook genadig opgezocht mét het Woord. God zoekt het 'weggedrevene' en vervult daardoor juist Zijn Woord (vgl. I Petrus 2 vs 10 met Hosea 1 vs 6, 12 en Hosea 2 vs 22).

De vervulling van deze beloften van geestelijk herstel voor Israël, wordt gerealiseerd door de komst van de Heilige Geest. We zien hoe dit zich voltrekt wanneer de Heere de Heilige Geest zendt. Petrus gaat preken. Met name tot de verloren schapen van het huis van Israël. Ze worden zelfs met hun specifieke afkomst genoemd.

Dezelfde provincies worden opgesomd als in I Petrus 1 vs 1. De Heilige Geest doorsteekt de harten van deze verstrooiden die naar Jeruzalem waren gekomen voor het pinksterfeest. Al hun heiligmaking door de wet en door de werken kan hen nu niet meer zalig maken. 'Wat moeten we doen?', zo roepen ze. Door de heiligmaking des Geestes buigen ze onder het woord van Petrus dat zij de Christus gekruisigd hebben. Ze buigen onder het *hele* woord waarin ook de Christus tot verlossing wordt aangeboden. Ze geloven 'tot gehoorzaamheid en besprenging des bloeds van Jezus Christus'.

Teruggekeerd in de noordelijke delen van Klein-Azië wordt het al spoedig duidelijk: hun wandel is niet meer op de aarde maar in de hemelen. Dan ben je al snel een vreemdeling, een buitenstaander (I Petrus 4 vs 3, 4). Dat geldt dan ook voor de christenen uit de heidenen die zich bij hen voegen.

De verbreiding van Gods Woord

We leren uit de brief van Petrus dat God Zijn belofte geeft én houdt. De eenheid van Gods Woord straalt ons tegemoet wanneer we in het Evangelie lezen dat de Heere Jezus Zijn discipelen opdraagt om te gaan tot de verloren schapen van het huis van Israël. Inderdaad, dat zijn nu die verstrooiden... Petrus, trouw aan zijn opdracht schrijft aan deze verloren schapen (vgl. Matth. 10:6).

De verbreiding van Gods Woord geschiedt binnen de bedding van het Woord. Het zal er mee in overeenstemming moeten zijn. Het zal de vervulling van het spreken Gods moeten zijn. God alleen Die Zijn Woord vervult, krijgt zo de eer. Om deze reden is zending niet alleen gericht op de heidenen (Markus 16 vs 15) maar juist ook op Israël (Romeinen 11).

Babylon

Bovenstaande wordt onderstreept door de plaats van verzending. De brief is verzonden uit de stad Babylon. Sommigen denken dat hiermee Rome wordt bedoeld. Maar dat is niet te funderen in de Schrift. Het is zelfs onmogelijk. De kanttekening op de Statenvertaling zegt terecht dat 'het geen wijze van doen is, dat in de onderschiften anders dan eigenlijk wordt gesproken, gelijk ook Paulus in verscheidene brieven niet minder de naam van de stad Rome noemt gelijk van andere steden'. Rome valt dus af!

ECM
dialoog

**Organisatie-
processen
ingewikkeld?**

Met educatieprogramma's op maat werken we aan de professionalisering van (uw) medewerkers. Georganiseerde intervisie, regionale kennisafels en nieuw elan geven aan competenties van leidinggeven en persoonlijke geloofwaardigheid? ECM dialoog heeft het!

Postbus 100 | 8080 AC Elburg
t (0525) 66 16 97 | www.ecmdialoog.nl

RietvelddeJong RietvelddeJong
accountants- en belastingadviseurs

**Burgemeester Uilkensstraat 24
2861 AE Bergambacht
Telefoon: 0182 – 64 54 54
Fax: 0182 – 35 76 55**

UW BEDRIJF IS ONZE ZORG!

GROOT FORMAAT PRINTS

SCHAAL 1:1 OF GROTER?

ONTWERP & REALISATIE VAN:

- Autobelettering
- Reklameborden
- Gevelreklame
- Lichtreklame
- Bouwborden
- Drukwerk
- Reklamezullen
- Promotiekleding
- Relatiegeschenken
- Groot formaat prints
- Presentatiesystemen
- Vlaggen- en vlaggenmasten

VAN LAAR
REKLAME

Bellstraat 15 | 3771 AH Barneveld
T: 0342 - 400 968 | F: 0342 - 400 469
E: info@vanlaarreklame.nl | www.vanlaarreklame.nl

**VOOR EEN GOED BOEK
NIET LANG OP ZOEK!**

Boekhandel R. van der Meijden
Nedereindsestraat 7 – 4041 XE Kesteren
Tel. 0488-482226 (Bgg. 0488-482134)
Email: info@vdmeijden-boekhandel.nl

Maandags gesloten

TECHNO WEST SERVICES
verkoop - verhuur - onderhoud

Techno West Services B.V.
Wolfsk 1, Tel. +31 (0) 113 312 100
4416 PK Vullinge, Mtd. +31 (0) 694 714 708
E-mail: info@technowestservices.nl Fax +31 (0) 113 312 075

www.technowestservices.nl

De Statenvertalers noemen als mogelijkheid het ons bekende Babylon gelegen in het gebied tussen de Eufraat en de Tigris. Sommige moderne uitleggers gaan hier in mee. Een

Egypte is wel meer als toevluchtsoord uitgekozen door mensen die moesten vluchten voor de autoriteiten, denk aan Jozef en Maria..

complicerende factor is dat Silvanus (Silas) en Marcus, die in I Petrus 5 worden genoemd dan ook bij Petrus moeten zijn. Hier is echter geen enkele aanwijzing voor te vinden in de geschiedenis. En ook over een verblijf van Petrus in Babylon zwijgt de geschiedenis in alle talen.

Echter, wat betreft de naam Babylon hoeven we niet alleen te denken aan de stad tussen de Eufraat en de Tigris. In Egypte was namelijk ook een stad met deze naam. Deze stad is in de zesde eeuw vóór Christus gesticht door mensen uit het oude Babylon en daarom naar deze stad genoemd. Zouden we aan deze stad kunnen denken voor de plaats van verzending?

Om bovenstaande vraag te beantwoorden, vraag ik aandacht voor de persoon van Marcus. Over Marcus wordt verteld dat hij al heel vroeg het Evangelie heeft gebracht in Egypte. Het is dan ook goed mogelijk dat Petrus na zijn vlucht voor Herodes (Handelingen 12) naar Babylon in Egypte is gegaan ('En hij uitgegaan zijnde, reisde naar een andere plaats', Handelingen 12 vs 17), en daar een tijd geble-

ven is. En zo namens Marcus, die ook in Egypte is, de groeten doorgeeft in zijn brief die met behulp van Silvanus is geschreven.

Daarbij komt dat Egypte als toevluchtsoord beslist geen nieuw fenomeen is. Al vanaf de dagen van Jeremia was er een joodse gemeenschap in Egypte. We weten dat Egypte wel meer als toevluchtsoord is uitgekozen door mensen die moesten vluchten voor de autoriteit van een Herodes, denk aan Jozef en Maria.

Een uitverkoren gemeente in Babylon

Babylon in Egypte als plaats van verzending van deze brief... Maar dan zien we ook iets van de vervulling van Gods beloften oplichten. In Jesaja 19 vs 19 lezen we: 'Te dien dage zal de HEERE een altaar hebben in het midden van Egypteland.' De kanttekening op de Statenvertaling zegt hierbij: 'Dat is, de ware godsdienst zal aldaar verricht worden.' God vervult Zijn Woord! Een uitverkoren gemeente in Egypte! Ook de plaats van verzending maakt duidelijk dat de verbreiding van Gods Woord ons confronteert met de vervulling van datzelfde Woord.

Laten we toch de aansporing van Petrus ter harte nemen: 'En wij hebben het profetische woord dat zeer vast is; en gij doet wel dat gij daarop acht hebt, als op een licht schijnende in een duistere plaats, totdat de dag aanlichte, en de morgenster opga in uw harten.' (II Petrus 1 vs 19).

Het kabinet laat zich adviseren door diverse adviesorganen. Een daarvan is de Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling (RMO). De RMO is de denktank voor sociale en maatschappelijke vraagstukken. Zicht gaat in gesprek met dr. Rienk Janssens, de algemeen-secretaris van de Raad, over een terugtrekkende overheid en een veerkrachtige samenleving.

Drs. J.W. van Berkum en drs. J.A. Schippers, redactieleden

„Accepteer meer verschillen tussen gemeenten”

In gesprek met dr. Rienk Janssens van de RMO

Waarin onderscheidt de RMO zich van andere adviesorganen, zoals bijvoorbeeld het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) dat ook adviseert over sociale vraagstukken?

De RMO is een beetje een vreemde eend in de bijt. De meeste adviesorganen zijn duidelijk verbonden met één minister. De Raad voor de Volksgezondheid (RVZ) adviseert de minister van VWS. De Onderwijsraad adviseert naast de Kamer de minister van OCW. Er is geen departement voor maatschappelijke ontwikke-

ling. De RMO adviseert diverse ministeries. We hebben een advies aangeboden aan minister Bussemaker over startkwalificaties in het onderwijs. Staatssecretaris van Rijn heeft ons advies over solidariteit in de samenleving in ontvangst genomen. Minister Plasterk hebben we geadviseerd over maatschappelijke veerkracht in het publieke domein.

We zijn vooral een strategische denktank met betrekking tot sociale vraagstukken. Dat is

heel breed. Het gaat dan over de toekomst van de verzorgingsstaat, jeugd- en gezinsleid, armoedebeleid, eenzaamheid, Wmo, solidariteit, toegankelijkheid van het rechtsbestel, etc. Het SCP is echt een onderzoeksbureau en kijkt hier empirisch naar. Zij kijken hoe de werkelijkheid is. De RMO kijkt hoe de werkelijkheid ook zou kunnen zijn door aangrijpingspunten voor beleid te formuleren. Onze adviezen worden niet alleen gebruikt door departementen, het kabinet en de Kamer, maar ook door de lokale politiek. Overigens is het voornemen om de RMO en de RVZ op te heffen en komt er een nieuw adviesorgaan voor het brede terrein van zorg in relatie tot aanpalende domeinen.

Slaagt de Raad erin een maatschappelijke of politieke discussie in gang te zetten?

Het advies over *De ontkokering voorbij* was bijvoorbeeld een schot in de roos. Dat is heel veel bediscussieerd. Breed leeft de gedachte dat we alles integraal moeten aanpakken en ontkokerd moeten gaan werken. De RMO heeft toen voor het jeugdbeleid en het grote-stedenbeleid geanalyseerd of dat wel werkt. Onze conclusie was dat als je beleid wilt gaan ontkokeren, je voortdurend alleen maar aan je eigen organisatie zit te sleutelen. Dan komt er steeds een coördinatielaag bij. Het gevaar van ontkokering is ook dat je legitieme schotten gaat weghalen en dan weet je niet meer wie verantwoordelijk is. Verkokering heeft ook waarde in de zin van checks and balances. Het is helemaal niet erg als je verschillende kokers hebt. De zorginvalshoek is immers anders dan de justitiële invalshoek. Laat dat gewoon bestaan, maar zorg wel dat er vanaf onderop samenwerking mogelijk is. Ontkokering is dus goed, als het van onderop komt. Dat geldt ook op gemeentelijk

niveau. Ook daar ontkom je niet aan functionele scheidingen in de organisatie. Ontkokering van budgetten is wel mogelijk.

De overheid wil de participatie van burgers versterken. De uitvoering van drie belangrijke wetten wordt gedecentraliseerd: Wmo, Participatiewet en Jeugdzorg. Geeft de RMO ook handreikingen aan gemeenten op welke wijze de versterking van de participatie concreet kan worden gerealiseerd?

De RMO geeft geen kant en klare oplossingen

Advies RMO over Maatschappelijke veerkracht

De Nederlandse samenleving verandert. Van een verzorgingsstaat waarin de overheid veel voorzieningen garandeerde, groeit ons land naar een maatschappij met meer eigen verantwoordelijkheid en zelfredzaamheid van de burger. Een terugtrekkende overheid zal leiden tot meer verschil in zeggenschap, financiering en toegankelijkheid van publieke voorzieningen. Hoe kan een overheid maatschappelijk verschil beschermen én draaglijk maken als er wrijving, uitsluiting en conflict ontstaat? De RMO schreef hierover het rapport *Terugtrekken is vooruitzien. Maatschappelijke veerkracht in het publieke domein*.

hoe gemeenten het moeten doen. De kern van ons recente advies *Terugtrekken is vooruitzien* is namelijk juist dat het verschillend zal gaan uitpakken. Als je eigen verantwoordelijkheid wilt stimuleren en als overheid wilt terugtrekken, moet je ook accepteren dat er verschillen ontstaan tussen gemeenten en binnen een gemeente. We moeten aanvaarden dat de samenleving niet precies datgene gaat doen wat je als overheid hebt gedaan. Er zullen verschillen ontstaan in kwaliteit en identiteit van en toegankelijkheid tot voorzieningen. Dat is ‘part of the game’.

Als je beleid wilt gaan ontkokeren, zit je voortdurend alleen maar aan je eigen organisatie te sleutelen.

Uit een recente steekproef onder 2000 huishoudens blijkt dat de meeste respondenten het niet accepteren wanneer er verschillen gaan ontstaan tussen ge-

meenten qua sociaal beleid. Zij zien dan toch liever dat het Rijk de taken uitvoert. Hoe kijkt u daar tegenaan?

In de tijd dat de overheid veel verzorgingsstatelijke taken op zich heeft genomen, zijn er grote problemen ontstaan. In het advies *Terugtrekken is vooruitzien* noemen we er drie: financiële onhoudbaarheid, afnemende betrokkenheid van burgers en uniformiteit. Door de toegenomen overheidsbemoeienis de afgelopen decennia zijn burgers steeds minder betrokken op de samenleving. Denk aan de rommel na de jaarwisseling op straat. De gedachte leeft breed dat de overheid het vuurwerkafval moet opruimen. We hebben ook onderzoek gedaan naar de problematiek van hangjongeren. Uit dit onderzoek kwam naar voren dat hangjongeren met professionals praatten en omwonenden met professionals. Er was echter geen direct contact tussen hangjongeren en omwonenden. Dit was compleet weggeorganiseerd. Het nadeel van een overheid die overal inspringt, is dat je uiteindelijk de contacten in de samenleving uit handen neemt en mensen van elkaar gaan vervreemden. Meldpunten lijken bijvoorbeeld prettig, maar ze kunnen ook lei-

den tot afnemende betrokkenheid. Je meldt een probleem en je hoeft er dan zelf niets meer aan te doen.

Daarbij komt dat heel veel maatschappelijke organisaties zich de achterliggende decennia vooral hebben gericht op de overheid en niet op de samenleving en op de eigen achterban. Activiteiten werden vooral geplooid naar subsidiekaders en pas daarna kwam de missie van de organisatie in beeld.

Waarom is uniformiteit een probleem? En waar ligt de grens bij de vrijheid voor lokaal beleid?

Wanneer de overheid overal voor verantwoordelijk is, creëer je een eenheidsworst. De overheid moet namelijk iedereen in gelijke gevallen gelijk behandelen. Het gelijkheidsdenken is heel sterk. Dat zit niet alleen bij de overheid, maar ook in de samenleving, bij welhaast iedere Nederlander. Het is zo vanzelfsprekend geworden dat iedereen op dezelfde wijze wordt behandeld.

Mijn ervaring is dat ook gemeenteraadsleden veel zaken tot in detail willen regelen. Ze zullen meer op hoofdlijnen kaders moeten stellen. Daarna moeten ze loslaten en maatschappelijke organisaties de ruimte geven

het te organiseren. Mijn indruk is dat wethouders vaak al verder zijn om te kijken hoe je de samenleving in zijn kracht zet dan gemeenteraadsleden. Raadsleden hebben al gauw de neiging om te zeggen dat ze wel verantwoordelijk zijn, zeker als zich incidenten of schrijnende situaties voordoen. Maar ook dan is de gemeenteraad pas in laatste instantie verantwoordelijk. De eerste opdracht om

Het gevaar kan zijn (...) dat de transformatie van overheid naar samenleving ondersneeuwt.

daar wat aan te doen ligt bij maatschappelijke organisaties. Je moet als gemeenteraadslid voorzichtig zijn om die maatschappelijke organisaties voortdurend ter verantwoording te roepen. Het gevaar kan zijn dat we wel de decentralisatie van rijksoverheid naar gemeente regelen, maar dat de transformatie van overheid naar samenleving ondersneeuwt. Dan krijg je centralisering op lokaal

Advies RMO over Solidariteit in de samenleving

Van een klassieke verzorgingsstaat groeit Nederland naar een maatschappij waarin mensen minder een beroep kunnen doen op overheidsvoorzieningen en meer terugvallen op onderlinge zelfredzaamheid. Deze transitie brengt vragen met zich mee over de manier waarop we solidariteit gestalte geven. Bijvoorbeeld over de al dan niet aanwezige vrijheid om te kunnen bepalen met wie je solidair wilt zijn. In *Rondje voor de publieke zaak. Pleidooi voor de solidaire ervaring* adviseert de RMO de regering over de toekomst van solidariteit.

Advies RMO over Maatschappelijk onbehagen

Regelmatig zijn er signalen die wijzen op maatschappelijk onbehagen. Hoewel mensen relatief gelukkig zijn met hun persoonlijke situatie, maken zij zich zorgen over de richting waarin de samenleving zich ontwikkelt. De RMO heeft dit onbehagen onderzocht en geïdentificeerd. In het advies *Het onbehagen voorbij. Een wenkend perspectief op onvrede en onmacht* beschrijft de Raad of dit onbehagen problematisch is, wat erachter zit en wat politici en bestuurders ermee kunnen doen.

niveau waarin gemeenteraden zich steeds meer verantwoordelijk voelen en steeds meer naar zich toetrekken. Dan kom je van de regen in de drup en krijg je in plaats van minder overheid meer overheid.

Waar de ondergrens ligt? Minder verzorgingsstaat betekent meer rechtsstaat. Je moet ergens garanderen dat mensen recht hebben op een basisvoorziening, maar die voorziening kan er voor mensen wel verschillend uit gaan zien. Dat kan natuurlijk vervolgens weer tot wrijving leiden (mensen kunnen hiertegen in verzet komen) en ook dan is een sterke rechtsstaat nodig om dat conflict aanhangig te maken en het verschil te beschermen. Onze indruk is dat wellicht een uitbreiding van beschermende wetgeving nodig is, maar dat dit gepaard dient te gaan met een vermindering van wetgeving die allerlei verzorgingsstatelijke voorzieningen regelt.

Burgers kunnen zo gewend zijn dat ze met hun problemen naar de overheid toegaan dat ze zich door een terugtrekkende overheid in de steek gelaten voelen. Signaleert de RMO dit ook?

We hebben deze vraag onder andere benaderd vanuit het vraagstuk van de solidariteit. In een van onze adviezen constateren we dat

de solidariteit anoniem en versluierd is geraakt, ze is indirect georganiseerd. Dat heeft de waarde van solidariteit naar de achtergrond verdrongen. Je zou de waarde van directe solidariteit weer zichtbaar moeten maken. Dat kan wel weer tot gevolg hebben dat een bepaalde mate van indirecte solidariteit overeind moet blijven. Er kunnen zaken zijn die collectief geregeld moeten blijven worden. Nu is het solidariteitsaspect eigenlijk helemaal verdwenen. Mensen denken heel sterk: Wat heb ik eraan? Wat levert het mij op? Dat zie je bijvoorbeeld in de discussie over de zorgverzekering. Zelfs een minister zegt: Kijk of je die aanvullende verzekeringen wel echt nodig hebt. Als iedereen dat doet, ondergraaf je het principe van solidariteit. Voor de mensen die de zorg echt nodig hebben, wordt het dan steeds minder betaalbaar. De RMO maakt onderscheid tussen eigenbelang en welbegrepen eigenbelang. Als je gezond bent, zou je vanuit het eigenbelang zeggen: Ik ga voor het meest uitgekleden en goedkoopste zorgverzekeringspakket. Maar als je vanuit welbegrepen eigenbelang het motief erachter voor ogen hebt, zouden we juist voor een ruimer en wat duurder pakket kunnen kiezen.

Het gevoel van in de steek gelaten te zijn, kan echter ook een andere oorzaak hebben. Vertrouwen in de overheid kan ook worden versterkt door als overheden professioneel en klantvriendelijk op te treden. De dingen die je doet moet je goed doen. Op communicatief gebied is er nog veel te winnen. Je moet bijvoorbeeld niet alles per brief willen afdoen. Persoonlijke gesprekken kunnen erg belangrijk zijn. Mensen willen serieus genomen

Mensen willen serieus genomen worden. Met deskundigen over hun problemen kunnen praten en niet van het kastje naar de muur worden gestuurd.

worden. Bureaucratie is niet erg. Maar als bureaucratie ertoe leidt dat er geen contact is tussen ambtenaren en burgers, dan gaat het tegen je werken. Mensen willen met deskun-

digen over hun problemen kunnen praten en niet van het kastje naar de muur worden gestuurd.

Een terugtrekkende overheid vraagt om een sterke, veerkrachtige maatschappij. Daarvoor is een cultuurverandering nodig. Hoe krijg je dit als overheid voor elkaar?

De gedachte dat overheden eerst kijken wat de samenleving zelf kan doen, is een heel waardevolle. Een voorbeeld uit mijn eigen gemeente betreft het leerlingenvervoer. Dat kost enorm veel geld. Vervolgens is men gaan kijken wat ouders onderling zelf kunnen regelen, bijvoorbeeld door middel van car-poolen of door Openbaar vervoer onder begeleiding. De eerste reactie van ouders is: “We hebben toch recht op vervoer.” Maar daarna is veel creativiteit ontstaan om tot oplossingen te komen.

De RMO is door het ministerie van VWS gevraagd een visie Wmo 2017 te schrijven. Dat advies gaat over die cultuurverandering. We zijn gewend als overheid zelf het aanbod te

Drie oerkrachten

Waarom is loslaten voor de overheid zo lastig? De RMO heeft drie oerkrachten geïdentificeerd die dit belemmeren. De eerste oerkracht is de *verstikkende omarming* van samenleving en verzorgingsstaat. De verzorgingsstaat spreekt de burger aan als individueel belanghebbende. De burger spreekt de verzorgingsstaat aan om ‘waar voor zijn belasting-geld’ te leveren. Hierdoor ontstaat een permanente neiging tot uitdijing van de verzorgingsstaat en tot overconsumptie van publieke goederen. Een tweede oerkracht ligt in de problematische verhouding van politiek en samenleving tot *maatschappelijke verschillen*. Ruimte voor maatschappelijke initiatieven betekent dat niet iedereen vooraf de garantie heeft in gelijke mate bediend te worden. De derde oerkracht is de breed heersende overtuiging dat ordening van de samenleving alleen via *centrale coördinatie en planning* tot stand kan komen. Dit leidt tot een sterk bestuurscentrisme.

www.maf.nl

MAF vliegt voor
Gezondheidszorg in arme landen

**Geef uit dankbaarheid!
Red een mensenleven!**

€ 15,- Elke vijf minuten stijgt ergens ter wereld een MAF vliegtuig op.
Voor 15 euro kan MAF 3 minuten vliegen.

€ 35,- Dokter Foster wil twee klinieken per dag bereiken met het MAF vliegtuig.
Voor 35 euro kan dokter Foster 35 kilo medicijnen meenemen.

€ 150,- Voor behandeling in het ziekenhuis zijn mensen in bergdorpen afhankelijk van MAF.
Voor 150 euro vliegt MAF 1 patiënt naar het ziekenhuis.

www.maf.nl/geef

ANBI Flying for Life

VAN DEN DIKKENBERG LAS & MONTAGE BV

Uw betrouwbare partner voor:

- Staalbouw
- Dak- en wandbeplating
- Trappen en Hekwerken
- RVS en Aluminium

Meikade 41
6744 TB Ederveen
T. 0318 539428
info@jvandendikkenberg.nl
www.jvandendikkenberg.nl

Ambities? Belemmeringen? Groei!

Wat klinkt het mooi. Ambities hebben. Verder willen komen, groter willen worden. We ontmoeten dagelijks ondernemende mensen en organisaties die we daarbij helpen.

Maar misschien hoort u bij de mensen die niet zo van de ambities zijn en hebt u maar één wens. Lekker in uw vel zitten. Dat groeien komt later wel - denkt u. U hebt genoeg aan uw hoofd. Misschien persoonlijk, misschien zakelijk.

De een heeft ambities, de ander problemen. De een ziet kansen, de ander voelt belemmeringen. Bent u de een of de ander? In beide gevallen hebt u een goede reden om kennis te maken met Bunt Management en Bunt Persoonlijke Ontwikkeling.

Wilt u ook stappen zetten op weg naar groei?
Ga naar www.buntgroep.nl
of bel 0318-830226.

Bunt
groei van mens en organisatie

Bunt Groep is een onafhankelijk adviesbureau, gespecialiseerd in trainingen, coaching, organisatie- en managementadvies en psychosociale hulpverlening. Wij helpen organisaties en mensen zich te ontwikkelen.

Bunt Groep - Galileilaan 23d - 6716 BP Ede - T 0318-830226 - E info@buntgroep.nl

Dr. Rienk Janssens

Dr. Rienk Janssens werkt sinds 2001 bij de Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling. Vanaf 2007 is hij algemeen secretaris. Hij heeft geschiedenis gestudeerd in Leiden en Santander en is gepromoveerd aan de Vrije Universiteit op de geschiedenis van de antirevolutionaire partij in de negentiende eeuw. Voordat hij bij de RMO werkte, was hij directeur van de Groen van Prinsterer Stichting, een van de voorlopers van het wetenschappelijk instituut van de ChristenUnie.

Binnen de RMO werkte hij aan adviezen als *Vershil in de verzorgingsstaat*, *Toegang tot recht*, *Ontsnappen aan mediologica*, *Straf en zorg: een paar apart*, *De ontkokering voorbij*, *Sociaal bezuinigen*, *Tegenkracht organiseren* en *Tussen afkomst en toekomst*.

regelen. Maar je wilt dat mensen zelf eerst naar mogelijkheden en oplossingen zoeken. Hoe krijg je dat voor elkaar? Je kunt dat als rijksoverheid zeker niet gaan dicteren. Gemeenten hebben daarin experimenteer-ruimte nodig. Er zijn verschillen tussen het platteland en grote steden. Wat in de ene gemeente werkt, werkt niet altijd in de andere gemeente.

Mensen moeten ook gewoon hun eigen leven kunnen leiden. Iedereen hoeft niet op dezelfde manier te participeren.

Overigens kan de terugtrekkende overheid en het streven naar een participatiesamenleving al snel een dwingend karakter krijgen. We moeten oppassen voor participatiedwang en een plicht tot eigen verantwoordelijkheid zoals de overheid het wil. Mensen hoeven niet per se contacten te hebben of deel te nemen aan allerlei activiteiten in de wijk. Mensen

moeten ook gewoon hun eigen leven kunnen leiden. Iedereen hoeft niet op dezelfde manier te participeren.

De administratieve dienstverlener voor kerken en instellingen

- Het geheel of gedeeltelijk verzorgen van de financiële administratie
- Salaris- en / of traktementsberekeningen
- Debiteuren- en crediteurenadministratie
- Ledenadministratie en geldvererving
- Opmaken en controleren van jaarverslagen
- Opstellen accountantsverklaringen
- Financiële advisering
- Administratieve ondersteuning op locatie
- Zorg- en verzuimverzekeringen
- Internetboekhouden

Een hele zorg minder...

Hoofdkantoor Kon. Wilhelminalaan 23
Postbus 675 • 3800 AR Amersfoort • Telefoon (033) 467 10 10

www.kkgkka.nl

Bestuur dichtbij de burger: hoe doe je dat?

Bert-Jan Ruissen, lijsttrekker SGP Krimpen aan den IJssel

De SGP heeft oog en hart voor de relatie van bestuur en burger. Daarom nemen we nadrukkelijk afstand van de doorgeslagen tendens naar schaalvergroting. De kracht van het lokale bestuur is immers dat het dicht bij de burger staat en daar moeten we

zuinig op zijn. We kiezen daarom vol overtuiging voor een zelfstandig Krimpen aan den IJssel, met de bereidheid nauw samen te werken met omliggende gemeenten op terreinen die een grotere schaal vereisen. We benoemen ook een aantal speerpunten om dat 'dicht bij de burger staan' handen en voeten te geven. Zo moet het gemeentebestuur vaker de wijk in en maken we ons sterk voor het burgerinitiatief, waarmee burgers de mogelijkheid wordt geboden onderwerpen te agenderen. Verder ondersteunen we dat de overheid ook een gidsfunctie heeft. In dat kader kiezen we voor handhaving van het vloekverbod en het regelmatig organiseren van publiekscampagnes tegen taalverruwing.

De European Christian Political Foundation werkt aan versterking van het christelijk geluid in Europa. Doet u mee en steunt u ons?

In het voorjaar van 2011 is de European Christian Political Foundation opgericht. De ECPF vormt als 'Europees WI' het Europese netwerk voor Christelijke denktanks en organisaties die actief zijn op het kruispunt van Christelijk geloof, maatschappij en politiek. De ECPF kan door haar netwerk bestaande kennis en expertise verbinden met mensen en organisaties in geheel Europa door conferenties, publicaties en trainingen. De ECPF reikt politici op Europees en nationaal niveau relevante informatie aan, vooral als belangrijke principes omtrent gezin en medische ethiek op het spel staan.

De Guido de Brès-Stichting (WI-SGP) en de ECPF werken samen rondom de vertaling van publicaties en conferenties met SGP-partners in Oost-Europa. Voor meer informatie zie: www.ecpf.info

De ECPF ontvangt subsidie van het Europees Parlement. De omvang van de subsidie is mede afhankelijk van onze eigen fondswerving. Elke euro steun betekent 6 euro extra subsidie van het Europees Parlement voor de ECPF en is dus een 'goed renderende' investering in een helder christelijk geluid in Europa!

Uw steun is welkom op bankrekeningnummer 1537.31.095 t.n.v. de ECPF te Amersfoort

ECPF · Postbus 439, 3800 AK Amersfoort · Tel. 033-4226971 · E-mail: secretariat@ecpf.info

De postkoets is in het museum opgeborgen. Dat is een van de argumenten van minister Plasterk om zijn visie kracht bij te zetten dat de negentiende-eeuwse structuren moeten veranderen. In zijn ogen is de bestuurlijke kaart van Nederland aan een grondige herziening toe. De gemeente moet dicht bij de burger staan, de provincies moeten beperkte taken krijgen en het rijk zorgt voor het grootste deel van de financiën.

Mr. drs. W.M.J. de Wildt, beleidsadviseur SGP-fractie in de Tweede Kamer

De spanning tussen beheersen en loslaten

SGP-visie op de veranderende verhouding tussen rijk en gemeenten

Niemand zal ontkennen dat het belangrijk is dat gemeenten dicht bij hun burgers staan. Toch is het opvallend dat in de tijd waarin het befaamde 'Huis van Thorbecke' werd gevormd, ook al een van de motieven was dat het bestuur dicht bij de burger moest komen te staan.

Leidend was de wens 'aan het hoofd der provincie en plaatselijke gemeente eene *weezenlijke* vertegenwoordiging der burgerij te brengen'.¹

Het bestaande systeem was in de ogen van de commissie die verslag uitbracht over de Grondwetsherziening in 1848 ruimschoots verouderd: 'Het provincie- en plaatselijk gemeentewezen was tot dus ver, ten deele met, ten deele zonder schuld der Grondwet, een mengsel van verouderde nederlandsche en napoleontisch-franse elementen, zonder publiek leven. Het is ongelooflijk, en Uwe Majesteit vermoedt niet, hoe vreemd de ingezetenen tot dus ver aan kennis en behandeling zelfs

van de dagelijksche aangelegenheden der plaats hunner woning zijn gebleven. Intussen moet staatsburgerschap bij een werkzaam plaatselijk burgerschap beginnen.’

De woorden uit 1848 zijn wat verouderd. De inhoud lijkt echter verdacht veel op de gedachte van de participatiesamenleving uit de Troonrede van 2013. Het lijkt wel of er in 165

De woorden uit 1848 zijn wat verouderd. De inhoud lijkt echter verdacht veel op de gedachte van de participatiesamenleving uit de Troonrede van 2013. Het lijkt wel of er in 165 jaar bijna niets veranderd is.

jaar bijna niets veranderd is. Gemeentebesturen moesten indertijd meer in contact met de burgers staan en de burgers moeten nu meer bij de samenleving worden betrokken.

Bestuur in samenhang

Minister Plasterk poneert zijn visie met ronkende taal in de nota ‘Bestuur in samenhang’.² Verandering in het openbaar bestuur is nodig. ‘Eenieder in het openbaar bestuur mag aangesproken worden om, los van de eigen positie, de urgentie te erkennen om het binnenlands bestuur klaar te maken voor de grote uitdagingen van de 21e eeuw. Niets doen is geen optie.’

Even verder klinkt het in deze nota: ‘De huidige schaal van de provincie stamt uit de tijd dat gemeenten veertien keer kleiner waren,

de moderne infrastructuur nog in zijn kinderschoenen stond en het dagen kostte om van Groningen naar Vlissingen te reizen. De schaal van toenmalige provincies paste prima bij het provinciale takenpakket van die dagen. Aanpassing van de provinciale schaal is kortom gewenst.’

Toch is er in ruim anderhalve eeuw tijd heel veel veranderd. Gemeentebesturen staan veel dichterbij de burger. Niet alleen de notabelen, maar een behoorlijke afspiegeling van de bevolking is betrokken bij het raadswerk. Iedereen boven de 18 jaar heeft kiesrecht. Er zijn tal van vormen van formele en informele inspraak gekomen.

Van 1200 naar 400 gemeenten

In de praktijk zien we dat heel wat gemeenten in de achterliggende decennia tot herindeling zijn overgegaan. In gemeenteland is dan ook heel veel veranderd. Grootscheepse herindelingsoperaties zijn afgewisseld door periodes waarin betrekkelijk weinig gemeenten zijn samengevoegd.

Een officiële norm voor herindelingen is er nooit geweest. Begin jaren tachtig werd als vuistregel een gemeente van 5000 inwoners genoemd. Aan het eind van de vorige eeuw werd er gesproken over een norm van 20.000 tot 25.000 inwoners. Maar dwingend opgelegd zijn deze normen nooit. Wel zijn er vooral onder het tweede paarse kabinet (1998-2002) veel gemeenten tegen hun zin bij een groter geheel ingedeeld. In de jaren daarna is die dwang gelukkig verdwenen.

Vrijwel ieder jaar behandelen Tweede en Eerste Kamer diverse herindelingsvoorstellen. In de periode tussen 1850 en 1958 nam het aantal gemeenten betrekkelijk weinig af: van

1209 naar 1000 gemeenten. Sindsdien is er sprake van een forse terugloop van het aantal gemeenten. Per 1 januari 2014 zijn er iets meer dan 400 gemeenten. Intussen liggen er in de Tweede Kamer weer vijf wetsvoorstellen voor herindeling, die in totaal nog eens zestien gemeenten moeten samenvoegen tot zes nieuwe gemeenten. Daarmee komt het aantal gemeenten in 2015 voor het eerst onder de 400 uit.

Voortdurend verschijnen er allerlei rapporten met voorstellen voor verandering van het binnenlands bestuur. In het kader van de inventarisatie van de mogelijkheden voor bezuinigingen is in het voorjaar van 2010 een rapport opgesteld over het openbaar bestuur.³ In dat rapport zijn twee hoofdscenario's geschetst:

1. *Geen middenbestuur, wel grote gemeenten* - De gemeente wordt de enige bestuurslaag lager dan de rijksoverheid. De taken van de provincies worden verdeeld over het rijk en de gemeenten. Maar dan zou er vervolgens wel een grootschalige herindeling moeten plaatsvinden naar 25 tot 30 'regiogemeenten'.
2. *Grootschalig herindelen, versterkte focus middenbestuur*: De provincies blijven bestaan, maar die worden wel samengevoegd met als einddoel: 5 tot 8 provincies en 100 tot 150 gemeenten.

Hoewel het niet met zoveel woorden in het regeerakkoord van Rutte-II is genoemd, is er bij de plannen duidelijk inspiratie gevonden voor een bezuiniging op het binnenlands bestuur. Daarbij lijkt vooral variant 2 gekozen te zijn.

Geen 'grand design'

In het regeerakkoord van Rutte-II werden de plannen grootscheeps aangekondigd. Met de invoering van vijf landsdelen en gemeenten met minimaal 100.000 inwoners zet het regeerakkoord in met een forse wijziging van het lokale en regionale bestuur. De boodschap van de regering was helder: 'Voor de lange termijn hebben wij het perspectief van vijf landsdelen met een gesloten huishouding en gemeenten van tenminste honderduizend inwoners voor ogen'.

Intussen is duidelijk dat het niet de bedoeling is om te komen met een 'blauwdruk of grand design voor gemeentelijke opschaling'. De norm van 100.000 inwoners als richtlijn lijkt intussen wel verlaten. Toch stimuleert de minister zeker nog wel de vorming van grotere gemeenten, al is daarbij formeel het criterium dat de motivatie van onderop moet komen.

De meeste voorstellen voor gemeentelijke herindeling die nu in de Kamer liggen zijn betrekkelijk onbetwist. Eén voorstel ligt wel zeer gevoelig: de herindeling van de Krimpenerwaard.

De meeste voorstellen voor gemeentelijke herindeling die nu in de Kamer liggen zijn betrekkelijk onbetwist. Eén voorstel ligt wel zeer gevoelig: de herindeling van de Krimpenerwaard. Er is al lange tijd een discussie gaande of er nu vijf gemeenten of zes ge-

meenten samengevoegd moeten worden. In bestuurlijk jargon gaat dit om de keuze voor een K5 of K6.

De minister heeft gekozen voor het samenvoegen van vijf gemeenten: Bergambacht, Nederlek, Ouderkerk, Schoonhoven en Vlist. Een bestuurlijk rapport over deze fusie benadrukt juist dat het belangrijk is om ook Krimpen aan den IJssel in deze herindeling te betrekken. Komend voorjaar moet de Tweede Kamer de knoop doorhakken.

Dit herindelingsvoorstel laat – net als vorig jaar de herindeling op Goeree-Overflakkee – zien hoe ingewikkeld een herindelingsoperatie is. Een herindeling van onderop is daarbij hoe dan ook het uitgangspunt dat door de meeste politici en bestuurders wel wordt gedeeld. Het wordt echter lastiger als gemeenten vervolgens verschillend hierover denken. Zeker als er geen sprake is van financiële problemen, concentreert de discussie zich dan vaak op de vraag of gemeenten nog voldoende bestuurskracht hebben voor de toekomstige taken. Dat is een criterium dat in elk wetsvoorstel aan bod komt.

Drie van de vijf herindelingsvoorstellen die nu in de Kamer liggen gaan al over gemeenten van ongeveer 100.000 inwoners. Dat gaat ook op voor de uitgebreide gemeente Alphen aan den Rijn. In de praktijk voldoen diverse herindelingen al aan de norm van Plasterk. Toch is het interessant om juist ook de toelichting te lezen bij de herindeling van de gemeenten Groesbeek, Millingen aan den Rijn en Ubbergen, die een nieuwe gemeente van 35.000 inwoners vormen. Daarin staat dat de schaal en de daarmee samenhangende bestuurskracht van de nieuwe gemeente vol-

doende mogelijkheden bieden voor professionaliteit en goede dienstverlening. [Het is] een landelijke gemeente, die voor langere tijd goed toegerust zal zijn op haar lokale en regionale opgaven en (wettelijke) taken.⁴ Ook de ‘K5-gemeente’, die volgens de toelichting op het wetsvoorstel 53.000 inwoners zal tellen, heet een ‘nieuwe en robuuste gemeente’ die de taken efficiënt en effectief kan uitvoeren.⁵

Het is opmerkelijk dat de minister blijkbaar zijn eigen wensen toch niet zo heel serieus neemt. In het debat zal moeten blijken hoe de minister daar precies over denkt, maar deze wetsvoorstellen suggereren dat ook gemeenten met een veel kleiner inwonertal dan 100.000 hun taak prima aankunnen.

Financiële afhankelijkheid

Gemeenten krijgen weliswaar meer taken, maar tegelijkertijd hebben ze in financieel opzicht weinig vrijheid. Feitelijk zorgen de huidige drie decentralisatievoorstellen er samen met de wet houdbare overheidsfinanciën en de wet over het verplicht schatkistbankieren voor dat de rol van het rijk ten opzichte van de gemeenten sterker wordt. De beleidsmatige en financiële afhankelijkheid van gemeenten wordt groter.

De vraag is daarbij hoeveel ruimte de gemeenten uiteindelijk hebben om eigen politieke keuzes te maken. Het risico is aanwezig dat gemeenten vooral kijken hoe de voorzieningen in buurgemeenten geregeld zijn. Als er daarnaast meer afhankelijkheid van het rijk is, lijkt het erop dat de beleidsvrijheid kleiner wordt. Hoewel het uitgangspunt van de decentralisaties goed is en ook daadwerkelijk mogelijkheden biedt om het beleid per

gemeente meer af te stemmen op de bevolkingssamenstelling en de wensen van de burgers, is het nog spannend hoe dit precies zal gaan. Raadsleden en colleges hebben hier een grote verantwoordelijkheid.

In theorie staat de beleidsvrijheid van gemeente in politiek Den Haag wel voorop. De praktijk is echter weerbarstiger. Dat blijkt niet alleen bij het wetsvoorstel over de gewetensbezwaarde trouwambtenaren – waar gemeenten elke vrijheid ontnomen wordt. Maar dat blijkt ook uit de praktijk rond de financiële positie van gemeenten.

In theorie staat de beleidsvrijheid van gemeente in politiek Den Haag wel voorop. De praktijk is echter weerbarstiger. Dat blijkt niet alleen bij het wetsvoorstel over de gewetensbezwaarde trouwambtenaren – waar gemeenten elke vrijheid ontnomen wordt.

Het zou niet meer dan logisch zijn wanneer beleidskeuzes en financiële keuzes zoveel mogelijk door de gemeenten zelf zouden kunnen worden gemaakt. De SGP heeft dan ook bewust aandacht gevraagd voor een grotere financiële beleidsvrijheid van gemeenten. In een motie⁶ heeft de heer Bisschop voorgesteld om onderzoek te doen naar de mogelijkheden voor verhoging van de lokale belastingen onder gelijktijdige verlaging van

de rijksbelastingen. Gemeenten zouden dan meer ruimte krijgen om aan de hand van de eigen belastingen te bepalen hoe het beleid in de gemeente vorm zal krijgen, terwijl burgers toch in totaal evenveel belasting blijven betalen. Er kan dan meer gekeken worden naar de wensen van de bevolking. Ondertussen zijn de gemeenten dan ook weer minder afhankelijk van het rijk.

Minister Plasterk heeft echter duidelijk aangegeven dat hij niet van plan is om hiernaar te kijken: 'Laat ik er duidelijk over zijn: de regering heeft niet de intentie het gemeentelijke belastinggebied te verruimen. Voor de korte termijn gelden hierbij praktische argumenten en voor de lange termijn geldt het argument of er wel draagvlak is voor een dergelijke uitbreiding.'⁷

Weinig enthousiasme

De plannen voor grootschalige herindeling van gemeenten en de vorming van de vijf landdelen worden in de Tweede Kamer met weinig enthousiasme ontvangen. In de Eerste Kamer is het scepticisme alleen maar sterker. Daar is een motie⁸ ingediend die 'de beoogde bestuurlijke reorganisatie en in het bijzonder een verstrekkende en onomkeerbare operatie als de fusie van de provincies Flevoland, Utrecht en Noord-Holland' als ongewenst betitelt'. Het is nog onduidelijk of deze motie het haalt.

Wel is duidelijk dat in de discussies over de verschillende overheden niet in de eerste plaats de structuur centraal moet staan, maar de beste verdeling van de taken over de bestuurslagen.

De decentralisatie van taken naar gemeenten zorgt voor spanning. Volgens de minister zijn

de decentralisatie en de opschaling van gemeenten wel heel sterk aan elkaar verbonden. Kleine gemeenten heten daarbij al snel niet op de uitbreiding van hun taak berekend te zijn. Of dat ook echt zo is, is maar zeer de vraag. Vergroting van de schaal van gemeenten en de vorming van landsdelen lijken niet automatisch een beter functionerende gemeente of provincie te bieden. Tussen de bestuursorganen zal er bij schaalvergroting logischerwijze minder bestuurlijk overleg noodzakelijk zijn. Maar binnen de bestuursorganen is datzelfde overleg nog steeds nodig.

Beleid en zeggenschap gaan samen

Wie een belastingbiljet van de gemeente krijgt, is meestal niet blij, omdat de aanslag voor de lokale lasten heel duidelijk zichtbaar maakt dat het lokale beleid en de gemeentelijke dienstverlening geld kosten. Intussen is het veel minder duidelijk dat we dagelijks volop belastingen betalen via bijvoorbeeld ons loonstrookje, bij de aankoop van ons brood en het tanken van benzine.⁹ Wanneer

gemeenten de verantwoordelijkheid krijgen om het beleid goed vorm te geven, is het ook belangrijk dat diezelfde gemeenten ook aanspreekbaar zijn over de manier waarop alles betaald wordt.

Echte vrijheid geven aan gemeenten blijkt spannend te zijn. In het komende jaar zal duidelijk moeten worden wie het uiteindelijk zal 'winnen'. Voor de SGP betekent dit zowel op plaatselijk als op landelijk niveau de uitdaging om kwaliteit van de te decentraliseren taken te combineren met minder financiële afhankelijkheid, voldoende beleidsvrijheid en met voorkoming van onnodige opschaling van gemeenten en provincies. Hoe het ook met de financiën gaat: de nieuwe taken zorgen er zeker voor dat gemeenten en burgers dichter bij elkaar komen te staan. Voor raadsleden, de 'weezenlijke vertegenwoordiging der burgerij', dus in de komende raadsperiode een belangrijke mogelijkheid om zich in te zetten voor goed beleid voor de eigen burgers!

Noten

- 1 Zie rapport Staatscommissie dualisme, blz. 48.
- 2 <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/blg-216628.html>
- 3 Rapport brede heroverwegingen, *Openbaar bestuur*, april 2010.
- 4 Kamerstukken II, 33787, nr. 3.
- 5 Kamerstukken II, 33788, nr. 3.
- 6 Kamerstuk 33750-VII, 34.
- 7 Handelingen Tweede Kamer, 28 november 2013.
- 8 Kamerstukken Eerste Kamer, 33750-VII, C.
- 9 Ruim 95% van de belastingen zijn nationaal, minder dan 5% betreffen gemeentelijke belastingen of heffingen.

Beter onderwijs in Bunschoten

Jan-Bert Heinen, lijsttrekker SGP Bunschoten

De SGP Bunschoten gaat zich na een periode van afwezigheid in de plaatselijke politiek, in afhankelijkheid van de Heere, weer richten op een plaats binnen de gemeenteraad van Bunschoten. Wanneer de SGP Bunschoten na de verkiezingen weer deel uit mag maken van de gemeenteraad,

wil zij zich de komende raadsperiode inzetten (mede vanuit de verantwoordelijkheid van de gemeente) voor een kwalitatief goede onderwijshuisvesting, waarbij binnenklimaat, veiligheid en duurzaamheid prioriteit heeft. Een goede verstandhouding met de verschillende partners (schoolbesturen, directies en gemeente) is hierbij van groot belang.

Als het gaat om onderwijsachterstanden, zijn wij van mening dat identiteitsgebonden ondersteuning en zorg voor schoolkinderen mogelijk moet blijven. Scholen met een klein aantal leerlingen moeten in stand gehouden worden. Het eventueel onderbrengen bij een andere schoolvereniging is volgens ons een optie, mits dit in goed overleg met alle betrokkenen plaatsvindt.

Smaakt deze *Zicht* naar meer?

Geef u op voor een proefabonnement!

(één jaargang, vier nummers, voor maar € 15,00)

Bel 010 - 7200 785, surf naar www.wi.sgp.nl of mail naar wi@sgp.nl

Wist u dat het ook mogelijk is de Guido de Brès-Stichting te steunen als donateur? U krijgt dan alle publicaties (inclusief het tijdschrift *Zicht*) van het Wetenschappelijk Instituut voor de SGP thuisgestuurd. Neem contact op voor meer informatie.

Ga stemmen + stem SGP!

In tijden van verkiezingen doen alle partijen hun best om uit te leggen waarom een stem op juist hun partij het beste is. Ook als SGP doen we daar aan graag mee.

Maar een belangrijke voorvraag krijgt in de campagnes vaak minder aandacht: heeft stemmen eigenlijk wel zin? De onzichtbare partij van de thuisblijvers doet bij elke verkiezingen goede zaken. Zeker bij de gemeenteraadsverkiezingen!

Meer dan eens is het voorgekomen dat de SGP maar een handjevol stemmen tekort kwam voor een extra gemeenteraadszetel. Terwijl je kort na de verkiezingen zomaar wat mensen kan tegenkomen, die zeggen: sorry, even niet aan gedacht... Vaak blijkt er meer aan de hand te zijn dan een vlaag van vergeetachtigheid. Op de achtergrond speelt meer dan eens het gevoel een rol: doet die ene stem van mij er nu werkelijk toe?

Dat antwoord kunnen we luid en duidelijk geven: ja, uw stem doet ertoe! Meer dan ooit zelfs. Het kan zomaar van een enkele stem in de raad afhangen, of die koopzondagen er nu wel of niet gaan komen. Het kan zomaar van een enkele stem afhangen, of er wel of niet een royaal beleid voor chronisch zieken en gehandicapten wordt gevoerd, of er wel of niet voor een ondernemersvriendelijke koers wordt gekozen...

Zomaar enkele punten waar de gemeente een stevige vinger in de pap heeft. Steeds meer taken gaan in deze tijd richting gemeenten, zeker ook op het gebied van zorg en welzijn. Het gaat dus echt ergens over!

Laten we daarom extra ons best doen om in de verkiezingscampagne voor de gemeenteraad twee boodschappen voor het voetlicht te brengen: 1. Ga stemmen; 2. Stem SGP!

Kees van der Staaij, voorzitter SGP-fractie in de Tweede Kamer der Staten-Generaal

‘De verticale staat van Thorbecke en de horizontale samenleving van Castells botsen keihard op elkaar in deze tijd’, zo zei Rob van Gijssel, burgemeester van Eindhoven en voorzitter van de commissie Jaarbericht van de VNG bij de presentatie van het rapport ‘Van eerste overheid naar eerst de burger’. Het rapport beschrijft een niet te stuiten trend naar een steeds horizontaler functionerende netwerksamenleving waar de overheid op in moet spelen wil ze niet voortdurend in conflict komen met diezelfde samenleving en bron zijn van veel onvrede.

Drs. P.J. Verheij RA, redactielid

Besturen in een netwerksamenleving

De Spaanse socioloog Manuel Castells schreef tussen 1996 en 1998 een indrukwekkende trilogie onder de titel *The Information Age: Economy, Society and Culture*. Hierin geeft Castells, hoogleraar aan de Universiteit van Californië-Berkeley, een diagnose van de tijd waaraan veertien jaar studie vooraf ging. Dit leidde tot scherpe inzichten die nog altijd actueel en bruikbaar zijn. Voor politici heeft Castells in zijn publicatie een goede maar indringende raad: ‘Ga naar huis. Volg een opfriscursus.

Kom dan terug.’ Politici begrijpen volgens Castells niet dat we in een nieuwe tijd zijn aangeland. Ze begrijpen niet dat de tijd dat ze de samenleving nog konden sturen voorbij is, en daar maakte Castells zich ook in 1997 al ongerust over. ‘Mijn belangrijkste zorg is dat we leven in een periode waarin we technologisch overontwikkeld zijn, maar sociaal onderontwikkeld. Ons politieke systeem is het meest achterhaalde deel van onze samenlevingen. De politieke klasse is de meest ouderwetse

groep in onze samenleving. Intellectualen, zakenlieden, leiders van maatschappelijke bewegingen – ze begrijpen allemaal beter in welke richting de samenleving zich ontwikkelt dan de politieke leiders.’¹ Hij maakte zich ongerust over politieke leiders die denken nog steeds greep te hebben op veel van de ontwikkelingen die zich voltrekken, terwijl dat allang niet meer zo is.

Politici begrijpen volgens Castells niet dat we in een nieuwe tijd zijn aangeland. Ze begrijpen niet dat de tijd waarin ze de samenleving nog konden sturen voorbij is

Trend

De boodschap die Castells gaf in de jaren negentig is nog immer actueel. Sterker nog, de trend heeft zich inderdaad voltrokken en overheden hebben nog immer niet ten volle het antwoord op deze trend gevonden. Burgerparticipatie, maatschappelijke initiatieven, co-creatie, verbindend besturen, civil society, doe-democratie, samenwerking met burgers, participatiesamenleving, eigenkrachtconferenties, zelforganiserend vermogen of welke andere begrippen er ook bij gebruikt worden, de trend die Castells in de jaren negentig benoemde heeft zich stevig doorgezet. De ‘terugtrekkende overheid’ uit de jaren negentig komt daarbij weer om de hoek kijken. Die term werd destijds overigens gebruikt voor de overheid die onder invloed van het *New Public Management* aan het privatiseren

sloeg en taken richting de markt schoof. In de huidige tijd is deze term opnieuw te horen, maar dan als duiding van de overheid die taken teruglegt in de samenleving. Een overheid die nieuwe initiatieven omarmt en aangrijpt om eigen taken af te stoten. De door de Britse premier Cameron gepropageerde ‘Big Society’ – naar een concept van Philip Blond – is onderdeel van dezelfde maatschappelijke trend. Het overheidsoptreden verschuift daardoor naar een meer faciliterende rol. Het gevolg is dat een overheid – ook de gemeentelijke overheid – op zoek moet naar een nieuwe balans en zichzelf de vraag moet stellen: wat kan de samenleving zelf doen en wat moet de overheid (aanvullend daarop) doen?

Vandaag de dag valt deze ontwikkeling samen met de transitie van de verzorgingsstaat die zijn financiële grenzen heeft bereikt, zo niet overschreden heeft. Dat maakt het moeilijker grijpbaar en te beoordelen. Want, zo stellen de critici, zijn de motieven van de politici die deze trend omarmen wel zo oprecht? Of is het een verkapte bezuiniging? Vooral oppositiepartijen in het Verenigd Koninkrijk en in Nederland duiden dit zo, in reactie op uitingen van regeringsleiders. Vergelijk de reacties op de Troonrede in september jl. waarin over de ‘participatiesamenleving’ werd gesproken. Zo eenvoudig kan deze trend echter niet afgedaan worden, hoewel het zeker niet helemaal onwaar zal zijn. Inwoners vragen overduidelijk ruimte voor eigen initiatief. Inwoners pakken ook steeds vaker zelf het initiatief. De overheid heeft daarbij hooguit een bijrol of in negatieve gevallen treedt zij op als hindermacht die het initiatief smoort omdat het niet past in haar systeem of zich niet houdt aan haar regels. Het niet inspelen op deze trend zou wel eens

een belangrijke reden kunnen zijn van veel onvrede. Oplossingen die worden doorgevoerd zonder de inwoners erbij te betrekken, zouden weleens geen oplossingen kunnen blijken te zijn, alleen al omdat inwoners zich niet betrokken voelen bij het uitdenken en vormgeven van die oplossing. Daarnaast is er vaak de nodige expertise, ervaring en beleving bij bestaande situaties waardoor er betere oplossingen naar boven komen als mensen die de gevolgen van problemen ondervinden erbij betrokken worden.

Kanteling

Anno 2014 doen politici en bestuurders doen er goed aan zich ten volle te realiseren dat het openbaar bestuur in een nieuwe, gewijzigde rol moet optreden. Er is sprake van een nieuw tijdperk, waarin traditionele verhoudingen zijn gekanteld in een veel horizontaler netwerkmodel. Dat vraagt om een andere bestuurlijke of politieke rol. De kans is overigens groot dat nieuwe raadsleden en nieuwe wethouders zich daar veel meer bewust van zijn dan de zittende bestuurders. Belangrijke randvoorwaarde is dat ze geworteld zijn in de samenleving en een goed verstaander zijn van de tijdgeest van de 21e eeuw.

Ook de adviesraden voor het regeringsbeleid (de Wetenschappelijke Raad voor het regeringsbeleid (WRR), Raad voor het Openbaar bestuur (ROB) en de Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling (RMO) hebben deze trend gesignaleerd en geduid in recente studies. De WRR bracht in 2012 een rapport uit onder de titel 'Vertrouwen in burgers' en heeft daarin de vraag centraal gesteld: *hoe kunnen beleidsmakers burgers beter bij de besluitvorming betrekken?* Naast het organiseren van betrokkenheid vanuit de overheid, besteedde de WRR ruime aandacht aan maatschappelijke initiatieven

van burgers. De Raad wijst eveneens op de groeiende complexiteit met als gevolg dat hiërarchische sturing, waar de overheidsbureaucratie onder invloed van Max Weber op ingericht is, steeds minder effectief is. Daartegenover zet de Raad de netwerkbenadering die, naast een meer horizontale benadering van sturing van netwerken, ook een belangrijke cultuuromslag vergt.

Oplossingen die worden doorgevoerd zonder de inwoners erbij te betrekken, zouden weleens geen oplossingen kunnen blijken te zijn, alleen al omdat inwoners zich niet betrokken voelen bij het uitdenken en vormgeven van die oplossing.

In de studies *Loslaten in vertrouwen* van de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) en *Terugtrekken is vooruitzien* van de Raad voor de Maatschappelijke Ontwikkeling (RMO) worden soortgelijke trends gesignaleerd en analyses gesteld. De ROB heeft het daarbij over de 'vermaatschappelijking' van overheidstaken. De RMO wijst hierbij op de noodzaak van een fundamentele verandering op het gebied van zeggenschap, financiering en rechtstatelijke borging.

Doordinking van principiële uitgangspunten

Voor christen-politici is er echter nog meer te doen, alvorens voluit mee te gaan in deze

maatschappelijke tendens. Doordenking is nodig hoe dergelijke uitingen van een meer horizontale samenleving zich verhouden met de gezagsverhoudingen die wij aan de Bijbel ontleen. De overheid, als gezagsdrager en dienaar van Gods (vgl. Romeinen 13 en artikel 36 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis) versus de zichzelf organiserende en vergaand gedemocratiseerde aanpak van besturen in deze tijd. Het is waar dat initiatieven om dit generiek in ons staatsbestel te regelen (zoals de gekozen burgemeester en het referendum) terug te voeren zijn op het beginsel van de volksoevereiniteit. Om die reden zijn deze

Artikel 8 van het SGP-beginselprogramma vraagt meer doordenking dan tot nu toe in bestaande toelichtingen is gedaan. De uitdaging is om maatschappelijke kracht en initiatief te combineren met bestaande, meer traditionele besluitvormingsprocessen.

ook stelselmatig afgewezen door de SGP. Maar moet dit ook zover worden doorgedreven dat dit betekent dat de hiervoor beschreven trend moet worden bestreden? Moet het met inwoners bespreken van de planvorming om tot een betere inrichting van de openbare ruimte in een wijk of straat te komen daarom worden afgewezen? Een door de bril van volksoevereiniteit toch als behoorlijk directe democratie te typeren project, zegt een criticaster.

Artikel 8 van het SGP-beginselprogramma vraagt hierbij, in mijn ogen, meer doordenking dan tot nu toe in bestaande toelichtingen is gedaan. De uitdaging is om maatschappelijke kracht en initiatief te combineren met bestaande, meer traditionele besluitvormingsprocessen. Het is denkbaar dat christenpolitici de huidige besluitvormingswijze als de meest geeignende manier zien om 'het gezag van de overheid' tot gelding te brengen. Doordenking van een aangepast model van besluitvorming vergt een heldere taakopvatting (wat behoort wel tot de taak van de overheid en wat niet) en duidelijkheid over de rollen en de grenzen in zo'n proces.

Anderzijds sluit de trend aan bij opvattingen over een kleinere overheid met een minder omvangrijke taakopvatting, waarbij zij een groter beroep doet op sociale verbanden en een schild voor de zwakken wil zijn, door – samen met anderen – een vangnet te vormen. Compleet anders dan de uit de rails gelopen verzorgingsstaat van de twintigste eeuw met gelijke rechten voor iedereen. Die verzorgingsstaat is namelijk ontaard in een verzekeringsstaat. De SGP heeft met betrekking tot het sociaal domein altijd de nadruk gelegd op de betekenis van sociale verbanden (te beginnen bij het gezin). Dit lijkt goed te passen bij de gesignaleerde maatschappelijke beweging. Inzet van vrijwilligers en initiatieven vanuit kerken kunnen juist voluit ruimte krijgen binnen een samenleving waarin meer ruimte wordt gegeven voor maatschappelijk initiatief.

Oplossingen

Het antwoord op de hiervoor geschetste trends is nog niet zo eenvoudig. 'Er zijn al vele publicaties over dit onderwerp verschenen. Dat laat zien dat het voor velen een zoek-

tocht is. En de antwoorden zijn niet zo makkelijk te vinden. Veel antwoorden hebben we nog niet en veel van de antwoorden die we denken te hebben, blijken morgen niet meer geschikt te zijn. Want we kunnen vandaag niet voorspellen wat er morgen zal veranderen. Maar we kunnen er wel op anticiperen door er in mee te gaan, door nieuwe wegen te bewandelen, door ons te laten uitdagen, door te improviseren en te experimenteren. Onze samenleving verandert. De wereld is in een mega-transitie en wij als eerste overheid dus ook,' zo schrijft Rob van Gijzel in het VNG Jaarbericht 2013. Toch zijn er in ieder van de hiervoor besproken studies wel aanknopingspunten. Ik kom hierbij terug op Manuell Castells in de jaren negentig. Hij gaf (ook nu nog) verrassend bruikbare handreikingen of denkrichtingen om op een effectieve manier met dit vraagstuk om te gaan. Het gaat hem dan om een betere bestuurlijke inrichting die past bij de netwerksamenleving in opkomst. 'Besturen komt neer op: je weg weten te vinden in het netwerk. Politici en bestuurders kunnen geen bevelen geven; ze moeten leren hoe ze door de netwerken kunnen navigeren. Ze moeten de verbanden doorzien, proberen nieuwe verbindingen te leggen, mensen, bedrijven en instellingen aan elkaar knopen. Doen ze dat niet, dan is hun rol uitgespeeld', aldus Castells in een interview in *NRC Handelsblad* in 1997.

De VNG commissie Jaarbericht zoekt de oplossing in een 'improviserende overheid'. Een improviserende overheid die ruimte geeft aan initiatieven van burgers en meer inspeelt op de dynamiek van de samenleving. Het jaarbericht van de VNG commissie bevat op dit gebied zinvolle aanbevelingen en handreikingen voor de praktijk. De RMO zoekt het in meer vertrouwen voor burgers en meer

ruimte voor maatschappelijk initiatief. Redelijk eensluidend wordt de nadruk gelegd om de kanteling van een verticale aansturing door de overheid naar een (al dan niet informele) horizontelere netwerksturing met meer ruimte voor verschil en diversiteit van de verschillende initiatieven vanuit inwoners.

De SGP heeft met betrekking tot het sociaal domein altijd de nadruk gelegd op de betekenis van sociale verbanden (te beginnen bij het gezin).

Dit lijkt goed te passen bij de gesignaleerde maatschappelijke beweging.

De bestuurder en politicus anno 2014 heeft een uitdagende taak. Daartoe behoort de doordenking en praktische toepassing van de kantelende samenleving. De uitdaging is hierbij de vraagstukken en taken van de overheid op de juiste schaal (landelijk, regionaal, lokaal of in de wijk) te adresseren en te (laten) oplossen. Het op- en afschalen naar hogere niveaus of juist naar lagere niveaus in de bestuurlijke hiërarchieën of de netwerken in de samenleving. Het kunnen opereren in netwerken en verbinden, is bijna in ieder profiel van een bestuurder terug te vinden. Het vraagt ook om loslaten van een rol van de overheid wanneer de samenleving zelf de oplossing voor handen heeft. Ook als dit geen oplossing is waar iedereen tevreden mee is. 'Gelijke monniken, gelijke kappen' wordt

vaak als argument gebruikt om de overheid een rol te laten spelen. De overheid zou gelijkheid bieden en ook de garantie bieden dat wat er gebeurt democratisch gelegitimeerd en gecontroleerd is. In de praktijk zijn er echter vaak geen gelijke gevallen waarvoor gelijke oplossingen bedacht (moeten) worden. Dan zit de overheid een effectieve oplossing alleen maar in de weg.

Proof of the pudding

The proof of the pudding is in the eating, zegt het Engelse spreekwoord. In de decentralisaties van Jeugdzorg, WMO/ AWBZ en de Participatiewet is 'maatwerk' de trend. Dit betekent een dubbele uitdaging voor de decentralisaties. Naast het vormgeven van een forse transitie op het sociaal domein vraagt dit een forse discipline. Een discipline om niet alsmaar te willen vergelijken als straks in de praktijk door ruim vierhonderd gemeenten verschillende oplossingen (in minstens dertig regio's) worden gekozen. Al helemaal als binnen gemeenten dat maatwerk ook nog eens leidt tot 'vermeende' ongelijkheid tussen inwoners. Of zou het kunnen zijn dat deze ver-

schillen veroorzaakt worden doordat de gemeenschappen en sociale netwerken met elkaar op iedere plek om passende en (ja) andere oplossingen vragen? De samenleving bevat veel meer creativiteit en diversiteit dan wij in uniforme regels kunnen vangen. De RMO wijst in zijn rapport expliciet op de Jeugdzorg en de WMO/ AWBZ. 'Een overheid die meer aan de samenleving wil overlaten zal moeten erkennen dat maatschappelijk initiatief in de toekomst geen extraatje is voor de organisatie van publieke voorzieningen, maar het uitgangspunt. Anders blijft de 'gelijkheidsfuik' van de overheid in stand', zo schrijft de RMO.

Als daarop ingegrepen wordt, bevestigt dit alleen maar dat de botsing tussen de verticale (altijd via gelijkheid werkende) overheid, georganiseerd langs de lijnen van Thorbecke en de horizontale (verschil makende) netwerksamenleving van Castells nog steeds niet is opgelost. De uitdaging voor bestuurders en raadsleden anno 2014 is, binnen het gegeven van de decentrale eenheidsstaat, aan deze botsende werelden in de praktijk vorm te geven.

Literatuur

- *Loslaten in vertrouwen*, Raad voor het Openbaar Bestuur, Den Haag, 2012
- *Terugtrekken is vooruitzien*, Maatschappelijke veerkracht in het publieke domein, Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling, Den Haag, 2013
- *Vertrouwen in Burgers*, Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid, Amsterdam University Press, Den Haag/Amsterdam 2012
- *Van eerste overheid naar eerst de burger*, Over maatschappelijke initiatieven die de lokale overheid uitdagen, Denktank Vereniging Nederlandse Gemeenten, november 2013
- *The Information Age: Economy, Society and Culture*, Manuel Castells, Blackwell Publishers, Oxford, Cambridge/Massachusetts (1996-1998)
- Drs. M.W. van Buuren, *Tussen stemmen en sturen. Besluitvorming en burgerschap in de netwerksamenleving*, nota nr 24, Guido de Brès-Stichting (WI-SGP), Den Haag 2006

Noot

- 1 NRC Handelsblad, 8 november 1997

Veiligheid: zorg van overheid en bedrijven en inwoners

Arie Speksnijder, lijsttrekker SGP Zwartewaterland

De SGP van Zwartewaterland wil de komende jaren sterker inzetten op preventie, zonder de handhavende rol van de overheid te veronachtzamen.

Overlast, vernielingen en criminaliteit – Overlast en verloedering van de leefomgeving van burgers dient adequaat aangepakt te

worden. Wij willen een lik-op-stuk aanpak voor jongeren die zich misdragen. Maar ook strikte handhaving van afgesproken sluitingstijden en vergunningvoorwaarden van horeca. Wijkagenten blijven behouden en horen zichtbaar op straat aanwezig te zijn.

Bedrijvigheid en veiligheid – De gemeente moet samenwerken met ondernemersverenigingen of bedrijvencollectief om inbraken terug te dringen. Maar ook zorgen dat de vergunningverlening, vooral bij risico's van bedrijven voor de omgeving, op orde is.

Brandweezorg en hulpverlening – De in gang gezette regionalisering van de brandweer mag niet leiden tot uitholling van de vrijwillige brandweer.

*De redactie wenst
alle lezers van 'Zicht'
een voorspoedig en gezegend 2014 toe!*

De gemeenten krijgen er steeds meer taken bij maar worden steeds verder ingesnoerd in hun financiële mogelijkheden. De wet HOF, het schatkistbanieren, de macronorm voor de OZB en de kortingen in het regeerakkoord en bij de decentralisaties zetten de gemeentefinanciën steeds verder onder druk. Ook de crisis heeft toegeslagen bij gemeenten. Een gesprek met Maarten Allers, hoogleraar economie van decentrale overheden en directeur van het Centrum voor Onderzoek van de Economie van Lagere Overheden (COELO).

Drs. P.J. Verheij RA, redactielid

„Gemeenten gedragen zich financieel heel netjes”

Vraaggesprek met Maarten Allers, directeur COELO

Sinds 2008 verkeert Nederland in een economische crisis, dat duurt al geruime tijd, welke gevolgen heeft dat voor de gemeenten?

Het heeft een vertraagd effect gehad, de rijks-gelden zijn nog een tijdje door blijven lopen. Er wordt eigenlijk nog maar net bezuinigd. Wel zie je bij een aantal gemeenten forse problemen door grondposities. Gemeenten zien de bezuinigingen al wel een tijdje aankomen dus hebben zich kunnen voorbereiden. Toch is mijn indruk dat voor gemeenten het echte effect nog moet komen.

Op welke terreinen verwacht u dat de bezuinigingen zullen neerslaan?

Dat hangt af van de aanpak van de decentralisaties. Er moet daar veel bespaard worden, zoveel is wel duidelijk. Als dat niet lukt, zullen ook de traditionele gemeentelijke taken onder druk komen te staan.

Hoe staan de gemeenten er volgens het COELO op dit moment financieel voor?

De meeste gemeenten zijn financieel gezond. Er zijn een aantal gemeenten met hun grond-

beleid de mist ingegaan, maar ook daar zie je dat men zich aanpast. Er is een vangnet, de zgn. artikel 12-status maar niemand wil daar in belanden, dat vind ik wel opvallend. Een belangrijke factor daarbij is dat gemeenten hun (financiële) autonomie niet willen verliezen. Bovendien is het heel slecht voor je imago. Overigens is uit onderzoek van het COELO ('Het mysterie van artikel 12', red.) gebleken dat het hebben van een artikel 12-status of het onder preventief toezicht staan geen merkbaar effect heeft bij verkiezingen

Het mysterie van artikel 12

In strijd met de economische literatuur hanteert Nederland openlijk een beleid waarbij gemeenten in financiële moeilijkheden gegarandeerd worden gered. Dit leidt niet tot de door de literatuur voorspelde problemen met de lokale begrotingsdiscipline. Reddingsacties zouden namelijk een probleem van moreel risico oproepen. Wie weet dat hij toch wel wordt gered heeft een zachte budgetbeperking, neemt meer risico's en gaat hogere schulden aan. Loopt dit goed af, dan wordt de winst geïncasseerd. Gaat het niet goed, dan zijn de kosten voor het collectief. Aldus de theorie. Maar de praktijk is - in Nederland - heel anders. In de laatste vijftien jaar zijn slechts negen gemeenten gered. Daarmee was een bescheiden bedrag gemoeid. Recidive komt vrijwel niet voor. Hoe kan dat? Op 25 oktober is daarover door het COELO een onderzoek gepubliceerd.

of ten aanzien van het opstappen van wethouders. Gemeenten gedragen zich financieel eigenlijk heel netjes.

Er is de laatste tijd meer aandacht voor de schuldpositie van gemeenten, vindt u het nodig om die aan banden te leggen?

Of iedere gemeente zijn schuldpositie scherp heeft, is de vraag. Maar je ziet in de praktijk dat er geen problemen zijn. Het zou wel goed zijn als gemeenten transparanter maken hoeveel schulden ze hebben en hoe gezond of ongezond dat is. Ik zie echter geen reden voor het opleggen van strikte normen.

Vanuit het Regeerakkoord bestaat het voornemen het binnenlands bestuur grootschalig op de schop te nemen (de zgn. 100.000+ gemeenten). Groter is goedkoper, lijkt het adagium. Er is dan ook een fikse korting aan gekoppeld voor de gemeenten. Het COELO heeft daar onderzoek naar gedaan naar aanleiding van herindelingen. Wat kwam daaruit?

De kosten nemen na herindeling alleen maar toe. Kort voor de herindeling zie je dat effect al optreden, maar erna ook. Kort erna is dat te verklaren door aanpassingskosten. Gebouwen die overbodig worden, mensen die af moeten vloeien, en zo meer. Het gekke is dat ook op langere termijn na de herindeling het kostenpeil hoger blijft.

Wat is de oorzaak daarvan?

Misschien doen ze het niet efficiënt genoeg, maar het kan ook te maken hebben met de optimale schaal. Wellicht worden gemeenten juist te groot en ontstaat daardoor meer bureaucratie. Een andere oorzaak kan zijn dat gemeenten echt te klein waren en taken lieten liggen die na de herindeling wel worden opgepakt. Dat leidt tot stijging van de kosten maar ook tot meer actie en betere

kwaliteit van de dienstverlening. Hoe dit precies zit, zijn we verder aan het onderzoeken. Tot nu toe zien we geen enkel effect op het voorzieningenniveau en lijkt het echt allemaal inefficiency te zijn. Dat is een trieste constatering.

Wat betekent dat voor de plannen van het kabinet om te besparen door opschaling naar grotere gemeenten?

Dat is alleen maar handig voor de bezuiniging op de rijksbegroting, inhoudelijk is daar geen enkele basis voor.

Het COELO heeft recent onderzoek naar de financiën van de gemeenten op langere termijn. Wat zijn de hoofdconclusies van het onderzoek ‘Gemeenten in perspectief’?

De hoofdconclusie is dat – bij ongewijzigd beleid – de inkomsten achterblijven ten opzichte van de uitgaven. We zien dan een verschil ontstaan van € 6 miljard voor alle ruim 400 gemeenten bij elkaar. Dat is veel, als je het aan de totale begroting relateert. Naast de besparingen bij de decentralisaties zullen gemeenten nog verder moeten bezuinigen om de dalende inkomsten te kunnen opvangen. Dat legt een grote druk op de gemeenten. Het is jammer dat de decentralisaties juist nu plaatsvinden in een financieel krappe tijd. Het economisch klimaat trekt vast weer aan, maar de taken in het sociaal domein, daar moeten we mee door en dat moet ook goed gebeuren. Juist in deze tijd is het risico dat er meer dan op de lange termijn nodig is ingegrepen wordt.

Wat ziet u nog meer voor risico’s bij de decentralisaties in het sociaal domein?

Er wordt veel gezegd dat de taken naar gemeenten gaan, maar dat is niet helemaal

waar, ze gaan naar samenwerkingsverbanden waar geen kiezer op stemt. Dáár worden straks wel de pijnlijke beslissingen genomen die nodig zijn om binnen budget te kunnen blijven.

Naast dit democratisch probleem is het de vraag of samenwerkingsverbanden wel zo doelmatig zijn. Daar doet het COELO op dit moment ook onderzoek naar. De eerste uitkomsten zijn niet hoopgevend. Het blijkt moeilijk te zijn de kosten te beheersen in een groot samenwerkingsverband waar je als afzonderlijke gemeenteraad maar beperkt invloed hebt. Het kan dus veel inefficiëntie en veel onvrede opleveren.

De kosten nemen na herindeling alleen maar toe. Kort voor de herindeling zie je dat effect al optreden, maar erna ook.

Zes miljard euro is veel geld. Is het reëel te denken dat gemeenten zo’n groot aanpassingsvermogen hebben dat ze dit met elkaar wel oplossen?

Ik ben een optimist. Kijk naar de gemeente Apeldoorn. Die heeft een enorme klap gekregen door het grondbeleid, maar vangt het wel zelf op. Dat hebben we in het verleden ook gezien. Er zitten gedreven en loyale mensen in de gemeenten die de zaak sluitend zullen proberen te maken. De risico’s zitten echter met name in het sociaal domein. Ook het uitstellen van onderhoud is een risico. Op de korte termijn rendeert het. De riolering zit niet op de publieke tribune tenslotte, maar op de lange termijn is het duurder.

In het COELO onderzoek “Gemeenten in perspectief” heeft u ook onderzocht wat de acceptatie van inwoners is rond bezuinigingen. Wat kunt u daarvan zeggen?

Burgers vinden bezuinigingen op een aantal terreinen geen probleem. Dat zijn wel de terreinen die niet direct op het persoonlijk vlak liggen. Algemene voorzieningen zoals buurthuizen of straatverlichting, dat snappen mensen best als je daar wat tandjes naar beneden zet. Zodra het dichterbij komt, op persoonlijk niveau (waar het om gaat bij de nieuwe taken) dan zeggen mensen dat ze liever meer belasting betalen dan dat er op bezuinigd wordt. Ik denk echter niet dat ze echt bereid zijn meer belasting te betalen, maar het tekent wel dat ze bezuinigingen op dat terrein heel moeilijk zullen vinden.

Wat vindt u van het inrichten van het sociaal deelfonds waarmee gemeenten de decentralisaties financieel als geheel kunnen benaderen? Geeft het ook belemmeringen omdat er niet op het geheel van de gemeentebegroting geschoven kan worden?

Het is een tijdelijk probleem. Op termijn zullen de middelen naar de Algemene Uitkering gaan. Ik schat ook in dat er in dat fonds eerder een tekort zal zijn dan dat er geld over zal zijn. Gemeenten mogen er altijd geld bijleggen.

De Rijksoverheid heeft de afgelopen jaren de gemeenten verder ingeperkt in hun mogelijkheden. Recent is de Wet HOF (Houdbare overheidsfinanciën) aangenomen. Kunt u aangeven wat dit betekent voor gemeenten?

Het beperkt de mate van investeren door gemeenten. Nu geld uitgeven en de kosten over

Prof. dr. M.A. Allers

Maarten Allers (1964) studeerde economische wetenschappen aan de Rijksuniversiteit Groningen. Na voltooiing van de doctoraalstudie deed hij onderzoek naar de administratieve en nalevingskosten van belastingen in Nederland. In 1994 promoveerde hij tot doctor in de economische wetenschappen. Hierna werkte dhr. Allers als onderzoeker aan het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO). Sinds 2006 is hij directeur van dit onderzoekscentrum. In 2011 werd hij benoemd tot hoogleraar economie van centrale overheden aan de Rijksuniversiteit Groningen.

Maarten Allers is verder lid van de Raad voor de financiële verhoudingen, lid van de Visitatiecommissie Waterketen en lid van de Adviesraad voor Academisering en Onderzoek van Stenden Hogeschool.

Inmiddels heeft Maarten Allers aan tal van rapporten en artikelen meegewerkt en vele publicaties op zijn naam staan, onder meer over lokale belastingen, de financiering van gemeenten, waterschapslasten en lokaal armoedebeleid.

de levensduur uitspreiden wordt moeilijker terwijl dat wel een mooi economisch principe is. Anders moet je nu de volledige rekening betalen voor dingen waarvan je kleinkinderen de vruchten nog plukken. Hoe erg dit wordt, is lastig te zeggen. Op dit moment investeren gemeenten sowieso wat minder vanwege de economische situatie. Met de middellange termijn doelstelling van de EU erbij om het begrotingstekort naar nul te brengen, wordt het echt een probleem.

Er wordt veel gezegd dat de taken naar gemeenten gaan, maar dat is niet helemaal waar, ze gaan naar samenwerkingsverbanden waar geen kiezer op stemt.

Naast de Wet HOF is het schatkistbankieren ingevoerd. Wat vindt u daarvan?

Dat is een Haags trucje om de Brusselse statistieken een paar procentpunt voordeliger uit te laten komen. Het kost de gemeenten geld. Je krijgt nu ook allemaal constructies om dit te omzeilen.

Als we de kortingen in de algemene uitkering, de decentralisaties, de wet HOF, het schatkistbankieren en de macronorm bij elkaar optellen, worden gemeenten steeds meer beperkt en beknot in hun middelen en mogelijkheden. Komen gemeenten hierdoor in de problemen?

De financiële verhouding is altijd al een machtsverhouding geweest. Wat hieruit spreekt, is veel wantrouwen. Wantrouwen

Gemeenten in perspectief

Er gaapt een gat van 6 miljard euro tussen de verwachte inkomsten en uitgaven van de ruim 400 Nederlandse gemeenten in 2017. Anders dan de rijksoverheid moeten gemeenten echter een sluitende begroting maken. Dat betekent dat forse ingrepen onvermijdelijk zijn. Dit blijkt uit onderzoek dat COELO op 10 september 2013 heeft gepubliceerd.

Het financiële gat bestaat uit drie delen. Het eerste onderdeel is het verschil tussen de verwachte inkomsten en uitgaven op basis van bestaand beleid: 2,7 miljard euro op jaarbasis. Het tweede deel bestaat uit de kortingen op de taken in het sociale domein die binnenkort naar gemeenten worden gedecentraliseerd: 2,9 miljard euro. Het derde onderdeel is het gemeentelijke aandeel in de 6 miljard euro aan extra bezuinigingen van het kabinet: 0,5 miljard euro.

dat niet gevoeld wordt door voor mij zichtbare feiten. Het is raadselachtig waar dit vandaan komt.

Wat kunnen gemeenten doen om dit wantrouwen te verminderen?

Ik denk niet dat gemeenten er iets aan kunnen doen, want het is niet gebaseerd op wan gedrag bij de gemeenten. Ik denk dat het komt doordat het Rijk graag de touwtjes in handen wil hebben. Aan de bovenkant verliest Nederland steeds meer macht aan 'Brussel' en ook de politiek wordt steeds onvoorspelbaarder. Eén van de zekere dingen om jezelf populair te maken, is te wijzen op

verschillen tussen de gemeenten. In de pers doet dat het geweldig, het roept gauw verontwaardiging op.

Uit het COELO onderzoek blijkt dat de totale gemeentelijke belastingen minder dan vijf procent zijn van de totale belastingen die mensen betalen. Dat is vrij weinig ten opzichte van de risico's die gemeenten lopen. Hoe bekijkt u dat?

Iedereen die er iets van weet, ook allerlei belangrijke ambtelijke commissies, roept al jaren dat dit veel meer moet zijn. Hier zie je weer hetzelfde. Het scoort gewoon goed in

Het scoort gewoon goed in 'Den Haag' als je gemeenten op de vingers tikt over die 'verschrikkelijke' lokale lasten die de pan uit zouden rijzen. De OZB is echter nog geen twee procent van wat je betaalt aan belastingen.

'Den Haag' als je gemeenten op de vingers tikt over die 'verschrikkelijke' lokale lasten die de pan uit zouden rijzen. De OZB is echter nog geen twee procent van wat je betaalt aan belastingen. Politiek zie ik dat echter niet snel veranderen. Ook ten opzichte van andere landen lopen we gigantisch achter als het

gaat om de verhouding tussen de lokale belastingen ten opzichte van de nationale belastingen.

Binnenkort zijn er gemeenteraadsverkiezingen. Er zullen ongetwijfeld weer veel nieuwe raadsleden aantreden. Wat zijn de belangrijkste uitdagingen waar zij voor komen te staan?

Er moeten belangrijke keuzes worden gemaakt. Er komen nieuwe taken op gemeenten af met minder geld. Hoe je dat aanpakt, is bij uitstek een politieke zaak. Het gaat om verdelingsvragen. Wie vind je dat recht heeft op hulp of zorg of niet? Dat is heel erg politiek. En dan nog de vraag of je uitkomt met het budget. Stellen we daar een plafond aan of gaan we ook geld elders weghalen? Wat vind je dan belangrijk? Wat krijgt prioriteit en wat niet? Politiek gezien worden de tijden interessanter dan ooit. Raadsleden worden nu gedwongen om te kiezen.

Welk advies heeft u voor de gemeenteraadsleden en de wethouders die na 19 maart 2014 zullen aantreden?

De wethouders hebben vooral de taak de keuzes zo transparant mogelijk te maken. Bestuurders hebben gauw de neiging te bedenken wat goed is en de keuzes alvast te maken. Ik vind dat ze dat niet moeten doen, maar de beslissing daar moeten leggen waar die hoort, dat is bij de gemeenteraad. Het is aan de gemeenteraad om aan te geven welke informatie ze daarvoor nodig hebben en zich niet met een kluitje in het riet te laten sturen.

Recente COELO rapporten zijn te vinden op www.coelo.nl

Hoe krijgt de ‘verantwoordelijke samenleving’ op lokaal niveau vorm en inhoud? In Veenendaal heeft het lokaal bestuur over die vraag nagedacht. Het gaat er daarbij vooral om de rollen en verantwoordelijkheden van inwoners, bedrijven, instellingen, gemeentebestuur en andere groeperingen in de samenleving helder af te bakenen. De gemeente moet niet te veel verantwoordelijkheden overnemen. Veel problemen waar besturen en gemeenschappen mee worstelen, worden pas goed opgelost als de verantwoordelijkheden op de juiste plaats liggen.

Dr. ir. C.M. Verloop, wethouder gemeente Veenendaal

Verantwoordelijkheden daar leggen waar ze horen

Over de ‘verantwoordelijke samenleving’ in Veenendaal

Voor een goed begrip volgt eerst enige achtergrondinformatie over de gemeente Veenendaal. Dit is een middelgrote gemeente: er wonen iets meer dan 63.000 inwoners op een oppervlakte van iets minder dan 20 km². Veenendaal heeft een relatief jonge bevolking. Het is een dynamische, ondernemende gemeenschap. De plaats is gelegen in het midden van het land en aangesloten op een uitstekende infrastructuur van autowegen en openbaar vervoer. Veenendaal heeft een groot

regionaal winkelcentrum en een divers bedrijfsleven. De economische speerpunten zijn ‘Winkelstad Veenendaal’ en ‘Veenendaal ICT-stad’.

De drie christelijke partijen SGP, CU en CDA hebben respectievelijk 4, 8 en 4 raadszetels, samen 16 van de 33 raadszetels. In het College van Burgemeester en Wethouders zijn vier partijen vertegenwoordigd: SGP, CU, VVD en Lokaal Veenendaal. Sinds 2010 mag ik de

wethouder zijn vanuit de SGP. Tegen deze achtergrond geef ik op hoofdlijnen weer hoe het concept van de verantwoordelijke samenleving in Veenendaal wordt ingevuld.

Van verzorgingsstaat naar verantwoordelijke samenleving

Nederland heeft in de vorige eeuw een stelsel van voorzieningen opgebouwd dat vaak wordt aangeduid met de term ‘verzorgingsstaat’. De overheid trok, op alle niveaus, veel verantwoordelijkheden naar zich toe. Voorzieningen werden verzorgd of gesubsidieerd door de overheid. Denk daarbij aan voorzieningen op het gebied van cultuur (theater, bibliotheek, muziekschool, volksuniversiteit etc.), welzijn en zorg (jeugdzorg, jongerenwerk, ouderenzorg etc.) en sport (sportverenigingen, sportvelden, breedtesport, zwembad etc.).

*Wij staan een samenleving voor,
waarin burgers actief
participeren, ongeacht hun
maatschappelijke of
economische positie, en met
respect voor elkaars
levensovertuiging.*

De verzorgingsstaat staat momenteel sterk onder druk. De kosten van voorzieningen worden steeds hoger: de verzorgingsstaat wordt onbetaalbaar. Dit wordt versterkt door de ingrijpend gewijzigde economische en financiële omstandigheden. Deze ontwikkeling was voor het College van B&W van

Veenendaal aanleiding om de fundamentele vraag te stellen naar de rollen en verantwoordelijkheden van inwoners, bedrijven, instellingen, gemeentebestuur en andere groeperingen in de samenleving. Een vraag die eigenlijk los staat van de huidige omstandigheden, maar die we ons eerder niet stelden. We vroegen ons af wat we eigenlijk aan het doen waren en waar de verantwoordelijkheden lagen. En dan niet met de bedoeling om maar zoveel mogelijk taken van het gemeentebestuur op de samenleving af te schuiven, maar om de verantwoordelijkheden te leggen waar ze horen. Immers, alleen met de verantwoordelijkheden op de juiste plaats worden zaken goed geregeld en problemen echt opgelost.

Verantwoordelijk, voor zichzelf en voor de ander

Een belangrijke vraag is de vraag waar de verantwoordelijkheid ligt voor de inrichting van het leven van de burger. In de verzorgingsstaat is veel verantwoordelijkheid bij de overheid neergelegd en minder bij de burger zelf. Het besef dringt inmiddels goed door dat verantwoordelijkheden meer bij de burger zelf thuishoren en dat de overheid de taak heeft basisvoorzieningen te garanderen en een vangnet te zijn voor diegenen die niet zelfstandig in het leven kunnen staan. Dit hebben wij ‘de verantwoordelijke samenleving’ genoemd. Een ‘verantwoordelijke samenleving’, ook wel ‘participatiesamenleving’ genoemd, is een samenleving waarin iedereen die dat kan verantwoordelijkheid neemt voor zijn of haar eigen leven en omgeving, zonder hulp van de (landelijke of lokale) overheid. De zorg voor zichzelf en ook de zorg voor elkaar wordt daarbij meer teruggelegd in de samenleving. Dit betekent niet dat iemand die zich

niet in de maatschappij kan handhaven aan zijn of haar lot wordt overgelaten, maar wel dat de verantwoordelijkheden veel evenwichtiger verdeeld zijn tussen de burger en de overheid.

Dit is een noodzakelijke en ook gezonde ontwikkeling. De eerste verantwoordelijkheid voor de inrichting van het leven ligt bij de burger zelf. Tegelijkertijd is het de verantwoordelijkheid van de overheid om de samenleving zodanig in te richten dat voor iedere burger, die zichzelf echt niet kan helpen, wordt gezorgd en dat ieder mens een basis van bestaan heeft. Wij bevorderen het burgerschap krachtig en willen daarmee ook bereiken dat burgers worden gestimuleerd tot meer maatschappelijke betrokkenheid en participatie. Wij staan een samenleving voor, waarin burgers actief participeren, ongeacht hun maatschappelijke of economische positie, en met respect voor elkaars levensovertuiging. Wij bevorderen dat burgers een groter beroep doen op hun zelfredzaamheid, zorg voor hun naaste hebben en meer verantwoordelijkheid voor hun directe leefomgeving nemen. We dragen met elkaar verantwoordelijkheid voor elkaar en we doen dan ook allemaal mee!

De overheid treedt terug

Deze visie op de samenleving heeft ook betekenis voor de rol van de overheid. De overheid treedt op een aantal terreinen terug en heeft minder bemoeienis met allerlei zaken. Sommige taken kunnen gerust aan burgers zelf worden overgelaten en aan maatschappelijke organisaties, instellingen en geloofsgeenschappen, die op hun 'eigen' terrein genoeg kennis en ervaring in huis hebben. Subsidies aan instellingen en organisaties

dienen te passen in de visie op de verantwoordelijke samenleving. Dat geldt ook voor activiteiten die de overheid zelf uitvoert.

De behoefte van de klant (de inwoner, de ondernemer, de bezoeker) staat centraal en niet het aanbod vanuit de gemeente.

De verantwoordelijke samenleving geven wij ook op een andere wijze vorm. Namelijk door 'van buiten naar binnen' beleid te ontwikkelen en de dienstverlening in te richten. De behoefte van de klant (de inwoner, de ondernemer, de bezoeker) staat centraal en niet het aanbod vanuit de gemeente. De inbreng van de samenleving door middel van burgerparticipatie is een vast onderdeel bij het ontwikkelen van het gemeentelijke beleid. Bij gebiedsontwikkeling komt een sterkere inbreng vanuit de samenleving en marktpartijen. De burger wordt sterker betrokken bij de kwaliteit van zijn directe woon- en leefomgeving. De gemeentelijke dienstverlening wordt vanuit de vraag van de burger gestuurd en de burger wordt periodiek naar zijn of haar mening gevraagd over de kwaliteit van de dienstverlening. De druk van de regelgeving voor burgers en bedrijven wordt verminderd.

Voor veel mensen is deelnemen aan de samenleving en zich inzetten voor anderen een vanzelfsprekendheid. Dat vraagt om een actieve houding van de overheid in de vorm van deskundigheidsbevordering van burgers, het stimuleren en faciliteren van vrijwilligers en

hun organisaties en het faciliteren van mantelzorgers en hun organisaties. Wij realiseren ons tegelijk dat de bereidheid en de mogelijk-

Een van de uitingen van het gewijzigde inzicht is de toepassing van het profijtbeginsel: van een voorziening wordt niet alles door de overheid betaald, maar komt een belangrijk deel voor rekening van de gebruiker.

heid tot actief burgerschap niet gelijk is verdeeld over alle burgers. Soms lukt dat

meedoen niet op eigen kracht. Dat kan zijn omdat mensen de weg niet weten, de regie kwijt zijn, problemen hebben bij het opvoeden van hun kinderen. Soms gaat het om mensen die de hulpverlening niet weten te vinden. Anderen hebben ondersteuning nodig, omdat ze sommige dingen vanwege een beperking niet zelf kunnen. Het blijft de taak en verantwoordelijkheid van de overheid om de kwetsbare mensen in onze samenleving de zorg te bieden, die ze daadwerkelijk nodig hebben.

De stekker eruit

Hoe brengen we de verantwoordelijke samenleving nu in praktijk? Het werkt verhelderend om bijvoorbeeld bij een ondersteuningsvraag aan de gemeente, de vraag te

愛之神
STEUN
bijbelscholen in China

De huisgemeenten willen regionale Bijbelscholen met een internaat opzetten. Uw hulp is daarbij onmisbaar. Bel voor info en/of voorlichting: 06-200 13 173

Stort uw gift op: 3473.76.029 t.n.v. Hudson Taylor/SBHC te Rhenen.

HUDSON TAYLOR
Stichting Bijbelse Hulpverlening China
WWW.HUDSONTAYLOR.NL

Onderwijs | Lectuur | **Toerusting** | Diaconaat

Boekhandel R. Smit BV
Sinds 1939

Bijbels
Bijbels
Theologie
Theologie
Dagboeken
Dagboeken
Romans
Romans
Kinderboeken
Kinderboeken
Muziek
Muziek

Korte Tiendeweg 19 • 2801 JS Gouda
0182 - 51 66 13 • www.boekhandelsmit.nl

stellen: “Wiens probleem is dit en waarom moet de gemeente dit betalen?” Als gedachte-experiment denken wij regelmatig na over de situatie wat er gebeurt als we als overheid “de stekker eruit” zouden trekken. Wat zal er dan gebeuren? Wie komt er dan in actie? Wie zal er de dupe van worden en wie zal zich dan verantwoordelijk voelen? Of wordt er helemaal niemand de dupe en was de activiteit eigenlijk niet belangrijk en kunnen we best zonder deze activiteit?

Een van de uitingen van het gewijzigde inzicht is de toepassing van het profijtbeginsel: van een voorziening wordt niet alles door de overheid (dus door de samenleving als geheel) betaald, maar komt een belangrijk deel voor rekening van de gebruiker (de individuele burger, de vereniging of anderszins). De grote subsidiestromen naar bijvoorbeeld sport en cultuur worden verminderd en de bijdragen van de gebruikers gaan omhoog. Dit betekent dat ik niet, via gemeentelijke subsidie, automatisch bijdraag aan bijvoorbeeld theatervoorstellingen, maar dat ik als gebruiker, via mijn contributie, zelf de keus kan maken tussen theatervoorstellingen en muzieklessen op de muziekschool. Waarmee ik alleen daarvoor betaal waar ik ook gebruik van maak, en niet (meer) bijdraag aan zaken waar ik geen gebruik van maak en waar ik misschien wel principiële moeite mee heb. Bovendien is het zo dat meebetalen ook verbondenheid en medeverantwoordelijkheid geeft. De burger heeft zelf de keus en de verantwoordelijkheid om, door zijn deelname en bijdrage, voorzieningen wel of niet in leven te houden. Toepassing van het profijtbeginsel was altijd al een uitgangspunt van de SGP - en dit bewijst nu nadrukkelijk zijn praktisch nut.

Decentralisaties

Een groot onderwerp vormen momenteel de zogenaamde ‘drie decentralisaties’ van de Jeugdzorg, AWBZ/WMO en de Participatiewet. De verantwoordelijke samenleving moet de basis vormen van de nieuwe inrichting van deze domeinen en het is uiterst belangrijk dat we dat integraal doen. Grote risico’s zijn aanwezig wat betreft het bieden van zorg of ondersteuning aan de cliënt en ook de organisatorische en financiële beheersbaarheid voor de gemeente. Daarvoor hebben wij het zogenoemde ‘Model Veenendaal’ ontwikkeld. De cliënt met zijn zorg- of ondersteuningsvraag vormt het middelpunt en het startpunt. Allereerst wordt gekeken of de

Bij behoefte aan steun wordt een beroep gedaan op de naaste omgeving. Dat kan familie zijn, maar ook de sportvereniging, de buurtvereniging of de geloofsgemeenschap. Deze ontwikkeling biedt kerken een goede gelegenheid om invulling te geven aan hun diaconale taak.

cliënt kan worden geholpen om zelf zijn zaken te regelen, dan wordt het sociale netwerk (gezin, familie, kerk, vereniging) ingeschakeld, daarna de algemeen maatschappelijke organisaties en daarna komt algemeen toegankelijke ondersteuning in beeld. Pas als allerlaatste wordt gespecialiseerde hulp ingezet.

Ondernemers

In gezamenlijke activiteiten met ondernemers wordt als voorwaarde gesteld dat ondernemers een redelijke (financiële) bijdrage leveren. Immers, een financiële bijdrage leveren betekent dat het voor de ondernemers de moeite waard is om de activiteit uit te voeren, omdat zij baat hebben bij de uitkomst. Het betekent ook dat men van tevoren goed nadenkt over nut en noodzaak voordat er met een activiteit wordt begonnen. Gebleken is dat juist samenwerking krachtig is in het realiseren van praktische resultaten. Een

Het uitgangspunt van de persoonlijke verantwoordelijkheid en de zorg voor de naaste sluit aan bij de Bijbelse norm van de dienstbaarheid, en is door de SGP steeds uitgedragen.

voorbeeld is de Stichting Promotie Veenendaal, die voor de helft door de ondernemers en voor de helft door de gemeente wordt betaald. Beide partijen hebben veel belang bij het goed uitdragen van het juiste beeld van Veenendaal (het 'merk Veenendaal') en trekken daarin samen op. Een ander voorbeeld is het feit dat in Veenendaal reclamebelasting wordt geheven. De overheid is de enige die belasting kan heffen, dus zij doet dat van en voor de ondernemers. De opbrengst wordt, na aftrek van de kosten, teruggestort als subsidie aan de ondernemersorganisaties. Van dit geld worden collectieve bedrijventerreinbeveiliging, parkmanagement, binnenstads-

management, het Keurmerk Veilig Ondernemen, collectieve energie-inkoop, gladheidbestrijding etc. betaald. Samen optrekken en samen verantwoordelijkheid nemen!

Kansen voor de kerk

De ontwikkeling naar de verantwoordelijke samenleving betekent een grotere rol voor de sociale omgeving van mensen. Bij behoefte aan ondersteuning wordt allereerst een beroep gedaan op de naaste omgeving. Dat kan familie zijn, maar ook de sportvereniging, de buurtvereniging of de geloofsgemeenschap. Deze ontwikkeling biedt kerken een goede gelegenheid om invulling te geven aan hun diaconale taak en daadwerkelijk te laten zien dat zij omzien naar de naaste. Er gebeurt al veel en goed werk vanuit de kerken en vaak is dat voor ons verborgen. En er zullen meer mensen afhankelijk worden, nu niet meer van de overheid maar van de medemens. Hierbij past ook de oproep naar de kerken om te doen wat mogelijk is om mensen te helpen met praktische ondersteuning, waarin het voorleven als christen en ook de boodschap van het Evangelie ruimte kan krijgen.

Uitdaging of bedreiging?

De basis van de verantwoordelijke samenleving is dat we daadwerkelijk verantwoordelijkheid nemen voor onszelf en voor onze naaste. Dat betekent dat we soms van een professionele organisatie, met betaalde krachten, overstappen naar een vrijwilligersorganisatie.

Maar dat betekent nog meer dat we, ieder persoonlijk, verantwoordelijkheid nemen voor een ouder die ondersteuning nodig heeft, voor een kennis die zijn financiën niet zelfstandig kan beheren, en dat we bood-

schappen doen voor de oude buurvrouw die dat moeilijk meer zelf kan. Het betekent dat we als winkelier zelf oplossingen zoeken voor al die vieze sigarettenpeuken in onze winkelstraat.

Beseffen we dat we onze verantwoordelijkheid niet van de professional naar de vrijwilliger moeten verplaatsen, maar dat we onszelf persoonlijk aangesproken moeten voelen? De veranderingen gaan snel, bijvoorbeeld in het sociale domein. Hebben wij op tijd de omslag naar de verantwoordelijke samenleving gemaakt?

Het uitgangspunt van de persoonlijke verantwoordelijkheid en de zorg voor de naaste

sluit aan bij de Bijbelse norm van de dienstbaarheid, en is door de SGP steeds uitgedragen. Het terugtrekken van de overheid kan ook een minder inhoudelijke bemoeienis van die overheid betekenen en meer vrijheid voor de mens om zijn leven in te richten zoals hem goeddunkt. Er is meer maatwerk mogelijk, wat ook ruimte geeft voor identiteitsgebonden invulling, bijvoorbeeld in de zorg.

Mijn slotsom is dat het concept van de verantwoordelijke samenleving, mits ingekaderd door de Bijbelse waarden en normen, een goede praktische en actuele vormgeving is van het gedachtegoed van de SGP.

Katwijk: recreatie voor het hele gezin

Wouter-Jan Vroegindeweyj, lijsttrekker SGP Katwijk

De Katwijkse SGP wil dat Katwijk zijn eigen identiteit als badplaats behoudt. Het is dan ook belangrijk dat Katwijk als familiebadplaats met rust en ruimte wordt gepromoot. De SGP in Katwijk zet zich er verder voor in dat de nog aanwezige bunkers uit de Tweede

Wereldoorlog voor bezichtiging worden opengesteld. Ook de musea, zoals het Katwijks museum, dienen als zichtbare dragers van de lokale geschiedenis gesteund te worden.

Het eigen imago van Katwijk dient door toeristische evenementen die verwijzen naar de lokale cultuur versterkt te worden zoals de Visserijdagen. Bij buitenevenementen dienen er duidelijk meetbare normen voor geluid te zijn. Belangen van omwonenden dienen ook nadrukkelijk meegewogen te worden bij de vergunningverlening. De SGP in Katwijk vindt het ook belangrijk dat er een meldpunt voor geluidsoverlast komt, zodat het voor burgers duidelijk is, waar zij kunnen klagen en klachten goed geregistreerd kunnen worden.

Onder druk van de economische crisis en de daaruit volgende noodzaak tot bezuinigen kijken Nederlandse gemeenten kritischer naar hun internationale contacten. Als gevolg daarvan komt vaak sterker dan voorheen de nadruk te liggen op het economisch profijt dat aan de contacten ontleend kan worden.

worldview

J.T. van Tongeren, redacteur Novini.nl

Koopman en dominee

Over de internationale contacten van gemeenten

Vrijwel alle Nederlandse gemeenten onderhouden contacten met buitenlandse lokale overheden, soms in de vorm van een formele stedenband, maar vaak ook in de vorm van een specifieke samenwerkingsovereenkomst. Veel gehoorde kritiek is dat doel en nut van dit soort internationale contacten niet evident zijn. Als gevolg van de bezuinigingen die gemeenten in de afgelopen jaren hebben moeten doorvoeren, zijn ook de stedenbanden en andere relaties opnieuw tegen het

licht gehouden en hebben veel gemeenten gepoogd om nauwkeuriger te formuleren waartoe de contacten dienen. We zien daarbij dat in veel gevallen een sterkere nadruk is komen te liggen op het veronderstelde economische profijt dat een gemeente kan hebben van banden met andere steden.

Idealistische stedenbanden

De gemeente Groningen is een aardig voorbeeld. Het gemeentebestuur van de noorde-

lijke provinciehoofdstad wordt al jaren gedomineerd door de Partij van de Arbeid en andere linkse, progressieve partijen, zoals (voorlopers van) GroenLinks en D66. De gemeente kent stedenbanden met San Carlos in Nicaragua en Moermansk in Rusland. Die stedenbanden dateren uit de jaren tachtig en werden dan ook vooral gekenmerkt door een hoog idealistisch gehalte.

Zo ging Groningen in de nadagen van de Sovjet-Unie een stedenband aan met de havenstad Moermansk. Het was de tijd van de vredesbeweging, linkse partijen verzetten zich tegen de plaatsing van kernwapens in ons land. In deze sfeer werd juist gezocht naar een manier om contacten aan te gaan met een stad 'achter het IJzeren Gordijn'. Het Arctisch Centrum van de Rijksuniversiteit Groningen had reeds goede ervaringen in de contacten met Moermansk.¹ In juni 1989, enkele maanden voor de val van de Berlijnse muur, ging Groningen zodoende een stedenband aan met Moermansk. Doel van de stedenband was kennismaking en uitwisseling op het gebied van cultuur, onderwijs, gezondheidszorg. Later kwam daar ook aandacht voor handel bij.²

Eveneens in de jaren tachtig, bestond in linkse kringen veel sympathie voor de sandinisten in Nicaragua, die er eind jaren zeventig in waren geslaagd de door de Amerikanen gesteunde dictatuur van Somoza omver te werpen. Groningen ging in die jaren een stedenband aan met San Carlos, een kleine havenstad aan het Meer van Nicaragua. De stedenband van Groningen met San Carlos had vanaf het begin vooral het karakter van ontwikkelingssamenwerking. Projecten richtten zich op een of meer van de thema's:

gezondheidszorg en vrouwen, milieu, ruimtelijke ordening, kunst, sport en educatie. Inmiddels fungeert de stedenband vooral zo dat particuliere organisaties en bedrijven bij elkaar gebracht worden of meehelpen aan de financiering van projecten.³

Commerciële contacten

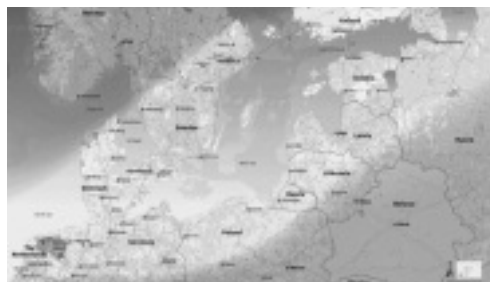
Naast de stedenbanden met Moermansk en San Carlos kent Groningen ook relaties met andere buitenlandse steden, die een meer commercieel oogmerk hebben. Zo maakt Groningen deel uit van de zogenaamde Noordelijke Ontwikkelingsas, een verband dat doet denken aan het middeleeuws Hanzeverbond en een aantal steden tussen Amsterdam en Sint-Petersburg omvat. Het idee is dat de verschillende regio's aan de Oostzee en Noordzee elkaar aanvullen en dat de betrokken steden met elkaar gemeen hebben dat ze veel kennisintensieve industrie hebben en een relatief hoog opgeleide beroepsbevolking. Concreet is er vooral samenwerking rond de maritieme handel, de logistiek in desbetreffende regio's en verder de innovatie op het gebied van energie, duurzaamheid, ICT en landbouwindustrie.⁴

Koopman wint, maar dominee verdwijnt niet

In het huidige tijdsgewricht zien we dat de koopman de overhand krijgt op de dominee, of liever: de linkse idealist of ontwikkelingswerker. Enerzijds bestaat de stedenband met het voor Groningen commercieel oninteressante San Carlos weliswaar voort, hoewel de inzet van publieke middelen tot een minimum is teruggebracht. Anderzijds nemen in de stedenband met Moermansk de handelsbelangen een steeds prominentere plaats in. Dat gebeurt onder invloed van een meer

pragmatische mentaliteit in het Groningse gemeentebestuur en de door bezuinigingen aangedreven noodzaak om kritisch te kijken naar kosten en baten van internationale contacten. Daarbij komt dat Moermansk, als ook het noordelijker gelegen Severomorsk waarmee Groningen eveneens contacten onderhoudt, zowel geografisch als qua commerciële activiteiten in het verlengde liggen van de samenwerking in de Noordelijke Ontwikkelingsas.

Zo nu en dan wil de idealist overigens nog weleens een prekerig vingertje opheffen. Vooral GroenLinks kon de koerswijziging in het internationale beleid van Groningen in 2013 niet meemaken en wilde meer geld blijven uittrekken voor ontwikkelingssamenwerkingsprojecten. Ook leent een stedenband zich voor politieke instrumentalisatie, door de relatie in de ideologische sfeer te trekken. Zo meende het Groningse GroenLinks-raadslid Kris van der Veen, tevens voorzitter van Stichting LGBT Groningen, er goed aan te doen om de stedenband met Moermansk te gebruiken om de Russische homobeweging te ondersteunen, door te ageren tegen de Russische wetgeving die propaganda voor homoseksuele relaties onder kinderen verbiedt. In

Groningen maakt deel uit van de Noordelijke Ontwikkelingsas.

Moermansk werd hij vanwege zijn activiteiten dan ook prompt aangeklaagd, door een procedurefout kwam hij er ongestraft mee weg. Bram van Ojik had er intussen al Kamervragen over gesteld aan minister van Buitenlandse Zaken Frans Timmermans.

Oud-wethouder Westerink (CDA) uitte wel kritiek op het op deze manier gebruiken van de stedenband,⁵ maar actieve politici deden er, bangelijk, overwegend het zwijgen toe. Het concrete resultaat van de acties van Van der Veen is overigens nihil, maar er was wel een hoop publiciteit. Zo zie je maar hoe eenvoudig een middel als een stedenband ook voor een politiek karretje gespannen kan worden.

Ook de rechtszaak tegen de activisten van Greenpeace die recentelijk een Russisch olieboorplatform enterden, vond in Moermansk plaats. Dergelijke gebeurtenissen, die op zich niets uit hebben te staan met de contacten tussen lokale overheden, kunnen ook van invloed zijn op een stedenband, doordat lokale politici zich graag in de kijker spelen met boude uitspraken.

Samenvattend

Samenvattend kunnen we stellen dat de internationale contacten van Nederlandse gemeenten nog altijd gekenmerkt worden door zowel een koopmans- als een domineescomponent. In sommige relaties overheerst de ontwikkelingssamenwerking, in andere overheersen de handelsbelangen. Ook relaties waarin 'de koopman' domineert, zijn echter omkleed met samenwerking op andere gebieden, zoals onderwijs, milieu en technologische ontwikkeling. Dit hangt vaak deels samen met de lokale economie. Hoewel som-

mige internationale contacten van Nederlandse gemeenten mettertijd minder politieke of ideologische lading hebben gekregen, is instrumentalisatie van de ste-

denband voor eigen politiek gewin nooit ver weg. De pragmatische koopman heeft voorlopig de overhand, maar de (rooie) dominee loert op zijn kansen.

Noten

- 1 Website Gemeente Groningen, www.gemeente.groningen.nl/internationaal/moermansk
- 2 Website Stedenband Groningen en Moermansk, www.groningenmoermansk.nl
- 3 Website Stichting Stedenband Groningen-San Carlos, www.groningensancarlos.nl
- 4 Kadernota Internationalisering 2013-2016 (Gemeente Groningen, 2012) 5.
- 5 Bert Westerink, "Een stedenband is geen activistisch vehikel" in *Volkskrant*, 30 juli 2013.

Behoud eigen karakter maakt woonomgeving aantrekkelijk

Chris Dekker, lijsttrekker SGP Middelburg

Middelburg heeft een rijke geschiedenis en is monumentenstad bij uitstek. De SGP

vindt het belangrijk dat de cultuurhistorische waarden gekoesterd worden en bewaard blijven voor de toekomst. Evenzeer is het belangrijk dat toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen passen bij de waarden van de woon- en leefomgeving.

De gemeente Middelburg omvat naast de stad zelf, een aantal dorpskernen. Ook het historische stadje Arnemuiden maakt deel uit van de gemeente. De SGP maakt zich sterk om het eigen karakter en de identiteit van de dorpskernen, in het bijzonder die van Arnemuiden, te behouden. Tot nu toe is dat redelijk gelukt, maar het blijft een belangrijk speerpunt voor de SGP.

Juist het behoud van dat eigen karakter draagt eraan bij dat iedere inwoner graag in de gemeente Middelburg wil blijven wonen.

Gemeenten krijgen per 2015 te maken met de grootste taakuitbreiding in decennia voor middel van drie grote decentralisaties. Het gemeentefonds verdubbelt in omvang. Een immense klus. Daarnaast is er naar aanleiding van het regeerakkoord veel te doen over door het kabinet gewenste schaalvergroting in het binnenlands bestuur. Reden voor een gesprek met drs. Gert-Jan Buitendijk, Directeur Generaal Bestuur en Koninkrijksrelaties. Eerder wethouder in de gemeente Strijen.

Drs. P.J. Verheij RA, redactielid

„Wethouder van het sociale domein wordt belangrijkste figuur”

U bent zelf wethouder geweest. Wat ervaart u als het grootste verschil tussen het werk in de gemeente en dat in Den Haag als DG?

Laten we beginnen met de belangrijkste overeenkomst, het binnenlands bestuur. Ik ben na mijn studie politicologie de politiek in Strijen ingerold. Dat mondde uit in het wethouderschap dat ik vervulde van 1998 tot eind 2006.

Tegelijkertijd kon ik in Den Haag carrière maken. In mijn wethoudersperiode liep ik, zo

zei ik dat altijd, met mijn laarzen in de klei van het binnenlands bestuur. Mooi beeld voor een jongen uit de Hoeksche Waard. Nu als DG Bestuur en Koninkrijksrelaties bij het ministerie van BZK mag ik me opnieuw met het bestuur bezighouden. Soms iets abstracter, theoretischer en misschien iets meer op afstand van de bestuurspraktijk.

Maar nog dagelijks heb ik gemak van het feit dat ik een wezenlijke ervaring in Strijen heb opgedaan.

Gert-Jan Buitendijk

Na het Christelijk Lyceum in Dordrecht volgde Gert-Jan Buitendijk de studie politieke wetenschappen aan de Erasmus Universiteit in Rotterdam. Vanaf 1995 werkte hij gedurende elf jaar in verschillende functies bij het ministerie van Financiën. In 2006 maakte hij de overstap naar het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Eerst werkte hij op de afdeling Financieel-Economische Zaken. In mei 2009 verwisselde hij deze voor de directie Openbaar Bestuur en Democratie en werd hij tevens plaatsvervangend Directeur-Generaal Bestuur en Koninkrijksrelaties. Een jaar later volgde hij André van Es op als Directeur-Generaal. Tot 2006 combineerde de heer Buitendijk zijn werkkring bij de overheid met een politieke functie. Jarenlang was hij wethouder en locoburgemeester in Strijen, de oudste gemeente in de Hoeksche Waard. Hij woont nog steeds in Strijen en is onder meer betrokken bij het Streekmuseum Hoeksche Waard.

Welke ervaring heeft u meegenomen naar Den Haag waar u nu nog steeds profijt van hebt?

Dat is heel divers. Op persoonlijk vlak is het bijvoorbeeld zo dat ik tijdens mijn wethouderschap dingen deed en ondervond, die heel vormend waren. Neem een situatie van een moeder die met haar kind het huis uit moet

Het feit dat ik kan bijdragen aan het slaan van een brug tussen de ‘macro’-beslissingen in Den Haag, bijvoorbeeld over decentralisaties, en het ‘micro’-effect daarvan in de gemeenten, vind ik een voorrecht.

omdat ze de huur niet meer kon betalen en als ‘last resort’ bij de wethouder aan tafel schoof. Maar ik sprak natuurlijk ook vaak in

het openbaar. Dat heb je dan toch maar meegekregen, denk ik dan. Voor de inhoud van mijn huidige werk is natuurlijk heel belangrijk dat ik de bestuurspraktijk versta. Mensen geven me dat ook wel terug. Ik weet hoe bestuurlijke processen lopen, hoe lastig afwegingen zijn, maar ook hoe ver ‘Den Haag’ wel niet weg kan zijn. Het feit dat ik kan bijdragen aan het slaan van een brug tussen de ‘macro’-beslissingen in Den Haag, bijvoorbeeld over decentralisaties, en het ‘micro’-effect daarvan in de gemeenten, vind ik een voorrecht. Ik breng met veel plezier mijn eigen ervaringen in, hoewel die langzamerhand natuurlijk gedateerd raken.

We leven in een turbulente tijd van economische crisis en veel veranderingen. Hoe staan gemeenten er anno 2013 voor qua bestuurlijk inrichting, financiën et cetera? Waar zitten de grootste kwetsbaarheden bij gemeenten naar uw oordeel? Is het lokaal bestuur krachtig genoeg voor de opgaven van de komende jaren?

De decentralisaties in het sociale domein zijn

de grootste ontwikkeling in het binnenlands bestuur in de laatste decennia. Er wordt immers van gemeenten verwacht dat zij efficiënter werken én naar behoren blijven presteren. Op een terrein dat mensen echt raakt. Soms heel kwetsbare groepen die zorg of ondersteuning nodig hebben. Dat mag niet misgaan. Dus er wordt kwaliteit vereist. Die combinatie vergt veel van gemeenten. Vragen die spelen zijn bijvoorbeeld: hoe kunnen de huidige organisatiestructuren, waarin men gericht is op het gescheiden aanbieden van diensten, zodanig worden aangepast dat de financiële en inhoudelijke ambities ten aanzien van het sociaal domein daadwerkelijk kunnen worden gehaald? Hoe kan maximaal worden aangesloten op maatschappelijk initiatief? Welke expertise is nodig om als bestuurder effectief in het veld te kunnen werken?

Het Rijk en de VNG ondersteunen gemeenten bij deze opgave. Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties levert en ontwikkelt samen met de betrokken departementen en de VNG een breed aanbod voor de ondersteuning van gemeenten. De drie decentralisaties hebben een eigen ondersteuningstraject waarin gemeenten en regionale samenwerkingsverbanden worden ondersteund om de implementatie en de inhoudelijke verandering in de hulp, ondersteuning en zorg goed vorm te geven. Het aanbod van het ministerie van BZK is complementair aan de inhoudelijke ondersteuning en specifiek gericht op randvoorwaarden, zoals schaalvragen, bestuurlijke verhoudingen, het beheer van het gemeentefonds, interbestuurlijk toezicht, vermindering van regeldruk. Ander hieraan gerelateerd aanbod omvat bijvoorbeeld kaders voor een goede implementatie

Het kabinet houdt de eerste periode een vinger aan de pols om eventuele risico's in die hele grote operatie vroegtijdig te kunnen detecteren. Dit zodat waar nodig bijgestuurd kan worden. Het kabinet blijft immers verantwoordelijk voor de werking van het systeem.

van gegevensuitwisseling en privacy ten behoeve van regie en vroegsignalering over alle te decentraliseren domeinen, en het faciliteren en bevorderen van burgerparticipatie en overheidsparticipatie. De betrokken departementen en de VNG werken hierbij nauw samen in een gezamenlijke werkagenda. Het is een mondvol, maar het spannende is ook hier weer hoe we die ondersteuning aan gemeenten zo inrichten dat hij aansluit bij wat gemeenten en gemeentebestuurders daadwerkelijk nodig hebben.

Daarnaast geldt dat het Kabinet de eerste periode een vinger aan de pols houdt om eventuele risico's in die hele grote operatie vroegtijdig te kunnen detecteren. Dit zodat waar nodig bijgestuurd kan worden. Het kabinet blijft immers verantwoordelijk voor de werking van het systeem. Hierbij geldt echter wel dat de verantwoording over de lokale besteding van de middelen en het gevoerde beleid primair op dit niveau, tussen college en gemeenteraad, plaats dient te vinden.

Maten voor gemeenten

Het Sociaal en Cultureel Planbureau heeft recent zijn rapport ‘maten voor gemeenten 2013’ uitgebracht. Daar staat een aantal interessante conclusies in:

- Gemeenten geven minder uit, maar presteren goed;
- Tot 2009 namen de uitgaven toe. In 2010 zijn de uitgaven gelijk gebleven en in 2011 is een forse daling zichtbaar van 3,8%.
- De tegenvallende inkomsten uit grondexploitatie vormen de belangrijkste oorzaak voor het tekort van ruim € 800 miljoen in 2011. In 2006 werd op de grondexploitatie nog een miljard euro winst geboekt, in 2011 is er een verlies van € 900 miljoen.
- De grootste kostprijstijgingen treffen we aan bij openbare gezondheidszorg (4,6% per jaar), cultuur (3,4%) en brandweer en politie (3,2%).
- Op veel terreinen waar de uitgaven sneller stijgen dan de productie is er ook sprake van kwaliteitsverbetering. De sterkste verbeteringen zien we bij veiligheid, cultuur en openbare gezondheidszorg. Bij onderwijshuisvesting gaat een hogere kostprijs echter niet samen met een hogere kwaliteit.

Als ik mijn beeld samenvat dan kom ik tot het volgende oordeel. Het Nederlandse binnenlandse bestuur kan veranderingen zeker aan. Dat leer je van de geschiedenis. Tegelijkertijd komt er nu heel veel samen. Een grote decentralisatieoperatie, die verantwoordelijkheden verlegt, een forse taakstelling (20% bezuiniging) die daarmee gepaard gaat. En dat in een financieel turbulente tijd, waarin inkomstenbronnen voor gemeenten opdrogen. Het hele systeem komt daarmee toch onder extra spanning.

En dan bovendien nog gemeenteraadsverkiezingen begin 2014. Nieuwe raden, en misschien ook veel veranderingen op college-niveau. Nieuwe bestuurders, die even moeten inwerken, terwijl daar de tijd niet voor is. Het belang van gemeentelijke taken verschuift.

De wethouder van het sociale domein wordt de belangrijkste figuur, bij wijze van spreken. Ook dat is wennen.

Wat is uw reactie op het recente COELO-rapport waaruit blijkt dat als gemeenten zo door gaan inclusief de decentralisaties er een tekort is van macro 6 miljard?

De rapportage bevat feitelijk geen nieuwe inzichten die niet al eerder bij BZK bekend waren. Gemeenten krijgen te maken met forse bezuinigingen in relatie tot de zogenaamde “trap op - trap af systematiek” en ombuigingen in relatie tot het Gemeentefonds conform de afspraken in het Regeerakkoord. Daarnaast worden de huidige budgetten voor de te decentraliseren taken van Rijkszijde verlaagd.

Dit zal veel van gemeenten gaan vergen, maar belangrijk om te benadrukken is dat er in relatie tot de decentralisaties geen sprake is van overdracht van taken, maar van verantwoordelijkheden; er wordt meer verwacht van burgers zelf en gemeenten zullen op een nieuwe, integrale manier moeten gaan wer-

ken opdat zij efficiënter en effectiever binnen het sociaal domein kunnen gaan opereren. De overheid trekt zich niet terug, maar er worden andere en goedkopere oplossingen gecreëerd voor mensen die zijn aangewezen op hulp van de overheid. Het kabinet biedt de gemeenten hiervoor ook de benodigde beleidsvrijheid. Dit is bijvoorbeeld terug te zien in het financiële arrangement dat als uitgangspunt heeft dat de diverse huidige geldstromen worden gebundeld: ontschotting in zowel de besteding en verantwoording. Verder geldt dat gemeenten in het verleden blijk hebben gegeven van een grote flexibiliteit in het verantwoord opvangen van nieuwe verantwoordelijkheden.

Tevens is gebleken dat zij zeer verstandig omgaan met publiek geld. Enerzijds mogen ze

De overheid trekt zich niet terug, maar er worden andere en goedkopere oplossingen gecreëerd voor mensen die zijn aangewezen op hulp van de overheid. Het kabinet biedt de gemeenten hiervoor ook de benodigde beleidsvrijheid

niet meer uitgeven dan dat ze ontvangen, hun begroting moet sluiten. Anderzijds be- groten gemeenten over het algemeen behoedzaam. Het COELO constateert dat ook: de reserves van gemeenten worden bij het opstellen van de begroting steeds aangesproken. Vervolgens blijkt in de jaarrekening in

veel gevallen dat er een rekeningoverschot ('winst') is, die weer kan worden toegevoegd aan de reserves.

Het kabinet heeft in het regeerakkoord opgenomen toe te willen naar een opschaling van gemeenten in 2025 met indicatieve grootte van 100.000 inwoners of meer. Op welke vraag is dit het antwoord c.q. voor welk probleem is dit een oplossing?

Al tijdens het debat over de regeringsverklaring heeft onze minister-president gezegd dat het kabinet geen gemeentelijke herindeling van bovenaf zal opleggen: het uitgangspunt is dat gemeentelijke herindelingen van onderop tot stand komen. Minister Plasterk heeft dat begin 2013 de gemeenten ook nog eens per brief laten weten. Die eventuele onduidelijkheid wil ik graag nog eens weg- nemen.

We weten dat herindelingen tussen gemeen- ten een autonoom proces is. Vanaf januari 2014 hebben we weer tien gemeenten min- der. Dat proces gaat door. Het is mijn ver- wachting dat dat proces de komende jaren wel eens versneld zou kunnen worden door- gezet. Ik hoor vaak dat juist die grote decen- tralisatieoperatie voor gemeenten aanleiding is om nog eens goed naar hun eigen functio- neren te kijken. Dat juich ik toe. Het is zeer verstandig als gemeenten zichzelf af en toe de maat nemen. Want juist de komende pe- riode zal van gemeenten gevraagd worden dat ze zaken in samenwerking regelen. Dat is onvermijdelijk. Dat heeft met de schaal van problematiek, verevenen van risico's, maar ook het bieden van maatwerk te maken. In dat licht is soms de vraag of een gemeente dat bestuurlijk altijd zelfstandig moet blijven doen, een begrijpelijke. De beantwoording van die vraag ligt primair lokaal.

Het kabinet heeft hier ook nog een besparingsdoelstelling van € 1 miljard aan gekoppeld. Hoe verhoudt zich dit tot een recent onderzoek van het COELO waaruit blijkt dat herindelingen niet tot besparingen leiden?

De € 1 miljard is net als andere ombuigingen op het gemeentefonds ingegeven door de noodzaak om de overheidsfinanciën op orde te brengen. Dat vraagt ook van de ruim 400 gemeenten een bijdrage. De ombuiging heeft in het Regeerakkoord weliswaar het etiket “minder gemeenten” gekregen, maar hij heeft ook een generiek karakter: alle gemeenten moeten in staat worden geacht een efficiencybesparing te realiseren. Dat is leidend. Ik lees het Coelo-rapport zo dat besparingen niet eenvoudig zijn te realiseren. Onder de strikte budgettaire kaders van vandaag de dag zal dit toch moeten. Goed om te beden-

ken trouwens dat de gemeenten tot 2025 hebben om de bezuinigingsdoelstelling van € 1 miljard te realiseren.

Een van de trends in de samenleving is nabijheid (van zorg, dienstverlening en bestuur) dichtbij de mensen. Dit wordt ook bij de grote decentralisaties als drijfveer genoemd. Hoe verhoudt zich dit tot de verplichting tot regionaal aanpakken van de decentralisatieopgave en de bestuurlijke opschaling waar het kabinet naar streeft?

Volgens mij gaat dat goed samen. Ik leg uit hoe ik dat bedoel. De decentralisatiebeweging sluit aan bij de trend dat mensen steeds meer en tot op hoge leeftijd zelf keuzen willen blijven maken over hoe en door wie ze eventueel ondersteund willen worden. Het kabinet zoekt naar mogelijkheden voor alle burgers om te kunnen participeren, ongeacht

Alle burgers, beperkt of niet, moeten participeren in de samenleving.

hun beperking. Dat is per definitie maatwerk. Waar de een – waar nodig – een beroep doet op zijn/haar sociale netwerk (familie, vrienden en burens), is de ander juist wat meer aan-

Het kabinet zoekt naar mogelijkheden voor alle burgers om te kunnen participeren, ongeacht hun beperking. Dat is per definitie maatwerk. Juist gemeenten zijn in staat dat maatwerk goed te leveren.

gewezen op de overheid. Juist gemeenten zijn in staat dat maatwerk goed te leveren. Tegelijkertijd vraagt het aantal mensen voor wie gemeenten iets moeten regelen, alleen al vanwege de omvang van het aantal, dat gemeenten de ondersteuning wel gedegen organiseren. En dat zie ik ze ook doen. Als je in een beperkt aantal gevallen bijvoorbeeld ingewikkelde zorgarrangementen moet leveren, dan wil je als gemeente kunnen terugvallen op professionals. Als je een groot volume aan zorgvragers hebt, dan is je financiële risico groter dan je als individuele gemeente kunt dragen. Dan wil je robuuste afspraken hebben met je buurgemeenten. En dat vraagt dus om samenwerkingsverbanden waarin dat geregeld kan worden.

Dat dit niet tot spanning leidt, laat de praktijk nu ook al zien. Ook in gemeenten met meerdere kernen is er nog steeds de mogelijkheid voor wijkgericht werken en zorg in de nabijheid van burgers. Om gemeenten te ondersteunen in het organiseren van voldoende

burgerbetrokkenheid bij het beleid heeft BZK een handreiking ontwikkeld die de minister op het congres burgernabijheid in Groningen op 4 november jl. uit heeft gereikt. Mijn ministerie ondersteunt verder gemeenten in brede zin bij transitie naar het meer werken vanuit burgerkracht.

Voor gemeenten en gemeentelijke samenwerkingsverbanden is het goed benutten van burgerkracht van cliënten, maatschappelijk initiatiefnemers en sociaal ondernemers, naast betrokken burgers in brede zin, een kans om de democratische legitimatie van het gemeentelijke beleid en bestuur te versterken.

De decentralisaties van delen van de AWBZ, de jeugdzorg en de participatiewet zijn een forse opgave voor gemeenten. Kunt u vanuit uw perspectief schetsen wat de succes- en faalfactoren voor gemeenten zijn, wil deze opgave slagen?

Betrokken bestuurders, deskundige ambtelijke ondersteuning, gemeenten die elkaar opzoeken om zaken samen te regelen. Ik mis hier en daar soms toch nog de urgentie om zaken echt goed op te pakken. Het is zo 2015 en dan moet de gemeente er staan. Dat mogen burgers verwachten en dat is een grote verantwoordelijkheid voor gemeenten.

Wat mij betreft valt of staat deze operatie dus met gemeenten die de operatie met urgentie gedegen oppakken. Hiervoor is BZK overigens een intensief ondersteuningsprogramma gestart. Daarmee worden gemeenten vraaggericht ondersteund in de voorbereiding op de decentralisaties op onderwerpen als; regionale samenwerking, bestuurlijke verhoudingen, financiën, interbestuurlijk toezicht, vermindering van regeldruk, gegevensuitwisseling en privacy en het faciliteren en bevorderen van burgerparticipatie en overheidsparticipatie.

Ik denk dat met de grote onderwerpen die nu op de gemeenten afkomen het onderscheidend vermogen in potentie toeneemt. De oriëntatie van de gemeenteraad zal verschuiven is mijn stelling. De vraag is of de raadsleden zich daarvan allemaal al bewust zijn.

Na de gemeenteraadsverkiezingen van 19 maart 2014 treden ongetwijfeld weer veel nieuwe raadsleden en daarna ook wethouders aan in het lokaal bestuur. Wat geeft u hen voor advies mee?

Ik zei het al dat het inderdaad mijn verwachting is dat er weer het nodige zal verschuiven. Dat is natuurlijk eigenlijk ook de charme van de politiek en het democratische systeem van ons land. Ik vond campagne voeren altijd leuk, omdat het ook de lokale politici dwong te doordenken wat men nu echt voor de gemeente wilde en hoe men zich daarbij onderscheidde van andere partijen.

Ik denk dat met de grote onderwerpen die nu op de gemeenten afkomen het onderscheidend vermogen in potentie toeneemt. Ik denk dat dat in deze campagne overigens nog geen grote rol speelt, maar dat komt wel. De oriëntatie van de gemeenteraad zal

Gemeenten moeten zorgen voor een goed kennisniveau: scherpe discussies en doordachte keuzes.

verschuiven is mijn stelling. De vraag is of de raadsleden zich daarvan allemaal al bewust zijn.

Het is van het grootste belang dat de verkiezingen niet leiden tot een verlamming van alle ontwikkelingen die plaatsvinden. Ik hoop

dat gemeenten ondanks de verkiezingen zorgen voor een goed kennisniveau. Daar kunnen en moeten politieke partijen ook over nadenken. Ik hoop ook op scherpe discussies en doordachte keuzes. Dat is natuurlijk altijd goed, maar zeker nu op weg naar 2015.

Zorg en Welzijn: eenvoudig, toegankelijk en betaalbaar

Peter Hoek, lijsttrekker SGP Tholen

De decentralisaties op het terrein van de (jeugd)zorg komen er aan! De gemeenten krijgen omvangrijke verantwoordelijkheden en bijbehorende financiën (maar dan helaas wel 20% minder) overgedragen door het Rijk. In de raadsperiode 2014-2018 zal de nadruk liggen op het uitwerken van gemeentelijke rol en taken op dit gebied. De decentralisaties beogen samenhang aan te brengen in het brede pakket aan voorzienin-

gen dat er is om burgers te ondersteunen. Het samenbrengen van aansturing en financiering van de voorzieningen op het lokaal niveau moet leiden tot een samenhangend beleid en dito aanpak in de ondersteuningsvraag en een ontkokering van het huidige functioneren van zorgaanbieders. Eenvoud in organisatie, toegankelijkheid (dus ook: keuzevrijheid) en betaalbaarheid zijn centrale ijkpunten die de SGP in Tholen de komende tijd zal hanteren. De decentralisaties nopen tot bovengemeentelijke samenwerking. Een belangrijk speerpunt is, hoe je samenwerkt en toch zo veel mogelijk de lokale uitvoering van de zorg zo dicht mogelijk bij mensen en gezinnen kan brengen. De mogelijkheden van de burger zelf en het maatschappelijk netwerk, waaronder bijvoorbeeld vrijwilligers en kerken, zullen door ons nadrukkelijk betrokken worden in de Thoolse agenda voor zorg en welzijn.

Gemeenten staan voor de opgave om van de drie komende decentralisaties (3D's) een succes te maken. Het jaar 2014 is het jaar waarin het moet gebeuren om op 1 januari 2015 klaar te staan. Op dit moment zijn gemeenten druk bezig zich voor te bereiden op deze majeure opgave. Zij moeten dit doen tegen de achtergrond van teruglopende budgetten, financiële risico's en grote druk op regionalisering en intergemeentelijke samenwerking.

Ing. A. Versteeg, SGP-raadslid in Ede

Sociaal domein domineert straks de gemeentelijke begroting

Over mogelijke politieke en financiële risico's

Net als in iedere andere gemeente zijn in Ede de voorbereidingen voor de komende decentralisaties in volle gang. Om de politiek 'bij de hand te nemen' is hiervoor in Ede een aantal jaren geleden een raads werkgroep Herstructurering Sociaal Domein in het leven geroepen, waarvan mijn SGP-collega Cornelis Mosterd voorzitter is.

Op dit moment wordt door beleidsmedewerkers de laatste hand gelegd aan de concept beleidsplannen Jeugd, AWBZ en de Participa-

tiewet, alsmede aan het regionaal beleidsplan Jeugdzorg FoodValley. Als deze plannen gereed zijn dan worden ze begin december 2013 aangeboden aan de stakeholders. Na verwerking van opmerkingen en aanbevelingen zal de gemeenteraad in januari 2014 de plannen vaststellen.

Het voert te ver om in dit artikel in te gaan op genoemde beleidsplannen. Het is niet de bedoeling om in deze bijdrage het beleid van

de gemeente Ede uit de doeken te doen. Ik geloof namelijk niet dat de Edese aanpak model zal staan voor alle andere gemeenten in het land. Grosso modo zullen alle gemeenten veel zaken hetzelfde gaan doen. Natuurlijk, verschillen zullen er blijven. Zeker als de grootte van een gemeente en de samenwerking in regionaal verband in ogenschouwen genomen worden.

In dit artikel wil ik op hoofdlijnen vooral ingaan op een aantal (risico)effecten van de decentralisaties waar de lokale overheid mee te maken krijgt.

Als enige vrager op de markt van 'Zorg en Welzijn', is het voor gemeenten zeer belangrijk om na te denken waar de regie plaatsvindt voor de taken die gedecentraliseerd worden.

Gemeenten dienen ervoor te waken dat zij zich overleveren aan de zorgaanbieders.

Gemeenten als monopsonist en als regisseur

De decentralisaties zorgen ervoor dat gemeenten straks vrijwel de enige vrager zijn op de markt van 'Zorg en Welzijn'. Gemeenten als monopsonist dus. Dat brengt een grote verantwoordelijkheid met zich mee. Want door hun optreden bepalen gemeenten straks welke en hoeveel aanbieders op termijn overleven en welke niet. In feite kan gezegd worden dat gemeenten de markt-

Ede in cijfers

Ede heeft zo'n 110.000 inwoners. Circa zestig procent woont in Ede, de rest woont verspreid over zes dorpen (Bennekom, Otterlo, Harskamp, Wekerom, Lunteren en Ederveen) en het uitgestrekte buitengebied. Ede maakt deel uit van de regio FoodValley. In deze regio werken acht gemeenten samen, voornamelijk op het gebied van economie en ruimtelijke ontwikkeling. Zeven gemeenten gaan op het gebied van de Jeugdzorg samenwerken. De gemeenten beschikken daardoor over voldoende specialistische kennis en capaciteit voor een toereikend aanbod van zorg- en hulpverlening.

Ede kent een rijk verenigingsleven, veel kerken, een moskee en een goed functionerend diaconaal platform. Ruim veertig procent van de Edenaren zet zich in als vrijwilliger.

ordering gaan bepalen. Die verantwoordelijkheid moet zeer serieus genomen worden.

Als enige vrager op de markt van 'Zorg en Welzijn', is het voor gemeenten zeer belangrijk om na te denken waar de regie plaatsvindt voor de taken die gedecentraliseerd worden. Het zijn voor gemeenten immers onbekende taken, waardoor de neiging ontstaat om de regie maar bij de aanbieders neer te leggen. Gemeenten dienen mijns inziens er-

Ing. A. Versteeg

voor te waken dat zij zich overleveren aan de zorgaanbieders. In het VNG magazine van augustus 2012 waarschuwde Wouter Bos al 'dat gemeenten een speelbal dreigen te worden van aanbieders op de zorgmarkt.'

Op dit moment kiezen we in Ede er niet voor om de regierol op één wijze te concretiseren. Ede kiest voor een gedifferentieerde aanpak: sturing op maat. Dat betekent in het ene geval dat de gemeente aanbieders kan contracteren voor de rol van regisseur (of combinatie van regisseur en uitvoerder). De gemeente kan in een ander geval ervoor kiezen zelf de regierol in te vullen en aanbieders alleen te contracteren voor de uitvoering. In het eerste geval stuurt de gemeente op macroniveau op doelen en maatschappelijke effecten, in het tweede geval stuurt de gemeente op cliëntniveau op behaalde resultaten.

Gemeenten dienen zich ervan bewust te zijn dat het sociaal domein straks het grootste deel van de gemeentelijke inkoop gaat bepalen. Voor een gemeente als Ede, met zo'n 110.000 inwoners, ligt dat deel op zo'n 55 procent.

Financiële risico's

Het is bekend dat de decentralisaties gepaard gaan met flinke kortingen. Beter was het geweest om de kortingen gefaseerd door te voeren. Het risico dat nu bestaat is, dat gemeenten opeens wel heel erg veel voor hun kiezen krijgen. SP-Kamerlid Van Raak zei het onlangs als volgt: 'Over vijf jaar hebben we een parlementaire enquête én zijn alle gemeenten failliet'.

Hoewel dit wel als overdreven gekarakteriseerd wordt, hoor je van zorgautoriteiten gelijksoortige opmerkingen.

Gemeenten dienen zich ervan bewust te zijn dat het sociaal domein straks het grootste deel van de gemeentelijke inkoop gaat bepalen. Voor een gemeente als Ede, met zo'n 110.000 inwoners, ligt dat deel op zo'n 55 procent. Dit heeft een enorm effect op gemeen-

telijke begrotingen en kan grote risico's met zich mee brengen. Denk bijvoorbeeld aan mega-contracten die boven de tafel zweven...

Tabel 1 - Sociaal domein wordt grootste deel van gemeentelijke inkoop

sector	Ca 1990	Nu	Na 2015
Facilitair	25%	20%	15%
Harde sector	50%	40%	30%
Sociaal domein	25%	40%	55%

Bron: UT Twente, *Zorginkoop door gemeenten (24-6-2013)*

Politieke risico's

De transitie krijgt haar vorm in een tijd van verkiezingen en zal starten als een nieuw college nog maar net in het zadel zit. De portefeuille 'Zorg' of 'Sociaal Domein' zal bij veel kandidaat-wethouders in de belangstelling staan, omdat daar het meeste geld in omgaat en veel zaken de samenleving direct raken. Het is bijna te voorspellen dat wethouders het zeer lastig krijgen en mogelijk het veld moeten ruimen indien gemeenten falen in aanpak, uitrol en consequenties van de implementatie van de 3D's. Mijns inziens is het verstandig wanneer politieke partijen nu al goed nadenken op welke wijze het Sociaal Domein ingebed wordt in de komende portefeuilleverdeling. SGP-wethouder Breunis van de Weerd (Ede) zegt hierover: 'Daarbij kan gedacht worden aan een wethouder 'cluster samenleving', die wijkwerk, onderwijs en nuldelijnszorg in zijn pakket heeft. Aangevuld met een wethouder 'cluster zorg', met eerste- en tweedelijnszorg in zijn pakket. En tenslotte een wethouder 'cluster economie', met participatie, tegenprestatie, werk&inkomen en economie in zijn portefeuille. Of, als de gemeente groot genoeg is, kan gezien worden of er met wijkwethouders gewerkt kan worden.'

Het gaat om mensen, altijd!

'Kijk bijvoorbeeld naar de overdracht van regelgeving en taken, zoals de AWBZ, de WMO en de Jeugdzorg. Naar mijn gevoel is daarbij kostenbesparing leidend. Terwijl het altijd om de inhoud zou moeten gaan. Misschien heeft u mijn column gelezen over Irma van der Wal. Zij is 38 jaar en woont met begeleiding in Ederveen; ze heeft een verstandelijke beperking. Irma bezoekt dagactiviteitencentrum Veldheim. Daar maakt ze onder meer sieraden en pinda-slingers voor vogels. In 2015 worden gemeenten verantwoordelijk voor de uitvoering van ondersteuning en begeleiding van mensen zoals Irma. De AWBZ wordt daartoe omgevormd.

Gaat het om het begrotingstekort of gaat het om Irma. Gaat het om bezuinigingen of om lokale identiteit. Gaat het om geld of gaat het om mensen. Al deze ontwikkelingen beschouwend zullen we moeten waken voor de cohesie in onze samenleving. Onze Irma's hebben die samenleving wel nodig. Want wat mij betreft gaat het om mensen. Altijd.'

Citaat uit de nieuwjaarstoespraak (2013) van burgemeester C. van der Knaap (Ede)

Draagvlak voor aanpak

Naast machtsverhoudingen in colleges is een zo groot mogelijk draagvlak binnen gemeenteraden – over coalitiegrenzen heen – van

Van het kastje...

Van het kastje naar de muur. Van het ene loket, naar het andere loket. Van de ene ambtenaar naar de andere ambtenaar. Dat is verleden tijd. Althans, dat neem ik gemakshalve maar even aan.

In de ambtelijke organisatie waar ik werk – nou ja, werk ☺ – wordt de burger gastvrij ontvangen. Dat hebben we van de huisarts afgekeken. Wanneer u een lichamelijke klacht hebt, gaat u naar de dokter. Onze huisarts vraagt niet: wat denkt u zelf?, maar luistert, analyseert en komt tot een oordeel. Als het even kan, wordt een receptje voorgeschreven en verdwijnt, na gebruik van het medicijn, de klacht. Het kan ook zijn dat de huisarts doorverwijst naar een specialist.

Zo doen onze één-loket mensen (ja, ambtenaren zijn ook mensen ☺) dat ook. Ze proberen alle vragen van de burger direct en burgervriendelijk te beantwoorden, digitaal, telefonisch of aan de balie in ons klantcontactcentrum.

Bereikbaarheid en toegankelijkheid zijn belangrijk. Je hoeft niet meer naar het gemeentehuis. Je kan gewoon op de website van de gemeente inloggen. Vanuit de kamer thuis neem je diensten van de overheid af. Van kastje naar kastje. Via PC en/of laptop kun je bovendien volgen hoever het met de behandeling van je verzoek staat.

Gelukkig blijven er ook niet-gedigitaliseerde burgers. Die komen naar het gemeentehuis. Naast bestuurlijke drukte is klantcontactdrukke fijn. Een gesprek op afspraak kan ook. Dat werkt prima. De ambtenaar weet waarvoor de klant komt en hij of zij wordt direct, op het afgesproken tijdstip, geholpen. Menig huisarts en specialist kan daaraan een voorbeeld nemen.

Oogcontact met de burger geniet mijn voorkeur. Meer nog: oog voor de burger! Daar gaan we helemaal voor.

Rien Bogerd, gemeentesecretaris Urk

eminent belang. Natuurlijk, de rol die een gemeenteraad kiest, is afhankelijk van een aantal factoren als eensgezindheid, politiek-bestuurlijke cultuur, onafhankelijkheid en daadkracht. De eerder genoemde raadswerkgroep in Ede is een goede start hiervoor. Los van politiek en media wordt hardop nagedacht over mogelijkheden en onmogelijkheden.

Naast deze manier om draagvlak te krijgen, moet in de politieke arena ook nagedacht worden over hoe men om wil gaan met verantwoordelijkheden! Immers, gemeenteraden moeten ervoor waken toe te geven aan incidentenpolitiek. Want wat gebeurt er bijvoorbeeld, indien door gemeentelijk beleid mensen in de knel komen of er zelfs slachtoffers vallen? Gemeenteraden zullen vooraf goed moeten bedenken, hoe ze hierop zullen reageren. Dit voorkomt dat er zomaar een afrekencultuur ontstaat, waarbij wethouders zullen sneuvelen en colleges instabiel worden. Terwijl juist de doelgroep gebaat is bij een stabiel gemeentelijk bestuur.

Verantwoordelijkheid

Bij gemeenteraden en colleges zal altijd op het netvlies moeten staan dat het uiteindelijk gaat om de zorg voor kwetsbare burgers. Daarbij dienen eigen (politieke) belangen

Gemeenteraden moeten ervoor waken toe te geven aan incidentenpolitiek. Want wat gebeurt er bijvoorbeeld, indien door gemeentelijk beleid mensen in de knel komen of er zelfs slachtoffers vallen? Gemeenteraden zullen vooraf goed moeten bedenken, hoe ze hierop zullen reageren.

overstegen te worden, zodat de doelgroep niet tussen wal en schip belandt. Dit kan de lokale overheid echter niet zonder haar burgers doen. Want in toenemende mate zullen burgers mede verantwoordelijk worden en zal er gebouwd worden op de 'eigen kracht van de burger'.

Tot slot. Voor zowel de verantwoordelijke overheid als de verantwoordelijke samenleving geldt wat staat in Spreuken 31 vers 9: 'Open uw mond, oordeel met rechtvaardigheid, en verschaf recht aan de ellendige en de arme'.

Gebruikte literatuur:

- 'Decentralisatie Wmo-taken. Gemeenten dreigen speelbal te worden', door Jan Telgen en Wouter Lohmann, in: *Zorg+Welzijn* nr 3, 1 maart 2013.
- Presentatie 'zorginkoop door gemeenten', door prof.dr.J. Telgen, Ede 24 juni 2013.
- 'Het is mensenwerk. Toegang tot sturing in het sociaal domein', Gemeente Ede, 9 oktober 2013.
- 'Anders organiseren in de zorg.' Annemarie van Dalen, Ede 28 november 2013.

Minister Plasterk van de PvdA wil de provincies tot landsdelen opschalen. Ook roept hij dat elke gemeente minimaal 100.000 inwoners moet tellen. De gemeente Oudewater telt bijna 10.000 inwoners. Hoe knoopt zo’n kleine gemeente de bestuurlijke losse eindjes aan elkaar? En wat is zo aantrekkelijk aan de kleinschaligheid? Een gesprek met de burgervader van dit pittoreske, historische stadje geeft meer inzicht.

Ir. J. Maljaars, redactielid

„Kennis van de ‘couleur locale’ is broodnodig”

Interview met mr. drs. Pieter Verhoeve, burgemeester van Oudewater

Wat doet u om voeling te houden met de bevolking van Oudewater?

‘Aanwezig zijn. De gemeenschap van Oudewater is ergens te vergelijken met een familie. Is er feest, Koninginnedag, zijn er gouden huwelijken of komt Sinterklaas, dan ben je erbij. Maar dat geldt ook in het meeleven als er verdriet is, bij een brand, overval of een onverwachts sterfgeval. Mensen waarderen het als je ook onaangekondigd bij een concert of kerkdienst bent, of gewoon je boodschappen

in de gemeente doet. Een burgemeester is toch onderdeel van de buitendienst.’

Veel gemeenten schalen op. Wat betekent dat volgens u voor de voeling van gemeenteraadsleden en bestuurders met burgers en bedrijven?

‘Die komt onvermijdelijk onder druk te staan. Ik kom uit de fractie CU-SGP in Dordrecht; een prachtige stad met een ijverige fractie. Tegelijkertijd vond ik het moeilijk om situaties buiten je eigen wijk te doorgronden.

Mr. drs. Pieter Verhoeve

Pieter Verhoeve (32 jaar) studeerde geschiedenis aan de Universiteit Utrecht en rechten aan de Universiteit Leiden. Sinds 27 juni 2012 is hij burgemeester van de gemeente Oudewater. Pieter is getrouwd met Marja en vader van Anne-Lotte (8), Emmelyne (6) en Charlène (1).

Voordat hij burgemeester werd, gaf Pieter Verhoeve acht jaar geschiedenisles aan het Wartburg College, locatie Marnix te Dordrecht. Vanaf 2005 combineerde hij dit met docent rechten voor de Lerarenopleiding van Hogeschool Driestar Educatief te Gouda. Van 2008 tot 2012 was hij advocaat bij Bouwman Van Dommelen advocaten.

Voor de SGP-jongeren was Pieter Verhoeve jarenlang actief als redacteur, later hoofdredacteur van het SGP-jongerenmagazine In Contact. Ook was hij vier jaar lang bestuurslid van SGP-jongeren. In zijn woonplaats Dordrecht was Pieter zes jaar betrokken in de lokale politiek, eerst als burgerraadslid en later als raadslid voor de fractie van ChristenUnie-SGP in de gemeenteraad van Dordrecht.

Dan sta je snel op achterstand bij de ambtelijke ondersteuning of de wethouder. Dat komt de kwaliteit van de besluitvorming niet ten goede. Hoe groter de gemeente, hoe moeilijker het wordt voor bestuur en raad om dichtbij, herkenbaar en dossiervaardig te zijn.’

Wordt het voor opgeschaalde gemeenten lastiger om maatwerk te leveren op het gebied van onderwijs, zorg en arbeidsmarkt en daarvoor een beroep te doen op sociale netwerken, bedrijven en kerken?

‘In de nieuwe gemeente Súdwest Fryslân zijn maar liefst 63 dorpen ondergebracht. Hoe wil je de burgers nabijheid met wijkwethouders of wijkraden compenseren? En wat te denken van de ambtelijke staf? Het is essentieel dat ambtenaren, met name de beleidsambtenaren en beslissers, kennis hebben van de ‘couleur locale’. Dit geldt niet alleen de sociale sector, maar zeker ook de medewerkers op

het gebied van Ruimtelijke Ordening. Vanuit Rijk en provincie wordt momenteel veel werk gemaakt van de zogenaamde ‘kwaliteitscriteriën’. Als gevolg van onvoldoende ambtelijk toezicht op de rampen ‘Enschede’ en ‘Moerdijk’ vindt men dat alleen specialistische ambtenaren daartoe in staat zijn en die zijn er alleen in grotere organisaties. Allerlei gemeenten gaan de komende jaren hun taken op dit gebied uitbesteden aan regionale uitvoeringsdiensten. Ik ben het eens met die analyse, wanneer het complexe dossiers betreft. Maar het kan toch niet zo zijn dat voor het werk dat elke gemeentelijke RO-afdeling vaak doet (bestemmingsplannen, omgevingsvergunningen, etc.) er alleen maar kwaliteit geleverd wordt als de afdeling groot genoeg is? Kwaliteit zit niet in neuzen tellen. Kwaliteit zit in de bestuurders, raadsleden en ambtenaren zelf. Dit staat los van de omvang van de gemeente.’

Oudewater is relatief klein. Is het merkbaar dat de gemeente dan ook dichterbij burgers staat en meer maatwerk kan leveren? Wat zijn voor Oudewater de kansen en risico's van de decentralisatieopgave?

‘Op het sociaal domein is er recent een ‘Welzijn Oudewater’ opgericht. Dit is een zus van ‘Welzijn Woerden’. De decentralisaties worden qua beleid en strategie met de regio gedaan. Dat is logisch. De grote zaken moet je ‘groot’ doen.

Tegelijkertijd is ‘Welzijn Oudewater’ een lokale vertaling die rekening houdt met onze eigen aardigheden. De risico's van de decentralisaties zijn er wel degelijk. Er komt onvoldoende geld mee vanuit het Rijk. De begroting staat de komende jaren onder forse druk. De ene decentralisatie is de andere niet. De Jeugdzorg bijvoorbeeld, is dermate complex en duur, dat deze wel in regionaal verband moet worden opgepakt. Het moet nog worden gezien of elke decentralisatie ook voor de burger en de gemeente goed zal uitpakken.’

Is samenwerking met Woerden jullie strategie om voordelen van opschalen én voordelen van ‘dichtbij de burger blijven’ te benutten?

‘Dat is wel de inzet. Oudewater zal, zoals de raad nu besloten heeft, per 2015 ambtelijk samengaan met Woerden. De ‘frontoffice’ met burgerloket, gemeentebestuur en de financiële administratie blijft dezelfde; de ‘backoffice’ gaat samen. De burger gaat er niets van merken, dan alleen dat de kwaliteit van dienstverlening toeneemt. Dat is de ambitie, maar het zal tijd nodig hebben om een en ander goed in te regelen. Uitgangspunt is dat de nieuwe ambtelijke organisatie zowel voor onze burgers als het bestuur voldoende ‘na-bij’ blijft. Overigens is het ook niet goed als het bestuur te dichtbij komt. Cliëntelisme of

andere vormen van belangenverstrengeling zijn klassieke valkuilen, overigens niet alleen in kleine gemeenten.’

Wat zou u, gelet op uw ervaringen in Dordrecht en Oudewater, andere SGP'ers mee willen geven als het gaat over het overbruggen van de afstand tussen burger en bestuur?

‘Slecht de kloof zelf. Wees aanwezig in het publieke domein. Houd contact met belan-

Boven de open haard in de raadszaal in ons stadhuis staat de spreuk ‘Ius civibus servit’. Met andere woorden: ‘Het recht dient de burger’. Leerzaam.

genorganisaties, loop maatschappelijke stages en wees (digitaal) bereikbaar. Boven de open haard in de raadszaal in ons stadhuis staat de spreuk ‘Ius civibus servit’. Met andere woorden: ‘Het recht dient de burger’. Leerzaam. SGP'ers zijn er niet voor zichzelf, voor de eigen achterban, maar functioneren per gratie tot welzijn van heel het volk.’

Moet er in gemeenteland nog een schepje ‘dualisme’ bij?

‘Wat mij betreft niet. Het gaat om de ‘balance of power’. Raad en bestuur hebben elkaar te waarderen en scherp te houden; maar niet los van elkaar te leven. Tegenspraak is goed, samenwerking niet.’

Hoe groter het inwonertal van de gemeente of hoe groter de omvang van het grondgebied of het aantal dorpen, hoe lastiger het concept van burgernabij bestuur praktisch valt te realiseren. In Rotterdam heeft men van tijd tot tijd behoorlijk geworsteld met het vormgeven van burgernabij bestuur. Op 20 maart 2014 bestaan de veertien deelgemeenten in deze stad niet meer.

Drs. W. Boonzaaijer, lid dagelijks bestuur deelgemeente IJsselmonde

Opkomst en afschaffing deelgemeenten

Over burgernabij bestuur in een grote stad

Hoe geef je invulling aan burgernabij bestuur in een grote stad als Amsterdam, met 800.000 inwoners, of Rotterdam, met 620.000 inwoners? In zulke grote steden kan de fysieke afstand en de beleefde afstand veel groter zijn dan in een gemeente die uit één dorpskern bestaat. Daarnaast moeten er veel meer besluiten genomen worden vanwege inwonertal, grondgebied, hoeveelheid bedrijven, regionale voorzieningen, stedelijke problematiek, et cetera. Dit is allemaal veel moeilij-

ker vanuit één punt (het stadhuis) bij te houden en te beheersen.

Ontwikkeling Rotterdam en haar deelgemeenten

Rotterdam is te typeren als een verzameling dorpen. Hillegersberg, Schiebroek, Overschie, Delfshaven, Kralingen, Charlois, Feijenoord, Hoek van Holland, Hoogvliet en IJsselmonde zijn in de loop van de vorige eeuw bij Rotterdam ingelijfd. Deze dorpen hebben ieder een

eigen geschiedenis en karakter. Na de Tweede Wereldoorlog zijn veel van deze gebieden volgebouwd en is het inwonertal navenant toegenomen.

In dezelfde periode startte de gemeente Rotterdam met een beleid van decentralisatie, vooral gericht op de geannexeerde voormalige zelfstandige gemeenten aan de rand van de stad. Vanaf 1948 werden er wijkraden geïnstalleerd: adviesorganen zonder eigen bevoegdheden. De zetelverdeling gebeurde op basis van de uitslag van de gemeenteraadsverkiezingen. De wijkraden werden doorontwikkeld tot deelgemeenten met een direct gekozen deelgemeenteraad, begin jaren zeventig. In de periode daarna zijn er steeds meer (formele) bevoegdheden en (informele) taken en verantwoordelijkheden bij de deelgemeenten terecht gekomen. Bij de dualisering van de gemeentebesturen, in 2002, hebben deze deelgemeenten een formele status gekregen in de gemeentewet. Met de komst van deelgemeente Rozenburg in 2010 is het aantal deelgemeenten in Rotterdam op 14 uitgekomen.

Taken deelgemeente

Een deelgemeente kan gezien worden als een vierde bestuurslaag. Alle deelgemeenten hebben een eigen afdeling burgerzaken, waar men terecht kan voor paspoorten, huwelijken, geboorteaangiften en dergelijke. De belangrijkste formele bevoegdheden van de huidige deelgemeenten zijn ruimtelijke ordening, volkshuisvesting, beheer buitenruimte, welzijn, sport, verkeer, APV-besluiten en milieuvergunningen. In de loop der tijd heeft het stadsbestuur een aantal taken in de (buiten)wijken laten liggen. Hierdoor zijn de deelgemeenten zich ook gaan bezighouden met veiligheid, gezondheidszorg, kunst, cultuur

en economische zaken. In de praktijk is een deelgemeente voor bovenstaande zaken het eerste aanspreekpunt voor bewoners en ondernemers. Voor deze invulling van het burgernabij bestuur zijn de deelgemeenten juist ontwikkeld.

Politieke discussie over deelgemeenten

Het deelgemeentebestel is altijd onderwerp van politieke discussie geweest. Zo werd in 1995 voorgesteld om de gemeenteraad van Rotterdam af te schaffen, de toenmalige Rijnmondraad te versterken, de deelgemeenten te verzelfstandigen en om te vormen tot tien 'gewone' gemeenten. De bestuurders dachten er goed aan te doen om hun voorstel per referendum aan de stadsbevolking voor te leggen. Maar ze kregen een koude douche van de burgers. Ongeveer negentig procent van de kiezers bleek tegen 'het opheffen van Rotterdam'.

De discussie over de deelgemeenten bleef echter voortduren, mede ingegeven door de volgende omstandigheden:

- *Van tijd tot tijd werden enkele grensproblemen zichtbaar: op (onnatuurlijke) deelgemeentegrenzen kunnen er zaken tussen wal en schip raken, c.q. kan er een verschillende aanpak zichtbaar worden. Bijvoorbeeld tussen Feijenoord en Charlois: een gezamenlijke aanpak voor de problemen die er in de hele straat speelden, kwam door de vereiste bemoeienis van twee deelgemeenten veel moeilijker tot stand.*
- *Stedelijke belangen kunnen botsen met deelgemeentelijke belangen. Deelgemeenten kunnen besluiten nemen waar 'de Coolsingel' niet zo blij mee is. Bijvoorbeeld, een deelgemeente stelt een zgn. blauwe zone in om het parkeren bij een winkelstrip te verbeteren, terwijl dit tegen het stedelijk*

beleid ingaat. Ander voorbeeld: de gemeenteraad heeft in december 2009 de deelgemeenten overruled door in heel Rotterdam 52 koopzondagen per jaar mogelijk te maken (de coalitie van IJsselmonde, waar ondergetekende deel van uitmaakt, had dit aantal juist bevroren op maximaal twaalf; de coalitie van Prins Alexander, waarin CU-SGP toen ook vertegenwoordigd was, had dit aantal teruggebracht tot maximaal twaalf voor de deelgemeente en maximaal twintig voor het winkelcentrum Alexandrium).

In de loop der tijden heeft het stadsbestuur een aantal taken in de (buiten)wijken laten liggen. Hierdoor zijn deelgemeenten zich ook gaan bezighouden met veiligheid, gezondheidszorg, kunst, cultuur en economische zaken.

- *De kosten van de deelgemeentelijke bestuurslaag:* de vergoeding van veertien deelraden, griffies en dagelijks besturen belast de gemeentelijke begroting voor ongeveer 0,2 procent.
- *'Political forumshopping'.* Bewoners die het niet eens zijn met deelgemeentelijke beslissingen komen soms naar het stadhuis aan de Coolsingel om daar hun verhaal te halen bij gemeenteraad of College van B&W. Dit heeft bijvoorbeeld gespeeld bij de invoering van betaald parkeren en de

invoering van de verplichting om honden aan te lijnen in combinatie met de aanwijzing van 'losloopgebieden' voor honden.

- *De politieke samenstelling, c.q. de gevormde coalitie, van een deelgemeente kan verschillend zijn ten opzichte van 'de Coolsingel'.* Dit speelde met name in de raadsperiode 2002-2006. Leefbaar Rotterdam was toen de grootste partij geworden in de gemeenteraad, alsook in sommige deelgemeenteraden. De partij maakte wel deel uit van de coalitie die het College van Burgemeester en Wethouders vormde, maar bleek niet vertegenwoordigd te zijn in ook maar één van de dagelijkse besturen van de deelgemeenten.
- *Afstemming tussen deelgemeentebesturen en het stadsbestuur kost veel tijd.* Over zaken die beide bestuurslagen aangaan moet veel overlegd worden. Denk daarbij aan onderhoud van de buitenruimte, veiligheid, woningmarkt, e.d.
- Net zoals bij gewone gemeentebesturen komen er in deelgemeentebesturen ook *bestuurscrises* voor. De vraag dringt zich dan op of er voldoende gekwalificeerde volksvertegenwoordigers en bestuurders te vinden zijn voor alle veertien deelgemeenten.

Deelgemeenten afgeschaf

Het kabinet Rutte-I heeft in haar regeerakkoord opgenomen dat de deelgemeenten afgeschaf moeten worden. De belangrijkste redenen hiervoor waren de strijdigheid met het Huis van Thorbecke (drie bestuurslagen: Rijk, provincies en gemeenten) en de bestuurlijke drukte met de bijbehorende kosten. Hoewel Amsterdam en Rotterdam, alsmede de VNG, van mening waren dat een gemeente zelf mag bepalen hoe zij haar interne organi-

satie vormgeeft, hebben de Tweede en de Eerste Kamer de deelgemeenten uit de gemeentewet geschrapt. De deelgemeenten zijn dus ongeveer tien jaar in de gemeentewet verankerd geweest. De (geringe) kostenbesparing komt overigens ten goede aan de betreffende gemeenten, niet aan het Rijk. Logisch, want de kosten voor de deelgemeenten werden gewoon uit het Rotterdamse deelgemeentefonds betaald.

Instelling gebiedscommissies

Met het gegeven dat de deelgemeenten per 19 maart 2014 worden afgeschaft, is Rotterdam aan de slag gegaan met een nieuwe invulling van burgernabij bestuur. In Rotterdam is ervoor gekozen om veertien gebiedscommissies in te zetten. Dit zijn adviescommissies met, afhankelijk van het inwonertal van het gebied, negen tot vijftien direct gekozen leden. De veertien gebieden zijn geografisch gezien gelijk aan de huidige deelgemeenten. De ambtelijke ondersteuning zal bestaan uit een gebiedsdirecteur (benoemd door het College van B&W) en een beperkte ondersteuning van ongeveer 10 ambtenaren. Deze ondersteuning is bedoeld voor het opstellen van een gebiedsplan, het onderhouden van contact met bewoners en bedrijven, alsmede het opstellen van adviezen voor het stadsbestuur.

'Terug naar af'

Feitelijk gaan we hiermee terug naar de situatie van de wijkraden van ruim zestig jaar geleden, met dit verschil dat er gezocht wordt naar meer en modernere methoden van participatie (zoals wijkreferenda en stemmen via internet). Daarnaast zal het geld dat bespaard wordt door minder bestuurskosten, besteed worden aan bewonersinitiatieven.

Op dit moment wordt er druk gewerkt aan de

omvorming naar het nieuwe systeem, wat neerkomt op een grote ambtelijke en bestuurlijke reorganisatie van de gemeentelijke organisatie. In dit proces zullen alle betrokkenen (wethouders, gemeenteraadsleden, bewoners, ambtenaren, et cetera) moeten wennen aan de nieuwe rollen en posities.

Spannende vragen

De vraag is of er voor burgernabij bestuur decentrale bevoegdheden en bestuurders nodig zijn, of dat met adviesbevoegdheden van volksvertegenwoordigers dit ook naar beho-

Hoewel Amsterdam en Rotterdam vonden dat een gemeente zelf bepaalt hoe zij haar organisatie vormgeeft, hebben de Kamers de deelgemeenten geschrapt.

ren is in te vullen. Ook spannend is hoe bewoners hiermee om zullen gaan. Zullen de gebiedscommissies ook gevuld gaan worden met mensen die niet via een politieke partij gekozen worden? Voor de CU-SGP in Rotterdam is dit een belangrijke reden geweest om niet mee te doen met de verkiezingen van de adviescommissies. Daarnaast gebiedt de eerblijksheid te zeggen dat vanwege het lagere aantal leden in de gebiedscommissies de kans op het behalen van een zetel zeer gering is geworden.¹ De kans is erg groot dat de gebiedscommissies vooral gevuld worden met kandidaten van de twee grootste partijen Leefbaar Rotterdam en PvdA, bij enkele gebiedscommissies aangevuld door een of twee leden van CDA, VVD, D66 of GroenLinks. Dit

wordt haast een tweepartijensysteem, met een veel groter risico op machtspolitiek als gevolg. Daarnaast is het spannend hoe de bewoners de politieke beslissingen zullen beïnvloeden. Gaat men naar de gebiedscommissies om de *adviezen* te beïnvloeden, of gaat men direct naar het stadhuis om de *besluiten* te beïnvloeden? Is het stadsbestuur aan de Coolsingel in staat om alle beslissingen die voorheen door deelgemeenten werden genomen, met kennis, betrokkenheid en afgewogen te besluiten? Of zal dit gat vooral door

ambtenaren van de grote gemeentelijke diensten ingevuld gaan worden? En kun je dan nog wel spreken van 'burgernabij bestuur'? Al deze spannende vragen zullen, als het stof van de verdwenen deelgemeenten is neergedwarreld, beter te beantwoorden zijn. Als ambtelos burger zal ondergetekende dit proces met belangstelling volgen.

Noot

- 1 Thans is de partijencombinatie CU-SGP in drie Rotterdamse deelgemeenteraden vertegenwoordigd met één zetel: Charlois, Prins Alexander en IJsselmonde.

Gemeenschapsgeld goed beheren: mét oog voor de toekomst

Marco Hoogland, lijsttrekker SGP Papendrecht

De mening van SGP Papendrecht is dat de gemeentelijke financiën goed, in de meest brede betekenis, beheerd moeten worden. Het gaat immers om gemeenschapsgeld! De verantwoording van de gemeente naar de inwoners over het gevoerde financiële beleid dient daarom altijd inzichtelijk of transparant te zijn. Inzicht hebben in en

verslaglegging over risico's en genomen maatregelen is onderdeel van het transparant zijn. Voor een goed bestuur is het onderkennen en beheersen van risico's belangrijker dan het uit de weg gaan van risico's.

Binnen afzienbare tijd staat Papendrecht voor majeure opgaven. Neem bijvoorbeeld de herstructurering van wijken. Deze opgaven zijn bekend, maar nog niet goed en volledig in kaart gebracht en vertaald naar de financiële meerjarenraming en het beslag op de organisatie. SGP Papendrecht vindt dat op korte termijn duidelijk moet worden of er nu al ingrijpende keuzes nodig zijn om deze opgaven in de toekomst aan te kunnen. Het wonen in Papendrecht moet voor de inwoners ook in de toekomst betaalbaar blijven!

Enige tijd voor de gemeenteraadsverkiezingen melden zich altijd weer nieuwe lokale partijen. Momenteel zijn er in de 408 Nederlandse gemeenten zo'n 700 onafhankelijke lokale partijen die deel uitmaken van de gemeenteraden. Vaak komen deze partijen voort uit onvrede over het gevoerde beleid door de gevestigde partijen. Voegen de lokale partijen iets toe aan de gemeentepolitiek of gaat het per saldo om 'meer van hetzelfde'?

B. van den Belt MA, redactielid (samenstelling)

Lokale partijen: speciaal of normaal?

Zeker de verkiezingen van 3 maart 2010 betekenden voor veel gemeenten de komst van een nieuwe partij. Uit een publicatie van *Binnenlands Bestuur* van 29 april 2010 bleek hoe deze zege van de zogenoemde lokalo's succesvol voor deze partijen geweest is als het gaat om deelname aan het College van Burgemeester en Wethouders. De plaatselijke partijen sleepten bij elkaar zo'n 336 wethoudersposten binnen.¹

In de gemeente Kampen deed in 2006 de

plaatselijke partij 'Gemeentebelangen Kampen' voor het eerst mee aan de verkiezingen. Deze lokale partij ontstond doordat verschillende politieke en maatschappelijke groeperingen en bestuurders elkaar vonden. Zij meenden hetzelfde grondprincipe te hulden en ook daadwerkelijk in de praktijk te

kunnen brengen. De politieke lancering van deze partij was met succes, ze behaalde direct 5 van de 29 zetels in de gemeenteraad. Een van de onderscheidende punten van deze lokale partij is, volgens het verkiezingsprogramma, dat zij de kloof tussen burger en overheid wil laten verdwijnen en dat zij on-

„Wij kunnen onafhankelijk kijken naar de Kamper belangen”

Klaas Knijnenberg, fractievoorzitter Gemeente Belang Kampen

“Gemeente Belang Kampen is een onafhankelijke politieke partij die zich inzet voor de belangen van alle inwoners van de gemeente Kampen, ongeacht religie of politieke herkomst. Gemeente Belang Kampen staat voor een lokaal beleid. Dat is mogelijk omdat deze vrijwel losstaat van het landelijk beleid, zodat zij niet gehinderd wordt door landelijke beginsel- en verkiezingsprogramma's.

En juist daarom heeft de bijdrage van Gemeente Belang invloed gehad. Wij hoeven bijvoorbeeld geen rekening te houden met een gedeputeerde van de provincie, die groot voorstander is van een project als IJsseldelta-Zuid. Wij kunnen daardoor puur kijken naar de Kamper belangen. We merken vaak bij andere partijen dat een groot gedeelte van de raadsleden diep in hun hart ergens op tegen is, maar toch ervoor moeten stemmen door politieke druk.

Wat zeker ook heel belangrijk is dat in de wijken waar onze grootste aanhang zit de opkomst bij de afgelopen verkiezingen hoger was dan in het verleden. Het kunnen stemmen is een groot goed. Daardoor kan je als lokale partij een grote groep kiezers aanspreken, die anders thuis blijven. Dat is zeker een grote verdienste te noemen.

Doordat Gemeente Belang Kampen raadsleden in de gemeenteraad heeft, die geworteld zijn in de Kamper samenleving, is ze laagdrempelig en voor burgers makkelijk te benaderen. Hierdoor konden we veel inwoners verder helpen, ondanks de soms moeilijke wegen van de politieke arena.

En ondanks de ongebondenheid, vinden we toch vaak raakvlakken met andere partijen zoals de SGP. De SGP is vanuit haar achtergrond tegen koopzondagen, Gemeente Belang Kampen is daar ook tegen, maar dan vanuit het standpunt dat we geen 24-uurs-economie willen.

afhankelijk staat ten opzichte van welke belangengroep, sportvereniging enz. ook.

Interessant is de vraag in hoeverre het bestaan van deze partij tot nu toe als zinvol is ervaren. We legden daarom volgende stelling voor aan de fractievoorzitter van Gemeente Belang Kampen en de voorzitter van de SGP-

fractie in de gemeenteraad van deze Hanze-stad: *Terugblikkend op de afgelopen periode heeft het bestaan van een lokale partij als gemeentebelangen zeker meerwaarde gehad in de Kampense politiek.*

1 Ter vergelijking de 'score' van twee grote landelijke partijen: op dat moment leverde het CDA 238 en de VVD 242 wethouders.

„Iedere partij in de Kamper raad benoemt lokale thema's”

Eibert Spaan, fractievoorzitter SGP Kampen

Het bestaan van de plaatselijke partij Gemeente Belang Kampen heeft mijns inziens zeker meerwaarde. Zij benoemt lokale thema's in de raad. Denk daarbij aan thema's rondom de economie van Kampen, zoals de plaats van Kampen in netwerkstad Zwolle-Kampen, maar ook op het gebied van sociale zaken. Zo blijft Gemeente Belang Kampen van mening dat de gemeente Kampen een eigen huisartsenpost nodig heeft.

Dat is belangrijk. Maar daarin staat de fractie van Gemeente Belang Kampen niet alleen. Als we kijken naar onze eigen partij, de SGP, stellen wij ook dat een open en doeltreffende samenwerking met de provincie en de gemeente Zwolle op verschillende beleidsterreinen wordt nagestreefd. Zeker ook op het gebied van de werkgelegenheid.

Deze thema's zouden met veel meer onderwerpen uitgebreid kunnen worden. Een gevoelig thema in de Kamper politiek is de 'bypass' geweest (een nieuw aan te leggen afwateringskanaal tussen de IJssel en het Drontermeer, dat dient om extreem hoge waterstanden in de monding van de IJssel tegen te gaan, red.). En nog steeds is de 'bypass' omstreden. Elke partij heeft zich hierover gebogen en een mening erover gevormd. Niet alleen een lokale partij als Gemeente Belang Kampen.

Daarom ben ik van mening dat de waarde van een partij als Gemeente Belang Kampen niet groter is dan die van andere partijen in de gemeenteraad. Lokale thema's worden in Kampen ook door de andere fracties benoemd. Hierdoor is er geen sprake van een speciale meerwaarde van een lokale partij ten opzichte van andere partijen.

SGP doet het de laatste tijd goed. Landelijk staat de partij inmiddels in meerdere peilingen op vier Tweede Kamerzetels¹ en ook plaatselijk zien we groei. Denk aan de goede resultaten bij de tussentijdse verkiezingen in de fusiegemeenten Molenwaard en Goeree-Overflakkee. Het imago van de SGP als betrouwbare en degelijke politieke partij lijkt steeds meer terrein te winnen. Toch zien wij ruimte voor verbetering. Vooral het opzetten en voeren van een goede campagne lijkt ons van groot belang.

F. Hazelerger en L. den Hartog, commissie Binnenland SGP-jongeren

Een goede campagne, het halve werk

Dat een goede campagne bijdraagt aan een beter stembusresultaat is onder meer gebleken bij de Tweede Kamerverkiezingen in 2010 en 2012. Het bleek ook heel duidelijk bij de verkiezingen op 21 november 2012 in de gemeente Molenwaard en dat zal ook in maart 2014 weer te zien zijn. Een goede campagne is het halve werk. In dit artikel willen we namens de SGP-jongeren vanuit de praktijk enkele handreikingen doen voor een succesvolle campagne. We nemen de cam-

pagne van Woudenberg als uitgangspunt, omdat een van ons daarbij betrokken is. Verder zal worden gekeken naar ideeën van de SGP in de gemeente Molenwaard en worden eigen initiatieven besproken.

Duurzame contacten

Eén van de meest gebruikte argumenten tegen een krachtige en goed opgezette campagne: 'Je ziet ze de hele raadsperiode niet en dan loopt het weer richting verkiezingen en

daar zijn ze weer!' Inderdaad is dit wat er helaas in veel gemeenten, de goede niet te na gesproken, gebeurt. Het is niet alleen buitengewoon onhandig voor het imago, maar principieel is deze werkwijze ook onacceptabel. Een gemeenteraadslid zit niet in de gemeenteraad voor zijn financiële voordelen of omdat het een mooie status oplevert, maar voor het belang van de kiezer. Inwoners van een gemeente moeten ook buiten verkiezingstijd altijd in contact kunnen komen met gemeenteraadsliden. Een link op de gemeentelijke website schiet daarin tekort. Zorg er als gemeenteraadsfractie voor dat er geregeld contact is met de (groepen) inwoners van uw gemeente en verlies daarbij de lokale ondernemers niet uit het oog. De inwoner of ondernemer zal u herkennen als een betrokken fractie, zowel in als buiten de verkiezingstijd. Wanneer u nog niet begonnen bent met duurzame betrokkenheid op de burgers, is dat geen reden om deze ronde geen campagne te voeren, maar een aanleiding om vanaf de start van de campagne een permanente rol voor uw fractie in te vullen.

Soorten gemeenten

Wat betreft de concrete campagne van 2013/2014: allereerst is het hierbij van belang het karakter van uw gemeente te kennen en hier op in te spelen. Wanneer een gemeente bestaat uit maar één kern is het raadzaam minder avonden te beleggen dan in een gemeente die bestaat uit meerdere kernen. Vermoeidheid van leden en potentiële kiezers treedt gemakkelijk op. Plan daarom niet teveel avonden. En bij een gemeente met meerdere kernen kunnen de avonden over de dorpen verdeeld worden. Waarschijnlijk zullen alleen de echte geïnteresseerden alle avonden bezoeken.

Daarnaast moet de mate van enthousiasme van zowel de leden als de kiezers meegenomen worden. Campagnetijd is niet de tijd om enthousiasme aan te wakkeren, maar om hiervan gebruik te maken. Wanneer er sprake is van onvoldoende enthousiasme om een goede campagne neer te zetten, dan hebben de kiesvereniging en de raadsfractie komende vier jaar een pittige doelstelling. De betrokkenheid van de leden levert een grote bijdrage aan de activiteiten die georganiseerd kunnen worden, zonder dat dit frustraties oplevert bij de achterban.

Wanneer een gemeente bestaat uit maar één kern is het raadzaam minder avonden te beleggen dan in een gemeente die bestaat uit meerdere kernen. Vermoeidheid van leden en potentiële kiezers treedt gemakkelijk op.

Maak onderscheid

Het is belangrijk een hoge mate van diversiteit in de campagne te waarborgen. Preken voor eigen parochie is niet bepaald effectief. Bij het toenemen van het aantal avonden neemt ook het aantal mogelijkheden voor variatie toe. Eigen leden blijven in de regel trouw aan de SGP. Maar verlies de eigen leden zeker niet uit het oog. Idealiter zouden de leden allemaal als 'kleine campaignertjes' ingeschakeld moeten worden. Dat is uiteinde-

lijk de meest effectieve campagne. Daarom moet u ook vooral de eigen leden stimuleren en enthousiast maken. Vergeet daarbij de jongeren niet! Jongeren zijn in hun enthousiasme niet zelden een voorbeeld voor de oudere garde. Probeer daarom ook jongeren bij de campagne te betrekken en laat ze mee organiseren.

De kiezer

In de gemeente Molenwaard is in de maanden voor de verkiezingen een avond belegd rondom een actueel thema: de Wet Maatschappelijke Ondersteuning. Enkele sprekers gaven vanuit hun ervaring en kennis hun visie op de decentralisatie van deze wet. Deze

Wie niet weet wat er leeft, kan geen aansprekende en relevante standpunten formuleren.

avond werd op een neutrale locatie (geen kerk of christelijke school) belegd, zodat die voor een breed publiek toegankelijk was. Naast het organiseren van thematische avonden zijn er andere mogelijkheden. Een campagnerondje op straat draagt veelal bij aan de betrokkenheid. Zeker wanneer er niet alleen gepraat, maar ook geluisterd wordt. Probeer het gesprek aan te gaan. Niets is zo inefficiënt als het voorlezen van de tien speerpunten. Inwoners hebben genoeg van politiek die niet gericht is op de gemeenschap, maar op het eigen belang van de partij. Luisteren naar de kiezer en deze aandachtspunten verwerken in de plannen, is absolute noodzaak. Hiermee hoeven we geen populistten te worden, maar wie niet weet wat er in de samenleving leeft,

is niet in staat aansprekende en relevante standpunten te formuleren op basis van de eigen beginselen. Door gesprekken met inwoners hoeven geen beginselen worden aangepast, maar kan wel de agenda mede worden bepaald en kunnen standpunten op basis van de beginselen, waar nodig, worden genuanceerd. Een efficiënt, maar relatief duur middel om SGP'ers en niet-SGP'ers te bereiken, is adverteren in de plaatselijke krant. Dit is de plaats waar mensen zoeken naar nieuws en, in veel gevallen, lokale politieke ontwikkelingen. Tot slot is het mogelijk social media in te zetten. Dit werken we verder uit onder het kopje 'Jongeren'.

De partijleden

Het is verstandig in te spelen op de eigen leden. Deze zijn meestal makkelijk te bereiken. Zorg dat leden inspraak hebben in de ontwikkeling van het verkiezingsprogramma en laat ze meedenken over vormen voor de campagne. Niets is funester voor een partij dan een ontevreden achterban. Een partij met chaos in de organisatie heeft nog nooit verkiezingen gewonnen. Streef er daarom naar kiezers zoveel mogelijk te betrekken, hen voor te lichten en op de hoogte te houden. Een paar concrete voorbeelden ter verheldering. In veel gemeenten is het de gewoonte om ruim voor de verkiezingen een avond te beleggen waarop het verkiezingsprogramma wordt gepresenteerd en de kandidaten van de lijst de mogelijkheid krijgen zich voor te stellen aan de achterban. Natuurlijk zijn hierbij ook niet-leden welkom, maar de avond is primair gericht op de leden van de SGP. Aanwezig krijgen de mogelijkheid om vragen te stellen en tussen de bedrijven door is er ruimte voor contact met de achterban en voor onderlinge ontmoeting van deze achterban.

Een ander voorbeeld van goede voorlichting is een verkiezingskrant. Kiesverenigingen die de gewoonte hebben een nieuwsbrief uit te geven, kunnen ervoor kiezen deze één of twee keer vorm te geven als verkiezingseditie. Kiesverenigingen die dit nog niet doen, kunnen daar tijdens de komende verkiezingen een uitzondering op maken. En vergeet de website niet! Een kiezer die op zoek is naar informatie over een politieke partij zal vaak als eerste op internet zoeken. Het is daarom pure noodzaak om op internet vindbaar en (via e-mail of telefoon) bereikbaar te zijn. Ook voor de eigen leden is een up-to-date website van toegevoegde waarde. Zeker wanneer de leden zich inzetten voor de campagne. Dan moeten zij goed geïnformeerd zijn over actuele standpunten van de partij.

Jongeren

Naast de kiezers en de partijleden, zijn jongeren van belang. Campagne voeren door jongeren, maar ook voor jongeren. Allereerst is het belangrijk jonge stemgerechtigden te motiveren om te gaan stemmen. Niet elke bewoner is geïnteresseerd in politiek en dat geldt des te meer voor jongeren. Om ook hen bij de verkiezingen te betrekken, is het verstandig om voor andere methoden te kiezen. Een voorbeeld vormen de al eerder genoemde social media. Een groot deel van de jongeren is actief op social media², dat zijn dan ook de plekken waar ze te bereiken zijn. Het is daarom goed om te merken dat steeds meer plaatselijke fracties actief zijn op media als facebook en twitter. Daarbij is het van belang dat de jongeren op het juiste moment met de juiste informatie bereikt worden. Meestal wordt niet de moeite genomen lange documenten door te nemen. Een treffend plaatje, een korte striptekening of enkele steekwoor-

den spreken hen vaak meer aan. Het is ook belangrijk dat het door jongeren wordt gedaan. Jongeren nemen gemakkelijker iets aan van leeftijdsgenoten. Daarbij weten zij vaak ook beter wat onder leeftijdsgenoten speelt. Tenslotte is het nuttig niet alleen in te spelen op jongeren die de stemgerechtigde leeftijd hebben bereikt, maar ook op de overige jeugd. Dit kan bijvoorbeeld door bijeenkomsten of debatten te organiseren op scholen. Het is belangrijk dat jongeren op jonge leeftijd bewust worden van politiek. Jongeren geven in de toekomst vorm aan de samenleving!

Publiciteit

Ten slotte een wezenlijke vraag: hoe wordt de publiciteit gehaald? Veel is al genoemd, maar we willen een extra accent zetten: de laatste jaren is er sprake van nationalisering van de campagne voorafgaande aan de gemeenteraadsverkiezingen. Het is geen trend die de SGP heeft uitgevonden, maar u hebt te maken met de huidige situatie en het is dan ook verstandig hier op in te spelen. Goede momenten hiervoor zijn de thema-avonden voor breed publiek en de campagnerondes door de gemeente. Bij de campagnerondes doet iedere landelijk bekende politicus het natuurlijk goed. Bij een thema-avond over een principiële zaak als de gewetensbezwaarde trouwambtenaar zal onze jurist Kees van der Staaij een goede inleiding kunnen verzorgen. (Een goed alternatief is overigens de nummer 2 van de Eerste Kamerlijst, Peter Schalk). Kamerlid Elbert Dijkgraaf kan spreken over de financiële kant van transities (zoals hij destijds in Molenwaard heeft gedaan) en Roelof Bisschop is expert op het gebied van onderwijs. Dat is zeker een onderwerp dat speelt in de plaatselijke politiek. Als andere partijen

hun landelijke figuren naar voren laten treden in de plaatselijke campagnes, kunt u daar niet bij achterblijven. Voorkom onbekendheid van de SGP in de lokale campagne. Nodig dus landelijke kopstukken uit om de lokale SGP extra in de schijnwerper te zetten.

Gebed

Bij dit alles moeten we het meest wezenlijke niet vergeten. Een goede campagne gaat niet zonder gebed. We roepen campaigners, kandidaten, leden en kiezers op om de SGP en haar activiteiten met gebed te ondersteunen. Het organiseren van een bidstond kan een vertolking zijn van gevoelens van afhankelijkheid.

Bidden en werken horen samen op te gaan. Zoals gezegd is het doel van dit artikel een aantal handreikingen te doen rondom het thema campagne voeren met het oog op de gemeenteraadsverkiezingen in 2014. We hopen dat u een geslaagde campagne mag voeren waarbij u inspeelt op het karakter van uw gemeente, de inwoners, de partijleden en niet te vergeten de jongeren. Een krachtige campagne is het halve werk!

Noten

- 1 <https://www.noties.nl/peil.nl/>
- 2 <http://www.it-executive.nl/content/redactioneel/nederland-loopt-voorop-met-social-media>

SGP maakt werk van betere kwaliteit leefomgeving

Theo Meijboom, lijsttrekker SGP Werkendam

De SGP van de gemeente Werkendam neemt reeds in een aantal opeenvolgende bestuursperiodes deel aan de coalitie en levert daarin steeds een wethouder. Bij herhaling behoorden (onderdelen van) de leefomgeving tot de portefeuille van onze wethouder. Een portefeuille die bij een wet-

houder van de SGP past. Het 'bouwen en bewaren' aan en van Gods schepping is immers een Bijbelse opdracht! Met dankbaarheid mag vermeld worden dat de inbreng van de SGP merkbaar is in de leefbaarheid van de gemeente Werkendam. Dat betekent echter niet dat wij geen wensen hebben voor de komende bestuursperiode. Een greep uit onze speerpunten: aanschaf zonnecollectoren door extra subsidie blijvend stimuleren; instandhouding verbinding met Dordrecht, zowel per OV als de veerverbinding; uitbreiding parkeerplaatsen nabij het winkelgebied; onderzoeken van de mogelijkheid van ondergrondse vuilcontainers in de woonwijken ter vervanging van de grijze rolcontainers.

Het functioneren van politieke partijen staat onder druk. Slechts 2,5% van de kiesgerechtigden is lid van een politieke partij en van hen lijkt maar 10% actief. Hoe is het gesteld met de functies van politieke partijen? Hebben zij nog toekomst of moeten we op zoek naar alternatieven? En wat betekent dit voor het democratische gehalte van het politieke systeem in Nederland? Een beschouwing over het functioneren van politieke partijen en hun bezinning op de toekomst.

Drs. H. Pool, Adviseur Communicatie, Voorlichting & Vorming op het SGP-partijbureau

Politieke partijen: revitaliseren of op zoek naar alternatieven?

Het gaat niet goed met de Nederlandse politieke partijen. Hoewel die conclusie niet nieuw is, wijdde de Raad voor het openbaar bestuur, onder leiding van Jacques Wallage, op 18 april jl. een conferentie aan deze problematiek. De laatste decennia constateren verschillende onderzoekers een steeds groter wordend functieverlies bij politieke partijen: een gebrekkige herkenbaarheid, krimpende ledenaantallen, een tekort aan geschikte kandidaten, toename van 'zwevende' kiezers en

een gering activisme van leden.¹ Kortom: politieke partijen zijn niet meer in staat om Nederlanders aan te zetten tot actieve deelname aan de democratie.

Daartegenover zijn – soms buiten de partijen om – de laatste jaren andersoortige politieke formaties ontstaan. Op lokaal niveau kan gedacht worden aan burgerjury's en participatieve budgetcommissies. Op nationaal niveau volstaat een verwijzing naar de opkomst van de Partij voor de Vrijheid – die statutair

slechts één lid kent: Geert Wilders – en alternatieve instituties als G500. Hoewel soms maar van korte duur, lijken deze initiatieven op meer animo te kunnen rekenen dan de in vergetelheid rakende traditionele politieke partijen.

In kort bestek lopen we in dit artikel het ontstaan van politieke partijen na en bekijken we de functies die zij binnen het democratisch systeem gekregen hebben. Daarna zoomen we in op de vraag waarom het functieverlies van de partijen problematisch is en of er geschikte alternatieven zijn. We sluiten af met een oplossingsrichting waar in ieder geval politieke partijen aan de slag moeten gaan.

Het functieverlies van de politieke partijen zorgt ervoor dat het democratisch gehalte van de Nederland sterk vermindert.

Groen versus Thorbecke

Als het aan democratiegrondlegger Thorbecke had gelegen, was het huidige Nederlandse partijstelsel nooit ontstaan. Thorbecke, die de “woeling van partijschap” met weerzin beschouwde, vond dat volksvertegenwoordigers naar eigen inzicht moesten handelen, “zonder eenigen band met de kiezers”. Het was echter Groen van Prinsterer die tegen de stroom in het voortouw nam in de wisseling van vrij mandaat naar intermediaire banden tussen kiezer en gekozene.² Het latere stelsel van evenredige vertegenwoordiging en het in-

stellen van het algemeen kiesrecht hebben de ontwikkeling en centralisering van het partijstelsel sterk gestimuleerd.

Het werkte een landelijke partijorganisatie in de hand. Zonder aanvullende financiële en organisatorische hulpbronnen was het onmogelijk alle kiezers te bereiken.³ Daar kwam bij dat meer groepen dan voorheen streefden naar een eigen vertegenwoordiging in het parlement. ‘Vertegenwoordiging’ kan dan opgevat worden als het samenwerken van gelijkgezinden in het publieke domein. Deze vertegenwoordiging bracht de belangen en ideeën naar voren voor de achterban en zo liet elke zuil zich horen in de politiek-bestuurlijke arena in Den Haag.

Democratisch gehalte

In het onderzoek naar de historie en voortzetting van politieke partijen is veel aandacht besteed aan de functies van politieke partijen.⁴ Welke rol zijn zij gaan spelen binnen het democratisch stelsel? Samenvattend zijn er vier functies aan te wijzen:⁵

1. *Rekruteringsfunctie*: de werving en selectie van kandidaten voor volksvertegenwoordigende organen en de benoeming van ambtsdragers die niet door de bevolking worden verkozen. Politieke partijen hebben van oudsher deze monopoliepositie. Er is zelfs wat voor te zeggen om het dé kenmerkende functie van politieke partijen te noemen.
2. *Integratiefunctie*: vanuit een algemeen beginsel of ideologie verschillende belangen en waarden verenigen en afwegen om te komen tot een coherente visie op de gewenste inrichting van de samenleving en het vertalen van deze visie in beleidsprogramma's. Hier wordt ook wel gesproken over de ‘programmeringsfunctie’.

3. *Representatiefunctie*: het aan de orde stellen en benoemen van vraagstukken die in de samenleving leven. Het gaat om het oppakken van problemen en preferenties van bevolkingsgroepen. Politieke partijen zijn de oren en ogen van de samenleving en samen representeren ze idealiter het hele volk.
4. *Communicatiefunctie*: het contact en debat met leden en kiezers. Om de voorgaande drie functies goed te kunnen vervullen, moeten politieke partijen continu communiceren met leden en kiezers.

Het zijn deze vier functies van het partijstelsel die de Nederlandse politiek een hoog democratisch gehalte geven. De samenleving

Doordat partijen en politici niet meer luisteren, maar hun eigen gang gaan, missen ze de aansluiting op de inputzijde van het politieke systeem.

kan goed vertegenwoordigd worden. Maar de al genoemde conclusie dat politieke partijen niet meer in staat zijn om Nederlanders aan te zetten tot actieve deelname aan de democratie, laat zien dat de vier functies sterk onder druk staan. Dat is zorgwekkend! In een partijdemocratie zoals Nederland is, worden maatschappelijke problemen gezien en keuzes gedaan door vertegenwoordigers van het volk die lid zijn van een politieke partij. Zeggenschap over het beleid is dus voorbehouden aan politieke partijen. Een Nederlander kan alleen via die partijen politieke

invloed uitoefenen. Wanneer burgers deze ‘inputzijde’ niet benutten, is er dus geen actieve deelname meer aan politiek. Zolang er geen alternatieven zijn voor de politieke partijen, wordt democratie uitgehold tot een lege huls, om nog maar te zwijgen van de zogenaamde ‘legitimiteitserosie’ die kan leiden tot ontevredenheid waarop populisme, de roep om een sterke man en zelfs revoluties kunnen volgen. Het functieverlies van de politieke partijen zorgt er dus voor dat het democratisch gehalte van de Nederland sterk vermindert.

Paradox

Wie inzoomt op de ontwikkelingen binnen politieke partijen, ziet dat er van een tijdelijk dipje geen sprake is. Het functieverlies van politieke partijen is niet alleen een algemeen verschijnsel in westerse democratieën, het blijkt zijn wortels door de tijd heen diep te hebben uitgeslagen.⁶

Kris Deschouwer (hoogleraar politicologie aan de Vrije Universiteit van Brussel) liet als keynote-spreker op de conferentie zien langs welke twee lijnen die wortels lopen. De eerste lijn is het enorme wantrouwen tegenover de politiek. Partijen nemen zich voor om hun kiezers te vertegenwoordigen, maar gaan hun eigen gang zodra de stembus gesloten is. In plaats van de oude spreekbuis die zij waren – gegroeid uit grote maatschappelijke breuklijnen, tegenstellingen tussen sociale klassen en religieuze groeperingen – hebben ze hun banden met netwerken, groepen en organisaties laten verzwakken. Doordat partijen en politici niet meer luisteren, maar hun eigen gang gaan, missen ze de aansluiting op de inputzijde van het politieke systeem. “Er is dus zonder meer sprake van verlies van voeling met de samenleving”.⁷

Een tweede lijn die zich uittekent, is dat partijen teveel op elkaar lijken en daardoor geen keuze bieden. Dat komt omdat er weinig keuze is. Beleidskeuzes worden beperkt door de last van het verleden en de steeds sterker wordende hegemonie van de Europese Unie. Tegelijk hebben politieke partijen het voluit aan zichzelf te wijten! In plaats van ideologische scherpte doorvertaald in duidelijke partijprogramma's, verdedigen ze hun beleid met argumenten die verwijzen naar 'good governance'; alsof er een consensus zou bestaan over wat dat inhoudt. Gevolg is dat de verschillen tussen politieke partijen uiteindelijk erg klein zijn.⁸

De paradox is dat politieke partijen toch springlevend lijken. Ze hebben genoeg Kamerleden, zijn overal in de media te zien, weten partijleden op belangrijke posten te krijgen en komen bij alle verkiezingen weer terug. Deschouwer concludeert daarom dat politieke partijen niet *zijn verdwenen*, maar *zijn verhuisd*. De partij als ledenbeweging heeft aan belang verloren. De partij als organisatie die instaat voor het bestuur van de staat is ervoor in de plek gekomen. Van der Pot & Donner zien op statelijk niveau dezelfde springlevendheid.⁹ Ze houden zichzelf

in stand door subsidies. Echter, dat bij gevolg ledenaantallen dalen, opkomsten bij verkiezingen lager worden, kiezers van links naar rechts zweven, er steeds moeilijker kandidaten gevonden worden voor zetels in raad en college en er minder leden actief zijn, maakt duidelijk dat het democratisch gehalte in Nederland verslechtert. Om maar niet te spreken over de ideologische convergentie en professionalisering die zorgen voor een verval van de intermediaire band tussen kiezer en gekozene.^{10,11}

Alternatieven

Zijn er alternatieven? Wie op de verschillende kabinetten en officiële organen rondom het openbaar bestuur let, ziet dat zij er telkens voor kiezen om politieke partijen te revitaliseren, waarmee ze afstand nemen van het oppakken van nieuwe initiatieven.¹² Trouw wordt wat Hendriks (2006 en 2007)¹³ de 'reinventing tradition' noemt gevolgd: het handhaven van de huidige consensus- of polderdemocratie, waarbij hoogstens wat wordt bijgemengd uit de pendule-, kiezers- of participatiedemocratie (zie onderstaande tabel).

En eerlijk is eerlijk: wetenschappelijke papieren ten gunste van een alternatieve opbouw

	<i>Stemmingendemocratie</i> (aggregatie, stemmen)	<i>Afstemmingsdemocratie</i> (integratie, praten)
<i>Indirecte democratie</i> (representatie)	Penduledemocratie (partijen: primaries, confrontatie, polarisatie)	Polderdemocratie (partijen: consensus, compromis, coöptatie)
<i>Directe democratie</i> (zeggenschap)	Kiezersdemocratie (partijen: internetpolls, surveyonderzoek)	Participatiedemocratie (partijen: grassroots, mobilisatie)

van de democratie lijken er niet te zijn. Wetenschappers kijken liever achteruit om ontwikkelingen, patronen en statistieken in kaart te brengen. Voor politicologen zijn die veelal gebaseerd op het huidige partijstelsel, zowel in Nederland als Europa. Voor een vooruitziende blik los van de politieke werkelijkheid – vooruit: ‘out of the box’ – moeten we in ieder geval niet bij hen aankloppen.

Rens Vliegthart (universitair hoofddocent politieke communicatie aan de Universiteit van Amsterdam) die op de conferentie de alternatieven moest uitdiepen gaf dat aan het begin van zijn inleiding meteen ruiterslijk toe: “Toen ik alweer een ruimte tijd geleden gevraagd werd om een inleiding onder deze titel te verzorgen, moet ik tamelijk gedachteloos hebben ingestemd”.¹⁴ En de conferentie die na het beschouwende en terugblikkende ochtenddeel haar hoogtepunt moest vinden in het oplossingsgerichte middagdeel, doofde als een nachtkaaus uit. Zelfs de initiatiefnemers van G500 gaven aan dat zij geen alternatief hebben voor de huidige democratische inrichting van het politieke systeem. Ook zij kunnen alleen binnen de politieke partijen een vuist maken.

Bezinning

Toch is dat hoogst onbevredigend. Functieverlies van de politieke partijen en het uitblijven van goede alternatieven betekenen dat het democratisch gehalte van de Nederlandse rechtsstaat vermindert. En de oplossingen die gesuggereerd worden, lijken niet meer dan wat lapwerk. Kris Deschouwer bijvoorbeeld vindt het in ieder geval niet productief om partijen te vragen terug te keren naar het goede tijdperk van voorheen. Tegelijk komt hij bij de oplossingen niet verder dan te wijzen op de personalisering van politiek – om

dat kiezers steeds meer aandacht krijgen voor personen – en op te roepen om toch nog eens te kijken naar een niet-vertegenwoordigende invulling van democratie.¹⁵ De Raad voor het openbaar bestuur probeert dieper te graven door partijen te adviseren zich nadrukkelijker programmatisch te profileren, verbindingen aan te gaan met nieuwe actiegroepen om programmapunten te realiseren, vooral werk te maken van ICT- en HRM-instrumenten en op te roepen donateurs meer invloed te geven in de partij.¹⁶ Toch noemen zij daarmee ook niets nieuws.

Er zit op dit moment niets anders op dan dat politieke partijen zich bezinnen op hun functieverlies en intern het tij proberen te keren. Daarbij gaat het zowel om de waarborging van de Nederlandse democratie als hun eigen functioneren voor de toekomst.

Wat te doen? Er zit op dit moment niets anders op dan dat politieke partijen zich bezinnen op hun functieverlies en intern het tij proberen te keren. Daarbij gaat het zowel om de waarborging van de Nederlandse democratie als hun eigen functioneren voor de toekomst. Zonder in dit artikel concreet te worden, zal die bezinning langs de al genoemde vier functies van politieke partijen moeten lopen.

1. *Rekruteringsfunctie*: hoe krijgen politieke partijen de werving en selectie van kandidaten weer op het juiste spoor? Hoe zorgen ze dat hun achterban in de volle breedte vertegenwoordigd wordt en dat mensen hun verantwoordelijkheid nemen? Hier ligt allereerst een verantwoordelijkheid voor de lokale afdelingen van politieke partijen.
 2. *Integratiefunctie*: wat moeten politieke partijen doen om vanuit een duidelijke ideologie het land te besturen? Dat coherente waardepatronen verloren zijn gegaan, is duidelijk. Maar hoe kan een partij dan met haar 'verhaal' zich duidelijk afbakenen en vanuit een heldere oriëntatie functioneren?
 3. *Representatiefunctie*: hoe gaan partijen ervoor zorgen dat ze hun achterban weer vertegenwoordigen in plaats van zichzelf?
- Partijen lijken de voeling met de samenleving te zijn kwijtgeraakt. Hoe raken ze los uit de Haagse kaasstolp en gaan ze weer doen waar ze voor zijn opgericht: representeren?
4. *Communicatiefunctie*: het contact en debat met leden en kiezers moet teruggevonden worden. Ledenvergaderingen volstaan niet meer; daar komt 'geen hond'. Nieuwe middelen en vormen moeten het contact weer leggen. Opnieuw ligt hier een taak voor lokale afdelingen.
- Of politieke partijen in staat zijn het tij te keren, moet de praktijk uitwijzen. Het kan alleen als politieke partijen de ontwikkelingen serieus nemen en een duidelijke strategie uitzetten. Zo spoedig mogelijk, voordat door de ademnod van politieke partijen de democratie aan zuurstofgebrek gaat leiden.

Noten

- 1 Raad voor het openbaar bestuur 2009, p. 7.
- 2 Voerman 1992, p. 77.
- 3 Raad voor het openbaar bestuur 2009, p. 11.
- 4 Duverger 1978; Von Beyme 1982; Schmitter 2001; Lucardie 2003.
- 5 Raad voor het openbaar bestuur 2009, p. 29.
- 6 Bartolini & Mair 2001, p. 343.
- 7 Deschouwer 2013, p. 1-3.
- 8 Deschouwer 2013, p. 4-5.
- 9 Van der Pot & Donner 2006, p. 544.
- 10 Van der Pot & Donner 2006, p. 544.
- 11 Ik ga hier even voorbij aan een andere zorgwekkende ontwikkeling in ons democratisch systeem, namelijk de tirannie van de meerderheid over de minderheid. Paradoxaal genoeg heeft dit juist te maken met de nadruk die in onze democratische rechtsstaat gelegd wordt op het *democratische* element en de toenemende aanstoot die wordt genomen aan het rechtsstatelijke element van het erkennen van vrijheden van met name religieuze minderheden. Hoewel de zorg over die ontwikkeling terecht is, valt ze buiten het perspectief van deze bijdrage.
- 12 Denk hierbij onder meer aan de reacties van het kabinet Balkenende IV op het adviesrapport 'Hart voor de publieke zaak' (2006) van de Nationale Conventie en op de voorstellen van het Burgerforum Kiesstelsel. Ook de Raad voor het openbaar bestuur heeft die keuze altijd gemaakt. Zie onder andere de rapporten 'Tussen staat en electoraat' (1999), 'Over de staat van de democratie' (2005) en 'Democratie vereist partijdigheid' (2009).
- 13 Zie: Hendriks 2006 en 2007.
- 14 Vliegthart 2013, p. 1.
- 15 Deschouwer 2013, p. 6.
- 16 Raad voor het openbaar bestuur 2009, p. 8.

Literatuur

- Bartolini, S. & Mair, P. (2001). 'Challenges to contemporary political parties'. In: L. Diamond & R. Gunther (eds.), *Political Parties and Democracy*. Baltimore: Johns Hopkins University Press.

- Beyme, K. von (1982). *Parteien in westlichen Demokratien*. München: Piper.
- Deschouwer, K. (2013). *Politieke partijen in ontwikkeling: kansen en bedreigingen*. Keynotespeech op Rob-conferentie *Politieke partijen: revitaliseren of op zoek naar alternatieven?* 18 april 2013, Amsterdam.
- Duverger, M. (1978). *Political Parties. Their organization and activity in the modern state*. London: Methuen.
- Hendriks, F. (2006). *Vitale democratie. Theorie van democratie in actie*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Hendriks, F. (2007). 'Vitale democratie: naar vernieuwing van een traditie'. In: E.M.H. Cornelissen, P.H.A. Frissen, S. Kensen & T. Brandsen (red.). *Betoverend bestuur. Legitimiteit, vitaliteit, meervoudigheid*. Den Haag: Lemma.
- Lucardie, P. (2003). 'Partijen in de penarie'. In: J.M. Reijntjes & H.C.G. Spoormans (red.). *Zijn politici te koop? Over de financiering van politieke partijen*. Deventer: Kluwer.
- Nationale Conventie (2006). *Hart voor de publieke zaak. Aanbevelingen van de Nationale conventie voor de 21e eeuw*. Den Haag: eigen uitgave.
- Pot, C.W. van der & Donner, A.M. (2006). *Handboek van het Nederlandse staatsrecht*. Deventer: Kluwer.
- Raad voor het openbaar bestuur (1999). *Tussen staat en electoraat. Politieke partijen op het snijvlak van overheid en samenleving*. Den Haag: eigen uitgave.
- Raad voor het openbaar bestuur (2005). *Over de staat van de democratie. Pleidooi voor herkenbare en aanspreekbare politiek*. Den Haag: eigen uitgave.
- Raad voor het openbaar bestuur (2009). *Democratie vereist partijdigheid. Politieke partijen en formaties in beweging*. Den Haag: eigen uitgave.
- Schmitter, Ph.C. (2001). 'Parties Are Not What They Once Were'. In: L. Diamond & R. Gunther (eds.). *Political Parties and Democracy*. Baltimore: Johns Hopkins University Press.
- Vliegthart, R. (2013). 'Op zoek naar alternatieven voor politieke partijen'. Inleiding op Rob-conferentie *Politieke partijen: revitaliseren of op zoek naar alternatieven?* 18 april 2013, Amsterdam.
- Voerman, G. (1992). 'Politieke partijen en belangengroepen'. In: J.W. van Deth & J.C.P.M. Vis (red.). *Burger en politiek*. Leiden: Stenfert Kroeze.

Zondagsrust: kostbaar voor iedereen

Simon Brouwer, lijsttrekker SGP Woerden

In de bijna afgelopen raadsperiode is in Woerden reeds de discussie gevoerd over de koopzondagen. Bij de komende verkiezingen zal dit opnieuw inzet van de SGP bij de verkiezingen zijn. Voor ons is het glashelder: de zondag is een door God gegeven rustdag en is van groot belang voor de gehele samenleving. Ons eigen onderzoek onder alle

winkeliers in Woerden staat daarom nog als een huis. De uitkomsten waren ondubbelzinnig: tachtig procent van de winkeliers wil geen verruiming van koopzondagen en zeventig procent is tegen de openstelling van supermarkten als avondwinkel. Het grootste praktische bezwaar blijkt de positie van de kleine middenstander die inkomstenderving zal ervaren en door zijn geringere concurrentiekracht het niet kan opbrengen om zeven dagen per week open te zijn. Naast het religieuze, Bijbelse argument, proberen we met zakelijke en sociale argumenten andere partijen – en vooral de kiezers! – te overtuigen van de heilloze weg om kostbare zondagsrust op te offeren aan het klatergoud van voorgespiegelde economische winst.

Levende vis zwemt tegen de stroom in. Moed is nodig om tegen een breed gedeelde opvatting in te durven gaan. Behalve moed kan een dosis gezond verstand, nuchterheid en levenswijsheid ook helpen.

Christenpolitici dienen niet alleen goed beslagen ten ijs te komen en voor het ware en goede op te komen, maar ook andersdenkenden oprecht te bejegenen, niet vanuit vooroordelen.

Drs. J.A. Schippers, directeur Wetenschappelijk Instituut voor de SGP

Taal en teken van de tijdgeest

De valkuil van politiek correct denken

De tijd waarin het multiculti-denken onbetwistbaar was, ligt achter ons. Maar dat wil nog niet zeggen dat er vandaag de dag van politiek correct denken geen sprake is. Integendeel. Soms bekruipt me het gevoel dat veel christenen zich hieraan ongemerkt al aangepast hebben. Zo hebben mensen het niet meer over 'mijn man' of 'mijn vrouw' maar over 'mijn partner'. En als het over de kwaliteit van onze natuurlijke leefomgeving gaat, nemen ook christenen het bijbelse woord 'schepping' niet meer in de mond, maar is het 'milieu' voor en na.

Hieruit spreekt een aanpassing aan de moderne seculiere ethiek die van God noch hemel wil weten. Christenen, zeker politici onder hen, dienen dit taalgebruik niet klakkeloos over te nemen. Ze moeten zich vooral niet laten aanpraten dat taal die geënt is op bijbelse ethiek ouderwets of achterhaald is. Mocht dit verwijt ooit klinken, dan wringt dat met de vrijheid van meningsuiting. Het is toch te bizar voor woorden dat een christen zich in spreken, doen en denken zou moeten laten leiden door voorschriften van de 'seculiere orthodoxie'?

Betekenisverschuiving

Veelal ongemerkt heeft in de loop van decennia een betekenisverschuiving plaatsgevonden. Neem de kernwaarden van de seculiere ethiek: vrijheid en gelijkheid. Niemand kan daar iets op tegen hebben, toch? Het punt is dat deze, ook voor christenen belangrijke waarden een seculiere herinterpretatie hebben ondergaan en losgekoppeld zijn van het joods-christelijke denken, de bron waaruit deze waarden zijn ontsproten. Vrijheid is verworden tot een recht om te doen wat je wilt, ook als dat indruist tegen wat goed is voor een mens. Het streven naar gelijkheid slaat zover door dat allerlei feitelijke variaties in de geschapen werkelijkheid ontkend, genegeerd of zelfs geëlimineerd moeten worden.

Voorbeelden? Die zijn er te over. De complementariteit van man en vrouw, voortvloeiend uit Gods schepping van de mens als man en vrouw, is vervangen door 'gendergelijkheid.' Huwelijk en gezin zijn 'ververst' door samenlevingsvorm. Wie opkomt voor het traditionele gezin, gebaseerd op een huwelijksverbond van één man en één vrouw, wordt al gauw beticht van discriminatie van ongehuwd samenwonenden en homoseksuele paren. Wie zegt dat echtscheidingen gepaard gaan met hoge maatschappelijke kosten, krijgt te horen dat je huiselijk geweld tegen vrouwen niet mag bagatelliseren. Het recht van christelijke (pleeg)ouders om hun (pleeg)kinderen op te voeden volgens christelijke waarden botst al snel met het recht van kinderen op een eigen mening.

Deze voorbeelden laten zien dat er sprake is van op elkaar botsende levensbeschouwingen. Van de christelijke en de seculiere moraal een mengsel maken, is net zoiets als

karnemelk in je thee doen: dat gaat schiften. Het resultaat is onsmakelijk bovendien. Een panklaar recept voor het oplossen van dit complexe probleem bestaat niet. Wat te doen?

Vijf aanbevelingen

Ten eerste is van belang dat we ons bewust zijn dat de seculiere tijdgeest niet neutraal is en een normatief karakter heeft. Alles wat in de logica van dit denken past, is lang niet altijd goed voor mens en samenleving. Spreek daarom mensen aan op hun gezonde verstand, hun gevoel voor verhoudingen, op wat waarheid, schoonheid, goedheid en gerechtigheid is.

Verder is er bepaald geen sprake van een monolithisch blok van allemaal gelijkdenkende seculieren. Zo zwart-wit is de realiteit niet. Veel seculiere tijdgenoten hebben wel degelijk respect voor christenen, tonen zich geïnteresseerd in ethische vraagstukken en zijn ontvankelijk voor argumenten die een appel doen op medemenselijkheid en gezond verstand. Anderzijds zijn er christenen die vinden dat je geen achterhoedegevechten moet voeren en de christelijke moraal niet mag opleggen aan de rest van de samenleving.

Veel studie en denkwerk blijft nodig om seculiere en christelijke uitgangspunten te ontwarren en op hun effecten te beoordelen. Het is merkwaardig dat bepaalde seculiere dogma's onbespreekbaar lijken te zijn, terwijl ze op z'n minst wringen met de realiteit. Wie het aantal abortussen te hoog vindt of wijst op de psychische gevolgen na een abortus, krijgt te horen dat dit afbreuk doet aan het recht op zelfbeschikking van de vrouw. Maar heeft het ongeboren kind dan soms nooit recht op leven?

Tenslotte vergt het moed om op te komen voor de waarheid, voor het goede en trouw te blijven aan christelijke waarden en normen.

In deze boekenschap treft u een variëteit aan boekbesprekingen aan. Geloof en politiek, de plaats van religie in het publieke domein, de toekomst van de gereformeerde gezindte – het zijn stuk voor stuk thema's die altijd weer pennen in beweging brengen, hoofden aan het denken zetten en – hopelijk ook – harten doen branden.

Dr. K. van der Zwaag, redactievoorzitter

Aards en hemels Koninkrijk

Sophie van Bijsterveld en Richard Steenvoorde (red.), *200 jaar Koninkrijk: Religie, staat en samenleving*; Wolf Legal Publishers, Oisterwijk, 2013; 429 blz.; € 29,95.

Er verschijnt momenteel veel over 200 jaar Koninkrijk der Nederlanden. Deze uitgave onderscheidt zich vanwege de factor religie. De twee eeuwen geschiedenis van ons koninkrijk zijn niet zonder

kerk en godsdienst denkbaar. Het boek bestaat uit vier hoofddelen, gerubriceerd onder de trefwoorden: Oranje, samenleving, markt, burgerschap en koninkrijk. Het eerste deel behandelt de godsdienstpolitiek onder de Oranjevorsten, met een toch wel onthullend artikel van Fred van Lieburg over de godsdienstige opvattingen van het Nederlandse koningshuis tot en met Willem Alexander en Maxima. De kerkelijk-geestelijke betrokkenheid van het Oranjehuis verliep van een internationaal georiënteerd protestantisme (Wilhelmina), via een mys-

tiek-esoterische vrijzinnige spiritualiteit (Juliana) naar een multiculturele oecumene (Beatrix) en de nog onbestemde religiositeit van het huidige koningspaar.

Arjan Plaisier, scriba van de Protestantse Kerk, zet uiteen dat de kerk relevant is voor de samenleving, dat wil zeggen die relevantie zit in de kerk zélf, niet in haar product. Door de kerk is er een breuk in het monolithisch lichaam dat 'staat' heet. De stem van de kerk is nodig voor het *common good* voor de samenleving. Joep de Hart en Paul Dekker brengen de religieuze veranderingen in Nederland in kaart: ons land is ontkerkend, maar daarmee nog niet areligieus of atheïstisch, integendeel zelfs. Richard Steenvoorde wijst in zijn artikel over het burgerschap van 'Babylon en Jeruzalem' op de verschillende loyaliteiten die met de komst van het christendom zijn ontstaan. Katholieken hebben altijd een lange traditie van sociaal denken, zo blijkt uit de analyse van de verschillende encyclieken door bisschop Gerard de Korte. Jurn de Vries, gepromoveerd op Van Ruler en de theocratie, laat zien dat overheid en kerk in het publieke domein wel onderscheid kennen, maar geen waterscheiding. Zo hebben zij beide een opdracht in het betonen van barmhartigheid en gerechtigheid, al is de uit-

voering verschillend naar gelang de aard van de samenlevingsverbanden.

Richard Steenvoorde en Ernst Hirsch Ballin keren zich tegen het misverstand dat de institutionele inbedding van religie een bedreiging is voor de individuele beleving. De overheid voert weer een actief beleid met betrekking tot godsdiensten en levensbeschouwingen, maar van een terugkeer tot de oude departementen eredienst (uit de tijd van Koning Willem I) is volgens hen geen sprake. Sophie van Bijsterveld belicht de verhouding tussen staat en religie in het kader van de EU. Zij constateert dat het begrip godsdienst lastiger hanteerbaar is geworden. De eigen overtuiging van het individu komt steeds meer centraal te staan, met alle lastige gevolgen voor de overheid. De werkelijkheid van religie in de samenleving is ook niet eenduidig: religie is conflictstof, tegelijkertijd is er een herontdekking van de positieve maatschappelijke betekenis van religie, bron van sociale cohesie en integratie. Kenmerkend voor deze tijd is niet meer de scheiding (de overheid als neutrale *organisator of religions*), maar verbinding, betrokkenheid op elkaar en dialoog. Interessante bespiegelingen die laten zien dat religie geen vreemde eend is in de westerse bijt, maar goed is voor de samenleving.

Gerta Scharffenorth, *Den Glauben ins Leben ziehen... Studien zu Luthers Theologie*; mit einem Geleitwort von Wolfgang Huber; Lit Verlag, Münster, 2013; 356 blz.; € 34,90.

Een theologische studie van Luther die de politieke en maatschappelijke aspecten van de hervormer in kaart brengt. De schrijfster promoveerde op Romeinen 13 in de geschiedenis van het politieke denken. De studie bevat bijdragen uit de jaren tachtig maar de redacteurs achten de thematiek

en de verwerking ervan door de auteur nog even relevant. Luthers theologie stempelde volgens de schrijfster de thematiek rond gerechtigheid, vrede, omgang met aardse goederen. De overheid heeft haar macht van God ontvangen, niet van de kerk. Haar zwaarmacht is gegeven om vrede en recht te handhaven. Daarbij speelt het onderscheid tussen beide regimenten een belangrijke rol. De overheid is gericht op uitwendige orde, Gods Woord regeert over het geweten. Dat betekent echter niet het prijsgeven van het aardse leven aan een eigenwetelijkheid zonder correctie vanuit het Woord. De beide door God verordende regimenten kunnen

niet zonder elkaar bestaan. Luther wijst erop dat predikambt en overheid op elkaar betrokken zijn. De kerk heeft een opbouwende en kritische functie tegenover het wereldlijk regiment.

Luther heeft met zijn leer van de twee regimenten de opsplitsing van het leven opgeheven die in de Middeleeuwen gangbaar was door de theorie van de twee zwaarden (kerk staat boven de staat). Luther handhaafde de geloofs- en gewetensvrijheid als grens van het wereldlijke macht. Dat hij opriep

tot actie in de Boerenoorlog had volgens Scharffenorth te maken met de angst voor het verlies van orde in de samenleving. Als christenen echter vervolgd worden, dan moeten zij bereid zijn te lijden en het martelaarschap op zich te nemen. De politieke betekenis van Luther is volgens Scharffenorth dat hij de burger oproept tot het vervullen van zijn wereldlijke beroep, misbruik van economische macht kritiseert en mensen oproept tot vrede en gerechtigheid.

James D. Bratt, *Abraham Kuiper. Modern Calvinist, Christian Democrat*; Wm. B. Eerdmans Publishing Co., Grand Rapids, 2013; 455 blz.; \$ 30.

Een knappe analyse van het leven en werk van A. Kuiper waarin biografische en systematische beschouwingen een hechte eenheid vormen. De ondertitel belicht de moderniteit van Kuipers calvinisme. Hij verbond het calvinisme met de moderne democratie. Zijn theologisch begrip van de uitverkiezing maakte publieke deelname van christenen in het publieke leven mogelijk en garandeerde democratie als politieke orde van het moderne leven.

De scheiding van kerk en staat, een van Kuipers belangrijkste beginselen, was ingegeven door het besef van de eigen aard en taak van beide instituten, tegelijkertijd gaf dit principe geen vrijbrief voor een atheïstische staat die gevrijwaard is van elke religieuze vormgeving. De Schrift is nodig om de heilzame goddelijke ordinanties voor de diverse sectoren van de samenleving op het spoor te komen. De Bijbel is van fundamentele betekenis voor staat en politiek (de natuur schiet tekort als openbaringsbron), tegelijkertijd waarschuwde Kuiper om de Heilige Schrift als een direct model voor staat en recht te nemen.

De grootste betekenis van Kuiper is volgens de schrijver (hoogleraar geschiedenis Calvin College in Grand Rapid (VS) en Kuiper-kenner bij uitstek) dat hij gelovigen hun overtuigingen in het publieke leven laat inbrengen terwijl tegelijkertijd de rechten van anderen worden gerespecteerd in een pluralistische samenleving.

Het boek is niet gemakkelijk te lezen als een gewone biografie omdat hij de historische lijnen van zijn leven inkadert in het theologische en politieke denken van zijn tijd en daarin bij de doorsnee lezer veel achtergrondkennis vooronderstelt. Kuipers stelling is volgens Bratt dat het historische christendom in zijn calvinistische vorm zijn actualiteit behoudt tegenover secularistische ontkenning én een antwoord heeft op de behoeften van de moderne tijd. Aan de ene kant erkende Kuiper het religieus pluralisme van de moderne samenleving, aan de andere kant keert hij zich tegen elke privatisering van geloofsovertuigingen. Enerzijds legde hij de nadruk op de calvinistische grondtoon van de Nederlandse natie, anderzijds deelde hij volgens Bratt in het vooruitgangsgeloof van zijn tijd. Bratt ziet met Mark Noll en James Turner het zogeheten neocalvinisme van Kuiper als een stelsel dat het Amerikaanse evangelicalisme kan redden van culturele irrelevantie of patriottische verheerlijking van de Amerikaanse natie. Kuiper ontsnapt aan onze indelingen, zo blijkt uit dit boek, want zowel

conservatieve als progressieve christenen kunnen denkbeelden aan hem ontlelen. De ‘werkelijke’ Kuiper ligt ertussenin en juist deze diversiteit be-

lichaamt wellicht Kuipers grootste waarde. Kortom, een denker die veel aspecten heeft en waaraan dit boek op een evenwichtige manier recht wil doen.

Gerard Dekker, *Dat Koninkrijk, verwachten we dat nog? Over de ontwikkelingen van de samenleving en de houding van het christendom daartegenover*; uitg. Meinema, Zoetermeer, 2013; 136 blz.; € 12,95.

Christenen zijn ten onrechte conservatief, zo luidt de boodschap van dit boek. Sinds de Verlichting heeft volgens de befaamde (nu emeritus) godsdienstsocioloog van de Vrije Universiteit de kerk ten onrechte de rem op de ontwikkelingen in de samenleving gezet.

Het gaat volgens hem, ook wereldwijd, steeds beter in de bestrijding van armoede, inzet voor mensenrechten, het tegengaan van oorlog en geweld en de verhoging van de levensstandaard. Dekker voert

een pleidooi voor acceptatie van moderne ontwikkelingen op grond van een christelijk gemotiveerde mondigheid, ontleend aan de anti-nazi theoloog Dietrich Bonhoeffer (1906-1945). Deze voorzag immers in de Tweede Wereldoorlog een tijd van toenemende mondigheid, een religie-loze tijd. Dat is soms uitgelegd als een gevaar voor het (kerkelijk) christendom, maar Bonhoeffer bedoelde volgens Dekker dat als een onvermijdelijke uitkomst van de nieuwe tijd. De schrijver erkent terecht de vele verworvenheden in de westerse samenleving maar zijn deze nu tekenen van een nieuwe wereld van vrede en gerechtigheid? Hij spreekt van een vooruitgang, maar is dat niet te optimistisch?

Dekker miskent mijns inziens de negatieve aspecten van de mondigheid, die immers ook een fnuikend effect gehad hebben op de inhoud van het christelijk geloof.

Ds. W. Visscher e.a., *De toekomst van de gereformeerde gezindte*, uitg. De Banier, Apeldoorn, 2013; 192 blz.; € 14,95.

Een bundel beschouwingen die in het teken staan van bezorgdheid over het oprukkende seculiere publieke domein. Deelonderwerpen zijn gezin (F. A. van Hartingsveldt), onderwijs (W. Büdgen), samenleving (D.J.H. van Dijk en E. Dijkgraaf), gezondheid, ziekte en zorg (J. J. Polder), nieuwe media (S. M. de Bruijn) en ‘hoop en geschiedenis’ (A. A. van der Schans). W. Visscher constateert dat in een seculier en liberaal geworden cultuur minderheden min of meer tweederangsburgers zullen worden en dat de ruimte voor or-

thodoxe christenen afneemt. Op sommige punten zal er sprake zijn van uitsluiting (politiek), verwacht hij. Toch zal de democratische rechtsstaat volgens hem blijven bestaan met inbegrip van garantie van grondrechten. Van Dijk en Dijkgraaf durven ook de eigen gezindte kritisch te bevragen en wijzen op de gevaren van binnenuit. Zij stellen dat herstel van de staat begint bij herstel van de kerk. ‘Zolang er geen opwekking plaatsvindt in de kerken, hoeven we ook van de overheid geen wonderen te verwachten.’ De beide auteurs kritiseren het ontbreken van sociale beweging bij de geloofsbeleving in reformatorische kring en het tekortschieten in de evangeliserende taak. Schrijvend is volgens hen de ongeïnteresseerde houding ten aanzien van moslims die gepaard gaat met de oproep richting de overheid

om valse godsdiensten te weren en uit te roeien uit het publieke leven. We mogen de overheid niet oproepen tot beperkingen voor moskeeën terwijl kerkeuren voor moslims gesloten blijven. 'Als de geloofsbeleving van reformatorische christenen niet missionair is, kunnen zij niet geloofwaardig aandringen op een christelijke invulling van het politieke bestel.' Deelname van christenen aan het publieke leven impliceert volgens hen niet machtsvorming maar christelijk getuigenis. De schrijvers adviseren om een poosje op te houden met het te verwachten van conferenties, platformen en christelijke alli-

anties. 'Veel bezinning kan verworden tot een schaamlap voor onze geestelijke verlegenheid en innerlijke leegte.' Het zijn opmerkingen die tot de kern van de problematiek doorstoten. Of dit citaat: 'Als de inzet slechts is om onze zuil, ons theologisch systeem en ons kerkelijk leven te bevriezen, leidt dat tot verkillung van het geestelijk leven en staan we de Geest in de weg.' Nodig is voor de auteurs een 'terugwaartse' beweging naar de Bijbel en deze opnieuw te ontdekken, zoals dat ooit gebeurde tijdens de Reformatie. Een opmerking die we zeker ter harte kunnen nemen.

Gerhard Besier und Hubert Seiwert, (hrsg.), *Die Religionsfreiheit und das Staat-Kirche-Verhältnis in Europa und den USA*; LIT Verlag, Münster, 2013; 165 blz.; € 29,90.

Een handzaam overzicht van de verhouding tussen kerk en staat, toegespitst op de vrijheid van godsdienst. Interessant is de belichting van de situatie in de verschillende landen en de plaats in het Europese recht. Volgens Charlotte Gaitanides heeft het Europese recht de laatste jaren de vrijheid van godsdienst steeds beter verankerd. Ook het institutionele recht van kerken en godsdienstige gemeenschappen is verbeterd, dit alles echter wel in het kader van een pluralisme van vrijheid van godsdienst en wereldbeschouwingen. Anders Jarlert

ziet een toenemende nadruk op individuele godsdienstvrijheid, ten koste van het institutionele. Hubert Seiwert wijst op een paradox: de moderne staat moet enerzijds een seculiere staat zijn, van godsdienst gescheiden, terwijl anderzijds de seculariteit van de staat weer de voorwaarde is voor de godsdienstvrijheid van zijn burgers. Als gevolg van de opkomst van de islam is er de laatste tijd een tendens, bijvoorbeeld in Duitsland, om de eigen culturele identiteit te waarborgen met een beroep op het christendom. Eenzelfde paradox constateert Robert Ericksen over de Verenigde Staten: in de wet is er een opmerkelijke sterke vrijheid van godsdienst en scheiding van kerk en staat, maar in de praktijk vaak een voorwerp van spanning en conflict, zoals blijkt in het verbod om uit de Bijbel te lezen op openbare scholen. Een actueel boek over een steeds meer heikel punt in het Westen.

L. Laeyendecker, *Kritische Stemmen. Maatschappijkritiek van Oudheid tot heden*, uitg. Damon, Budel 2013, 819 blz., isbn 97894 6036 1524, € 54,90

Kritiek op de samenleving is

van alle tijden. Wie kent niet de profetische kritiek in het Oude Testament op machtsmisbruik en sociale ongerechtigheid? Dit handboek levert een dwarsdoorsnede van alle kritische stemmen vanaf de oudheid tot heden. Kritiek kan geïnspireerd zijn door een oorspronkelijke situatie van harmonie, een Gouden Tijdperk of Paradijs, waarnaar het

verlangen is dat die ooit weer hersteld zal worden. Het utopische verlangen is een constante in de geschiedenis, zo laat dit magnifieke boek zien. Het beschrijft de apocalyptiek in oudheid en Middeleeuwen, de hervormingsbewegingen in de Middeleeuwen, het doperse protest ten tijde van de Reformatie (tegen de verzwaging van kerk en staat). Daarna volgen de ontwerpen van verschillende utopische samenlevingen, vanaf Plato, Thomas More naar utopische vormen van socialisme; met als tegenreactie weer de 'dystopieën' (anti-utopieën) van onder meer H.G. Wells en G. Orwell. Als reactie op de utopische bewegingen en denkbeelden ontstond de meer wetenschappelijke maatschappijkritiek, zoals Rousseau, Toqueville en Marx, die door de schrijver als grondleggers daarvan worden behandeld.

De schrijver, hoogleraar algemene sociologie aan de Universiteit van Leiden, pakt zijn onderwerp breed. Hij laat niet alleen historische personen en

bewegingen aan het woord die op talrijke wijzen het onbehagen in de cultuur beschrijven, maar beschrijft ook de kritische reflecties op wetenschap en economie (macht van geld en handel). Hij eindigt met de cultuurkritische bewegingen van romantiek, conservatisme, postmodernisme en pessimisme, en belicht diverse cultuurkritische thema's, zoals instrumentele rationaliteit (de rede die beheerst en macht uitoefent), commercialisering, bureaucratie en individualisering. De schrijver stelt terecht de vraag naar de fundamentele maatstaf van waaruit de kritiek wordt beoordeeld. De mensheid verlangt immers naar gerechtigheid, vrede en harmonie, het geluk van alle mensen. Het christelijk perspectief van het Koninkrijk van God, een nieuwe hemel en aarde, wat óók dynamiet heeft gegeven voor een radicale maatschappijkritiek, komt hier en daar wel aan de orde, maar slechts impliciet. Dat neemt niet weg dat het boek zeer nuttig en leerzaam is als een naslagwerk.

Gerard Strijards, *Concilie van Trente. Een jubileum van 450 jaar. Volkenrechtelijke aspecten*, Wolf Legal Publishers, Oosterwijk 2013, 89 blz, isbn 97894 6240 0276, € 17,95

De herdenking van het Concilie van Trente, 450 jaar geleden afgesloten, trekt momenteel veel de aandacht. Dit boek, geschreven door bijzonder hoogleraar internationaal strafrecht, belicht de volkenrechtelijke aspecten. De kerk van Rome moest in de zestiende eeuw, de eeuw van de Reformatie, aanvaarden dat er soevereine staten waren ontstaan. De scheiding van kerk en staat werd een feitelijk gegeven, wat inhield dat de paus niet

altijd kon acteren als opperherder van de christenheid die het laatste woord spreekt. Voortaan zou de kerk zich als organisatie moeten positioneren ten opzichte de staat. Het betekende een breuk met de tot dan toe geldende verhouding, waarin de kerk boven de staat stond. Trente markeert een breuk in 'het katholieke geloofsmassief', aldus de schrijver. Toch dacht Trente nog niet aan de constructie van de Heilige Stoel als een supranationaal rechtspersoon, die een waarnemersstatus heeft bij de Verenigde Naties. Het zou tot het einde van de negentiende eeuw duren totdat haar positie als mogendheid door een meerderheid van staten aanvaard zou worden en de paus nu het hoofd is van Vaticaanstad als een onafhankelijke, soevereine staat.

Goede raad voor de verkiezingen

Er is weer heel wat afgeploeterd door de diverse lokale 'verkiezingsprogramma-commissies'. Mogelijk ook met dankbare gretigheid gebruik makend van het 'kapstokverkiezingsprogramma' vanuit het landelijke partijbureau, waar heel wat wijze mannen (ja, nog steeds) zich urenlang over gebogen hebben. Speerpunten zijn er uit gedestilleerd en samen met het integrale programma ge-upload op de eigen lokale website (ja, ook de SGP gaat met de tijd mee). Nou, met zo'n grondig doorwrocht programma moet er toch wel een mooie verkiezingsuitslag gehaald kunnen worden, denken de doorgewinterde raadsleden.

Alleen jammer dat de burgers daar niet echt aan mee doen. "Verkiezingsprogramma doorspitten? Die brij aan woorden?" Tegenwoordig is een oneliner al (te)veel leeswerk. Maar je moet toch weten waar een partij inhoudelijk voor staat? "O, nou, voor mij is het allemaal één pot nat". Nee, het poppetje is tegenwoordig belangrijker dan het programma. Dat bleek al in de tijd van Bos versus Balkenende. Vrouwen waren vóór Bos, want die had toch wel een lekker... uh...(hoe zeg je dat op z'n SGP's)...derrière. Noemt die Balkenende hem ook nog eens draai...uh...bips.

Dan maar niet meer voor de inhoud gaan? Toch maar wel. Dat past immers wel bij de degelijkheid van de SGP. Daar ligt uiteindelijk de kwaliteit van onze partij. Maar dan wel goed letten op de verpakking! Bijdetijds, vlot, soms met een humoristische knipoog. Maar bovenal een presentatie die 'rijmt' met de inhoud. Want dat vergroot de geloofwaardigheid. En daar zit ook meteen de diepere laag. Geloofwaardig... het geloof waardig.

Met deze goede raad vóór de verkiezingen, krijg je misschien wel een goede (gemeente)raad ná de verkiezingen...

Wim van Duijn, raadslid gemeente Katwijk

Guido de Brès-Stichting

Wetenschappelijk Instituut SGP

Guido de Brès in actie! Op 1 november 1561 gooit hij 's nachts een pakketje met daarin de Nederlandse Geloofsbelijdenis over de muur van kasteel Doornik. In ons logo ziet u die zwaaiende beweging in de vorm van een G, waarbij de lus het *Ichthus*-visje vormt.

Deze actie van Guido de Brès inspireert en motiveert het Wetenschappelijk Instituut voor de SGP om 'pakketjes' te sturen in de richting van politiek en samenleving. Onze publicaties zijn eigenlijk steentjes in de Haagse Hofvijver...

Goede, bijbelse principes hebben praktische waarde. Juist in de politiek! Graag willen wij meer mensen daarvan bewustmaken. Met het oog op de toekomst van ons allemaal. Welke tendensen zijn verkeerd en welke ontwikkelingen juichen we toe?

Wilt u ons helpen en steunen bij het maken van nieuwe pakketjes en het blijven gooien van steentjes in de Hofvijver? U kunt bijvoorbeeld Guido-donateur worden of een abonnement nemen op het kwartaaltijdschrift *Zicht*. Neem gerust contact met ons op voor meer informatie!

www.wi.sgp.nl

Guido de Brès-Stichting (WI-SGP)
Dinkel 7, 3068 HB Rotterdam
Telefoon (010) 7200 785
E-mail: wi@sgp.nl

Thema Gemeenteraadsverkiezingen

Blikopener	<i>Minder gelijkheid = meer vrijheid voor gemeenten</i> 1 drs. Jan A. Schippers
Bijbelstudie	<i>Een brief uit Babylon</i> 2 ds. A. Hoekman
Interview	<i>„Accepteer meer verschillen tussen gemeenten”</i> 6 drs. Johan van Berkum en drs. Jan Schippers interviewen dr. Rienk Janssens <i>„Gemeenten gedragen zich financieel heel netjes”</i> 30 drs. Peter Verheij RA interviewt prof. dr. Maarten Allers <i>„Wethouder van het sociale domein wordt belangrijkste figuur”</i> 48 drs. Peter Verheij RA interviewt drs. Gert-Jan Buitendijk <i>„Kennis van de ‘couleur locale’ is broodnodig”</i> 64 ir. Hans Maljaars interviewt burgemeester mr. drs. Pieter Verhoeve
Thema	<i>De spanning tussen beheersen en loslaten</i> 15 mr. drs. Willem de Wildt <i>Besturen in een netwerksamenleving</i> 23 drs. Peter Verheij RA <i>Verantwoordelijkheden daar leggen waar ze horen</i> 37 dr. ir. Marco Verloop <i>Sociaal domein domineert straks de gemeentelijke begroting</i> 58 ing. Arnold Versteeg <i>Een goede campagne, het halve werk</i> 76 Frans Hazeleger en Lianne den Hartog
Bezinning	<i>Politieke partijen: revitaliseren of op zoek naar alternatieven?</i> 81 drs. Henri Pool <i>Taal en teken van de tijdgeest</i> 88 drs. Jan A. Schippers
Worldview	<i>Koopman en dominee</i> 44 Jonathan van Tongeren
Lokaal vizier	<i>Opkomst en afschaffing Rotterdamse deelgemeenten</i> 68 drs. Wouter Boonzaaijer
Kwartaalstelling	<i>Lokale partijen: speciaal of normaal?</i> 73 Bernard van den Belt MA, met Klaas Knijnenberg en Eibert Spaan
Boekenschap	<i>Aards en hemels koninkrijk</i> 90 dr. Klaas van der Zwaag
Column	<i>Focus, Brandpunt, Perspectief</i> 22, 62, 96